

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Tractatvs Secvndvs. De Religione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

TRACTATUS SECVNDVS
de Religione.

DISPUTATIO PRIMA.

De Voto, & Juramento.

QUÆSTIO PRIMA.

An votum castitatis, vel Religionis emissum, à valde proclivis in venerem, obliget ad abstinendum à matrimonio? & quid si fragilitas post emissum votum adveniat.

S. I.

QUOD primam quæstionis partem, negativam sententiam amplectuntur gravissimi Doctores asserentes, posse licitè matrimonium contrahere, ac si votum non emisisset. Sic M. Petrus de Ledefma in sum. 2. p. tr. 10. de voto cap. 2. post 4. c. 1. §. 1. Lo sexto, y ultimo digo. * sol mihi 617. * Si Pedro (inquit) se siente muy flaco, y con mucho peligro de ofender a Dios, no està obligado a cumplir el voto simple que haze de Religion, presumiendo de si, moralmente hablando, que la Religion por la imperfeccion suya, le ha de ser de mas danno, que provecho, &c. Mas si haze voto solemne de Religion, es valido el voto, y obligatorio. Esta doctrina se facit claramente de S. Thomas, y de Cajetan. 2. 2. q. 88. ar. 2. ad 3. Pruebas lo primero, en quanto a la primera parte. Solo el acto de virtutes materia de voto (como ya està declarado) y en nuestro caso el tal voto considerado en tal individuo, dexa de ser acto de virtud, y redunda en danno el spiritual del que le haze, luego no es valido. Lo segundo se prueba. El voto se deve hazer de lo que es mas util, y provechoso al alma de el que le haze, como consta de su definicion, y de la doctrina de todos, y en nuestro caso no se halla esto. como consta de sus terminos: luego no es valido el tal voto. * Quid clarius?

2. Hanc doctrinam deducere sibi videtur Ledefma ex D. Thoma, & Cajetano, & benè quidem: quia abstinere à nuptiis non magis est materia voti, quam maceratio carnis per vigiliis, & jejunia, sed hæc non ut cumque est materia voti: quia ut ait D. Thomas: * Non est Deo accepta, nisi in quantum cum debita discretionem fit, ut scilicet concupiscentia refrenetur, & natura non nimis gravetur, & sub tali tenore possunt huiusmodi sub voto cadere. * Ergo item dicendum de abstinencia à nuptiis, nempe solum posse sub voto cadere, quando natura non nimis inde gravetur, secus si propter fragilitatem res aliter se habeat, & in præjudicium & periculum animæ voti observatio vergere videatur.

3. Ideo hanc opinionem, cum Ledefma, tenet Bonacina tom. 2. circa 2. decalogi præcep. disput. 4. quæst. 2. parit. 1. num. 26. dicens. * Octavo sequitur, invalidum esse votum castitatis, vel Religionis, vel non nubendi, factum ab eo, cui salubrius est matrimonium, ob

incontinentiam, & lapsum in res venereas. Ita Petrus de Ledefma, & alii apud Sanchez lib. 4. cap. 8. n. 9. contra eundem Sanchez num. 10. Ratio est, quia votum debet esse de meliori bono; in tali autem casu, non est de meliori bono, cum melius, & salubrius venienti sit matrimonium quàm abstinencia à matrimonio.

* Sic ille. Eiusdè sententiæ sunt Quintana duennas to. 1. Singul. tract. 9. Singul. 12. num. 6, & alii quos citatos sequitur Leander à Murcia Capuccinus in Disquisit. lib. 2. disp. 2. resol. 23.

4. Et probabilem esse, dicit Homobonus de Bonis in consult. mor. vol. 1. p. 2. res. 28. ut testatur Diana part. 4. tract. 4. resol. 102. Ubi sic: * An votum castitatis, vel non nubendi factum à proclivis in venerem valeat? Hic casus potest frequenter accidere, & Homobonus de Bonis putat, probabilem esse sententiam, tale votum invalidum esse, cum ab eo sit factum, cui ob incontinentiam, & in carnis peccatum lapsum, matrimonium salubrius sit. Sed tu cogita. *

5. Quibus consentit Fr. Martinus de S. Joseph in Monitis confess. tom. 1. lib. 1. tract. 41. de Matrim. num. 6. Ubi sic: * El que hizo voto de castidad, ó Religion, siendo cosa cierta, que le està mejor casarse, por la experiencia que tiene de sus caídas, y flaqueza en pecados de carne, ó presumiendo de si, con consulta de hombre prudente, y docto, a quien comunicó sus caídas, que la Religion le ha de ser de mas danno, que provecho, es muy probable, que no le obligan estos votos: porque no son de meliori bono para el que votó, y contra el consejo de san Pablo, Corinth. 7. Quod si non se continent nubant: melius est enim nubere, quàm uri. * Sic ibi. Et probabilem etiam putat Trullech in decalogum, tom. 1. lib. 2. cap. 2. num. 18. dicens: * Invalidum videtur votum castitatis, vel Religionis, vel non nubendi, factum ab eo, cui salubrius est, matrimonium ob incontinentiam, & lapsum in res venereas. Ita Petrus de Ledefma, & Bonacina; quia hoc votum non censetur de re meliori. Oppositum tamen tenet Sanchez, & fortè verius, ob idque talia vota emittentes, si contrahere velint, solent, & tenentur petere dispensationem à Pontifice, ut etiam primæ sententiæ Authores concedunt. Signum est ergo, talia vota esse valida. * Sic Trullech, qui sententiam Ledefmæ, & Bonacinae probabilem putat, & ab illis solum discedit ob insequentiam doctrinæ, quæ re ipsa videtur inevitabilis, ut modè est fatetur Sanchez in sum. tom. 1. lib. 4. cap. 8. n. 9. dicens: * Addit Ledefma, teneri hunc impetrare dispensationem: quod non intelligo: Si enim votum est irritum, non eget dispensatione, etsi eget, non est irritum. * Quod eodem jure potuisset contra Bonacinam, & alios contorquere. Quapropter Martinus de S. Joseph, ubi supra, consequenter ad illorum opinionem, quàm ipse, ut vidimus, valde probabilem putat, sic ait: * Y siendo así, no parece necesario pedir dispensacion a su Santidad, pues don. de no ay voto no ay dispensacion del. * Et ad praxim petendi dispensationem responderet: * Que esto procede de no acabar de ajustar, si el casarse con las malas inclinaciones, y caídas dichas, es mas util: que ajustado bien esto, las razones en que se funda la primera sentencia, parece que no admiten solucion. *

6. Et sanè D. Thomas 2. 2. q. 88. ar. 2. ad 3. in suis auctoritate fundatur Ledefma ad exigendam dispensationem, non dicit, esse de necessitate, sed de congruentia. * Sed quia in his, inquit, quæ ad se ipsum pertinent, de facili fallitur homo in judicando, talia vota congruentius secundum arbitrium superioris

rioris sunt, vel servanda, vel pratermittenda. Ita tamen quod si observatione talis voti manifestum gravamen sentiret, & non esset facultas ad superiorem recurrendi, non debet homo tale votum servare. * Sic D. Thomas, quem ita exponit Cajetanus *ibidem ad 2.* * Nota, quod littera non dicit, quod quando observatio voti est manifeste nociva notabiliter, requiratur recursus ad superiorem, etiam in promptu habitum, sed dicit, quod congruentius secundum superioris arbitrium, &c. Et ratio est, quia definit in tali casu res promissa (scilicet, abstinere) esse protunc materia voti, ex quo non est protunc actus virtutis talis maceratio corporis, ut in littera habes. * Hæc ille.

7. Propter hæc votum non nubendi, & castitatis (prout ad abstinendum à matrimonio refertur) non obligare in casu posito, valde probabile mihi videtur. Quod sic ulterius ab opposito probo. Votum contrahendi matrimonium est validum in aliquibus circumstantiis: ergo in eisdem votum non nubendi invalidum erit. Consequentia est evidens; quia votum nubendi idem est validum, quia est de meliori bono in talibus circumstantiis: Si autem nubere est majus bonum, non nubere minus bonum erit: ergo in talibus circumstantiis votum non nubendi erit de minori bono, ac proinde invalidum. Igitur omnes Doctores, qui defendunt, votum nubendi aliquando esse validum, tenentur à fortiori dicere, votum non nubendi in illis circumstantiis emissum invalidum esse.

8. Votum igitur nubendi validum esse, quoties ob fragilitatem, & frequentes lapsus vitandos, emittitur, tradit Eminentiss. Cajet. 2.2. q. 88. art. 2. ubi sic: * Quoniam status non semper consonat personæ, quoniam multi sunt in statu continentium, qui non sunt continentes, quibus dicitur ab Apostolo: *Melius est nubere, quam uri, &c.* Sic opinor, votum nubendi factum, propter fornicationem vitandam, ab impotente se continere, propter suam fragilitatem, &c. esse validum. * Sic Cajetanus: cuius sententiæ referens Arauxo in *decis. mor. 2. p. disp. 11. q. 7. num. 5.* ait: * Hæc est opinio Cajetani satis probabilis. *

9. Eandem cum M. Cano rueret etiam M. Ludovicus Lopez 1. p. in *struct. cap. 4. d. cens.* * Votum absolute ducendi uxorem, non valet absolute loquendo, quia qui sic voveret, descendit ad imperfectiorem statum, scilicet si ob vitandam fragilitatem carnis, quam sæpè in se expertus est, sic voveret: quia hæc circumstantia facit magis bonum, quod de se est minus bonum. It. Navarrus, & Canus contra Sotum. * Hæc Lopezius. Et consonat M. Zanardus 1. p. *Sum. cap. 48. de Voto, §. Octavo dico* Ubi docet, quandoque licitum esse vovere opera consilii opposita, nimirum: * Si ista opera huic mala fuerint. *

10. Quibus consentit, plures referens, Thom. Sanchez lib. 1. de *Matrim. dispus. 4. n. 7.* ibi: * Secunda sententia verior ait, id votum validum esse, ac obligare ad ducendam uxorem. Probatur primo, quia huic est melius, & consilium, ducere uxorem, juxta illud D. Pauli ad *Corinth. 7.* *Melius est nubere, quam uri.* Ergo id votum tanquam de meliori bono firmum erit. Et confirmatur, quia ad honorem Dei, ut gratius aliquid sit, non refert, quid in universali, & in se considerata præstantius sit; sed quid hic, & nunc præstat: (actus enim humani ex circumstantiis adjunctis, bonitatem, aut malitiam sortiuntur) sed huic est melius, attentis omnibus circumstantiis, uxorem ducere, ergo valet votum, &c. Et idem hanc sententiam tenent Cajetanus, Bellarminus, Navarrus, Henriquez, Mo-

lina, Angles, Lopez, Philarcus, Manuel, & communiter Juniores dicti. * Sic Sanchez. Quibus addendum, Valentiam, Suarezium, Fillucium, Lysium, & alios, quos citatos sequitur Bonacina tom. 2. *disp. 4. q. 2. punct. 1. num. 21.* dicens: * Abstinencia à matrimonio, licet ex se sit opus consilii, nihilominus fieri potest, ut ob aliquam circumstantiam non sit opus matrimonio validum sit. Propterea votum de contrahendo matrimonio factum ab eo, qui se cogit, non est invalidum ad resistendum tentationibus carnis, validum est, cum attentis circumstantiis melius sit matrimonium, quam ejus ommissio, & melius sit nubere, quam uri, ut inquit Apostolus. * Igitur in his circumstantiis votum non nubendi irritum erit, cum de minori bono. Ergo qui in illis votum castitatis emisit, solum erit adstrictus ad abstinendum ab illicitis voluptatibus, non verò à matrimonio contrahendo, quia quoad hanc partem, irritum fuit tale votum, & proinde nulla eget dispensatione, quoad prædictum effectum.

§. II.

Quid si fragilitas, & propensio ad venenum contingat post emissum votum?

11. Suspendetur ne obligatio abstinendi à matrimonio, ita ut licet possit illud contrahere. Per legitimam consequentiam ex superius dictis hoc inferri, censent viri doctissimi. Thomas Sanchez in *Sum. tom. 1. lib. 4. cap. 8. n. 9.* dicens: * Hincursus potest inferri, tria hæc vota (nempe Castitatis, Religionis, & non nubendi) emissà ab hoc homine ante eam incontinentiam, non obligare ea superveniente, sed huic tunc integrum fore absque dispensatione illa matrimonium inire, quia quando voverit contrahere, aliquid aliud esse melius, quam materiam à sepromissam, potest propria auctoritate in id commutare. At huic constat, salubrius fore illi matrimonium. Secundo, quia, ut diximus, quod ante emissum votum efficit, ut res promissa sit inepta voti materia: si ergo huic, ante emissà hæc vota, contingens irritum illa, tollerent quoque obligationem supervenientem. Fateor, argumenta hæc fortissima esse, & speculativè persuadere intentum. * Hæc Sanchez. Quæ ad munus evincunt, hunc Auctorem sentire, non esse magis probabile, votum non nubendi emissum à probo vi in venerem esse irritum, quam ejus obligationem suspendi, supervenienti postea fragilitate, & periculo incontinentiæ; cum unum ex alio necessarium inferri ceaset, ut constat ex dictis.

12. Quod autem circumstantiis adventis potest votum emissum, quæ si antea adfuerit, irritum redderet ejus obligationem, aut tollat, si est perpetua, aut suspendat, si temporalis, tradit cum omnium Magistro D. Thoma, M. Dominicus Baltanas in *Margaria Confessor. Hispania edita anno 1526 fol. 66.* dicens: * Secundum Beatum Thomam, quidquid votum imponeret, si prius esset, aufert obligationem, etiam votum factum. * Et idem de juramento docet *fol. 131.* Idemque tenet cum doctissimis Dominicis P. Thomam Sanchez lib. 4. *cap. 2. num. 23.* dicens, D. Thomam, Syvestrum, Tabernam, & plures Doctores hanc regulam tradere. * Id liberat, voti, aut juramenti obligationem.

tionem, quod si à principio accidisset, impediret ea fieri. Quæ quidem regula (inquit ipse) sic intelligenda est: Ut si sicut non valeret, quando materia esset ab initio mala, indifferens, aut majus bonum impediret, ita si quæ à principio erat legitima materia, efficiatur postea mala, indifferens, aut majus bonum impediat, efficiet, ut cesset obligatio, & ita explicant Cajetanus in Sum. verbo *Votum*, cap. penult. & 2.2. quæst. 88. artic. 3. col. penult. vers. *Ad hoc dicitur*, quod de Voto. Sotus lib. 7. de iustit. quæst. 2. art. 1. ad 3. vers. *Ex his, quæ dicta sunt*. Hæc Sanchez.

23. Unde planè deducitur, Doctores, qui hæc duo principia simul defendunt: *Votum non nubendi emissum à proclivi in venerem est irritum: Et circumstantia, quæ advenit post votum emissum, quæ si ab initio esset, reddere terribilem, si postea eveniat, efficit, ut cesset obligatio*, non posse negare, quod si fragilitas carnis, post votum non nubendi emissum, adveniat, suspendatur obligatio talis voti. Abiliore enim à nuptiis, quæ antea erat legitima voti materia, effecta jam est inepta; cum majus bonum impediat. Ex quibus inferitur, huic opinioni dissentire non posse M. Petrum de Ledesma, quia, ut vidimus, votum non nubendi factum à proclivi in venerem, dicit esse invalidum. Et simul cap. 3. fol. mibi 624. defendit, circumstantiam advenientem post votum validè emissum, eundem effectum causare, ac si præcessisset. Verba ejus sunt. *La tercera duda en esta materia, y setima en ordenes, si ay algunos casos en que uno no queda obligado à guardar el voto simple de Religión, que de hecho fue firme, y valido: Respondo que si. El primer caso es, quando despues de hecho el tal voto, sobreviene algun impedimento. *Unde ex eo, quod senectus præcedens impedit valorem voti Religionis, infertiple, votum emissum à juvene superveniente senectute, non obligare. *Corre (inquit) la misma razon, y se halla el mismo impedimento.

14. Qui consentire etiam debet Bonacina tom. 2. disp. 4. q. 2. punct. 1. quia docet, ut vidimus, votum non nubendi esse nullum, quando propter fragilitatem, melius est voventi nubere: & simul defendit punct. 7. m. 5. *Obligationem voti tolli, vel suspendi, quoties tempore adimplentionis voti, materia voti facta est impeditiva majoris boni. *Ergo si, post votum castitatis, vel non nubendi emissum, superveniat fragilitas carnis, suspendetur obligatio voti, quia non nubere, quæ fuit materia primi voti, facta est impeditiva majoris boni, si quidem homini fragili melius est nubere: & fragilitas facit, sit jam de consilio Apostolico, juxta illud: *Melius est nubere, quam uri*.

15. Quapropter doctissimus P. Leander à Sacramento tom. 2. tract. 9. disp. 23. §. 5. q. 2. postquam tres opiniones retulit, aliam communem affirmantem prædicta vota Castitatis, Religionis, & non nubendi etiam illi ab homine fragili emissæ, esse validæ: aliam nuper relictam Petri de Ledesma, & Bonacina id negantem: & aliam, inde inferentem, ob fragilitatem supervenientem voto, ejus obligationem suspendi, concludit, hanc opinionem esse probabiliorē speculative, & id probare argumenta superius facta. *Quia certè, inquit, ut fatetur Sanchez fortissima sunt, & persuadent speculative prædicta vota facta ab eo, cui salubrius, & melius est ob incontinentiam antecederentem, aut supervenientem, matrimonium contrahere, esse irrita, & invalida, & consequenter posse abique ulla dispensatione matrimonium inire. *An verò hæc sententia sit etiam practice probabilis, & tuto amplecti possit: Discutit statim quæst. 3. & resolvit affirmative, dicens. *Sed ego probabiliter

respondeo, esse prædictam opinionem, practice etiam loquendo aliquantulum probabilem, tutoque amplecti posse. *Sic ille.

16. Quem citatum sequitur Leander à Murcia ubi sup. n. 5. dicens. *Ex hoc casu, & similibus colligitur cum communi Doctorum sententia, quod si post votum emissum materia ejusdem voti, efficiatur inepta, vel impossibilis, fiet etiam votum irritum, & invalidum: etiamsi prædictum votum simplex sit Castitatis, vel Religionis, dum tamen certo moraliter constet, materiam voti post emissum votum redditam fuisse, vel impossibilem, vel ineptam. Nec verum est judicandum, quod aliqui autumant: Votum debere esse de meliori bono in se, & non de eo, quod melius est voventium, quia hoc est contra communem omnium sententiam; tum, quia manifestè est contra consilium Apostoli, &c. *Sic Leander à Murcia cum Leandro à Sacramento. Probat uterque ex principiis sententiæ (de qua eg. tract. de opin. probab. q. 2.) asserentis, opinionem speculative probabilem, esse etiam practice probabilem, quando, nempe, in praxi nil occurrit, quod in speculationem non venerit (ut in præsentia contingit) quam, ultra Joannem Santium, & Machado, tenent gravissimi Doctores, & Magistri apud Dianam p. 10. tract. 11. resol. 47. M. Serra, Spinoia, Joannes Henriquez, Narbona, Aversa, & Franciscus de Lugo, Quintanaduennas, Escobar, Dicastillo, & alii. Quibus consentit M. Donatus, tom. 4. addit. tract. 12. variat. resol. quæst. 38. nu. 4. ubi sic: *Posterior verò opinio est vera, attendendo solum ad principia intrinseca probabilitatis opinionis: hoc enim modo considerata opinio, certum est, quod ea, quæ est speculative probabilis, etiam in praxi est probabilis; quia praxis oritur ex speculatione, tanquam effectus à sua causa, & sequitur naturam illius, ut dixit Santius citato loco. *Monet verò, & prudentissimè Leander à Sacramento, cognitionem citæ obligationem hujusmodi votorum, cum res gravissima sit; & in quibus, proprium semper judicium suspensum est, remittendam esse confessario docto, & cordato, qui omnibus circumstantiis perpensis, declararet, an votum fuerit validum; an vero ob supervenientem fragilitatem ejus obligatio suspendatur.

17. Fateor ingenuè, difficile disparitatem reddi, inter eum, qui emisit votum præcedente fragilitate carnis, & eum, cui supervenit post votum emissum: quandoquidem votum desinit esse de majori bono. Quod suaderi videtur ex dictis, nam si quis fragilitate cognita post emissum votum non nubendi, emitteret contrarium votum nubendi; hoc secundum, juxta sententiam Cajetani, Soti, Molina, Bellarmini, & aliorum, validum foret, cum esset de meliori bono, ut ipsi fatentur. Ergo votum non nubendi prius emissum non obligaret, quia ad duo contradictoria voventem adstringi, impossibile est.

18. Jam si respondeas cum Sanchez supra, & Valentia 2.2. disp. 6. quæst. 6. punct. 2. diff. 4. majus bonum non judicandum relativè ad voventem, ut individuè particulare est, sed ut est pars Ecclesiæ, cui melior est status calibatus, quam conjugii: non videtur solutio firma, tum propter dicta à Leandro supra; tum, quia fidelis quicumque, ante ullum emissum votum, verè est pars Ecclesiæ; & tamen quia respectu illius, ut individuè particularis, majus bonum est nubere, dicunt isti Doctores cum Cajetano, Soto, & aliis supra citatis, votum nubendi validum esse, quia, ut ait Sanchez lib. 1. de Matrim. disp. 4. num. 7. *Ad honorem Dei, & ut gratius ei aliquid sit, non refert, quid in universali, & in se considerato præstantius

stantius sit, sed quid hic, & nunc praestet, (actus enim humani ex circumstantiis adjunctis bonitatem, aut malitiam sortiuntur) sed huic est melius, attentis omnibus circumstantiis, nubere; ergo valet votum. * Quae doctrina ut n. 2. notavi, desumitur ex D. Thom. & Cajetano 22. q. 88. art. 2. ad 3. Ubi de voto macerationis carnis similiter discurrunt. Considerandum ergo est ad honorem Dei, & ut gratus aliquid ei sit, id, quod melius est huic individuo, secundum se considerato, non ut est pars Ecclesiae. Et ratio videtur manifesta, quia secundum hanc considerat onem, votum nubendi nunquam esset validum, quantumvis fragilitate carnis aliquis gravaretur, quia individuum, ut pars Ecclesiae (ut ipsi tradunt) in quibuscumque circumstantiis, melius est non nubere; ac inde quatumvis ante votum emissum se fragilem cognosceret, valide castitatem voveret, quod ipsi negant.

19. Aliud verò dicendum de voto solemni castitatis, aut de voto etiam simpliciter in Societate Jesu, constituentibus statum Religionis, & ad hunc hunc emissis, ut omnes fatentur: quod multis suadet Leander à Murcia in *disquisit. moral. lib. 2. disp. 2. resol. 24.* Unum modo sufficiat d. scilicet, quod in his circumstantiis (secundum omnes) locum habet principium illud Patris Valentiae, & P. Sanchez numero praecedenti adductum, nempe, quod materia solemnis voti non consideratur, ut magis, vel minus bona individuo secundum se considerato, sed ut parti communis, cui majus semper bonum est: ut parti communis, tatis, propter perfectionem status, & vitanda scandala, & perturbationes ex opposito oriunda. In hac parte omnes Theologi conveniunt, alias plures quotidie allegare possem, non esse Religiosos, & professionem fuisse nullam. Quod sufficit reddere practice improbabilem contrariam opinionem. In votis verò simplicibus castitatis, & Religionis hoc inconveniens non reperitur, neque scandalum, aut Ecclesiae perturbatio timeri potest, ex eo quod in praedictis circumstantiis invalida sint: ideoque opinandi locus relinquitur, & additus practicae probabilitati, ut vidimus.

S. III.

Vera Sententia.

20. Quamvis opinio proposita, §. 1. valde probabile sit, contrariam tamen tenendam censere, nempe votum castitatis, vel Religionis à valde proclivi invenire emissum, validum esse. Ita P. Thomas Sanchez ubi supra, lib. 4. sum. cap. 8. num. 10. Ubi ait: * Oppositum esse contra communem Ecclesiae sensum. * Et P. Castro Palao tom. 3. tract. 15. disp. 1. punct. 8. num. 14. Ubi ut indubitatum, apud Doctores supponit: * S. stante, inquit, illa facilitate, & peccandi consuetudine, votum castitatis, & Religionis emittere, quis auderet dicere invalidum esse votum, esto esset inconsideratum? * Probatur primo, quia matrimonium non est absolute melius proclivi in venerem, sed ex suppositione, quod nolit aliis mediis orationis, abstinentiae, & penitentiae uti; ideoque absolute, & simpliciter loquendo, status caelibatus perfectior illi est. Ergo qui post suam fragilitatem, & notam in venerem propensionem, castitatem voveret, sciens & volens se obligat ad non nubendum, & consequenter ad alios medios, ad sedandas tentationes, utendum: unde tale votum, etsi à valde proclivi emissum, validum est, & consequenter abique

dispensatione matrimonium inire nequebit. Secundo probatur, quia, ut bene ait Sanchez supra, deperit cupiditas plurimos falleret falso existimantes se continere non posse, atque ita plurima merita, & egregia opera, Ecclesiaeque utilissima impeditur.

21. Ad fundamentum contrariae opinionis desumptum ex valore voti nubendi, emissi à proclivi in venerem. Respondeo, tale votum solum habere vim conditionatam obligandi ex suppositione, quod nolit, qui emisit, aliis mediis ad castitatem vivendum conducentibus uti; atque adeo tale votum, hac voluntate durante, adimplere tenebitur: sed si dissolutum, & simpliciter loquendo, quia profectus alia media applicare potest, & sic in ea perseverare. Ita P. Suarez tom. 2. de Relig. lib. 2. cap. 3. à num. 12. Lessius lib. 2. cap. 40. dub. 7. num. 4. Canech. 3. p. tom. 2. disput. 22. dub. 10. Layman lib. 4. tract. 4. cap. 2. n. 12. Quos sequitur Castro Palao tom. 3. tract. 15. disp. 1. punct. 8. n. 14. qui cum Soto, Azag, & aliis probabilibus putat, praefatum votum de matrimonio contrahendo invalidum esse, quia impedit majus bonum formaliter, nempe vitam caelibat, & Religionis statum; ergo adhuc posita illa facilitate peccandi consuetudine, non potest à Deo acceptum.

22. Si verò post emissum votum fragilitas carnis adveniat, specialis est difficultas, quia neque implicite videtur vovens se obligasse ad media rigoris abstinentiae, & extraordinariae penitentiae de fustan si propositio illa in venerem praedictis, non remitteret votum, & quandoque id certum non iudicat. Nihilominus cum hic casus non sit etiam contingentibus, sed ex illis, qui prodiverunt occupationis, & aetatis evenire solent, & aliud votum sit in possessione obligandi, pro illo sententiam ferendam censeo; ideoque tenendum, voventem implicite se obligasse ad illa orationis, & penitentiae media adhibenda, quibus à tentationibus carnis vehementibus liberetur, & melius libere reddat à matrimonio abstinere, quam opprobrium.

23. Rogabis, an praedicta Castitatis, & Religionis vota à proclivo in venerem, live ante, live post fragilitatem cognitam, emissis, sint Pontifici reservata? Respondeo, partem negativam esse satis probabilem, quia Doctorum auctoritas, & argumenta contra eorum valorem, n. 1. & 2. adducta, efficaciter videntur, non esse certam talium votorum obligatorem; ac proinde non esse reservata, quia cum reservatio sit odiosa, ad sola vota, effecto valida, restringenda est, ut tradunt Sanchez in sum. lib. 4. cap. 26. n. 26. & cap. 44. num. 3. Suarez tom. 2. de Relig. lib. 6. de voto, cap. 26. num. 6. quos sequitur Machado tom. 2. lib. 2. p. 3. tract. 13. docum. 1. n. 4. dicens: * De este principio inferen Sanchez, y Suarez por doctina, y regia general, que todas las vezes, que sobre el valor del xoto se ofeciere alguna duda moral, ó sea de hecho, ó de derecho, ó la duda sea negativa por consuetudine, que no bastan para determinar el juicio; ó la positiva por las opiniones contrarias probables: & me jante voto, aunque sea de qualquiera materia reservada, por el mismo caso que en si tiene duda, no se debe tener por reservado; y alii le pueden comenstar el Obispo, y el Confessor a probado por el Obispo. * Et confirmatur, quia si eadem quae vota reservantur Pontifici, & nonnulla peccata, sed tantum peccata non extenditur ad peccata dubia, sed tantum ad certa, ut cum Suarez, Henriquez, Fillioco, & Hurtado defendit Lugo de Penitentia disp. 20. num. 16. Et cum Sanchez, Bonacina, Tullench, & communis Doctorum contra Armillam, & Cordubam, tenet

Diana p. 4. traç. 3. fol. 4. ergo reservatio voti non extenditur ad votum dubii valoris, sed certi. Consequencia videtur legitima. Unde inferitur, ejusmodi vota, cum Pontifici reservata non sint, posse etiam à Regularibus virtute suorum privilegiorum commutari, ut ex infra dicendis constabit. Idemque dicendum putat Henriquez lib. 11. de Matrim. cap. 15. num. 8. quando ab impuberibus, ex metu levi fuerunt emissi, quia non sunt perfectè voluntaria, & reservatio, utpote odiosa, restringi debet.

QVÆSTIO II.

Virum votum Castitatis, vel Religionis possit aliquando commutari virtute Cruciatæ

§. I.

Nonnulla præmittuntur.

Ad plenam hujus quæsitæ notitiam suppono primo, per clausulam Bullæ Cruciatæ, concedi: *Vota omnia (Vltamario, Castitatis, & Religionis dumtaxat exceptis) in aliquod subsidium hujus expelluntur, per Confessorem commutari.* Suppono secundo, votum Castitatis, quod hic excipitur, illud tantum esse, quod Summo Pontifici est reservatum: nimirum, votum perpetuum, perfectum, & absolutum omnimodæ castitatis: quod comprehendit omnes actus, tam internos, quam externos, ad quos virtus castitatis extenditur. Nam cum reservatio sit odiosa, & juri Episcoporum deroget, strictè interpretanda est, ut docent communiter Doctores, quos citatos sequuntur Thom. Sanchez lib. 8. de Matrim. disp. 9. n. 5. & lib. 4. Sum. cap. 4. nu. 47. Clavis Regia, Suarez, Trullench, & alii, cum Machado tom. 1. lib. 2. p. 3. traç. 13. docum. 4. fol. 280. Quibus adhæret doctrinam M. Barnabas Gallego in Bulla cap. 9. p. 3. dub. 151. Ubis sic scribit: **Preguntase, que se requiere, para que el voto de castidad sea propiamente reservado, de suerte, que no se pueda por la Bula commutari? Respondo: regla general es de todos los Doctores, que tratan esta materia, que el voto de castidad, que es Santidad exceptua en la Bula por reservado para si, se debe entender del voto de castidad perpetua, total, y perfecta. Porque en faltando alguno de estos requisitos, le falta tambien, y cessala causa de la reservacion; y por consiguiente puede legitimamente commutari el Confessor electo por la Bula, pues ella le concede autoridad para ello, excepto los dichos reservados. *Hæc ille, & est communis Doctorem sententia.*

2. Adde ex Sanchez lib. 8. de Matrim. disp. 10. num. 4. & 5. quem alii Doctores sequuntur, votum castitatis solum esse perfectæ castitatis, quando affectus in eam directè fertur: secus si in aliud, quod consequi oportet; idè quæ in hoc casu, cum deficiat à perfectione, vel conditionatum sit, non subjacet reservatio. Verò grat. (inquit Sanchez) dum quis morbo oppressus, aut in alio periculo constitutus, promittit Religionem, si incolumis evaserit. Hujusmodi votum erit verè conditionale, quando animus voventis fuerit, quasi inire contractum innominatum cum Deo: faciam, ut facias, id est, si hoc mihi concesseris, ingrediar Religionem, Quia voluntas non fertur

Part II.

directè in Religionem, sed in consequentem incolumitatis, ad quam obtinendam offertur Deo. Et talia communiter sunt ejusmodi vota: si sanaveris, si incolumis evaseris, Religionem, Castitatem, aut peregrinationem voveo, ut benè ait Sanchez supra n. 5. in fine. Quæ doctrina est valdè observanda. Vide Dianam p. 6. traç. 8. resol. 16.

3. Ex qua inferunt ferè omnes, virtute Cruciatæ commutari posse vota omnia conditionalia, & pœnalitæ Castitatis, & Religionis, quia non ex affectu harum virtutum. Item votum non nubendi; votum non fornicandi, votum non petendi debitum, etiam si communi conjugum consensu præstitum; & similia, quia neutrum illorum est omnimodæ castitatis, nec totale, sed parziale, utpote quod non se extendit ad objectum adæquatum hujus virtutis, cum plures sint actiones virtute castitatis prohibita, quæ nullo ex his votis comprehenduntur. Limitat verò, & benè P. Thom. Sanchez lib. 8. de Matrim. disp. 9. n. 2. dicens, hoc temperandū esse, dum in favorem tertii id petentis, cujus interest; votum, vel juramentum emissum non fuerit (ut si conjux à conjugate petat, ut sub juramento, vel voto se obliget ad abstinentiam ab alio matrimonio) tunc enim sicut non potest Episcopus dispensare, ita nec virtute Cruciatæ queit commutari; eo quod conjugis illius intersit propter filiorum bonum, & ut ejus amor, honor, amicitiaque cum ejus consanguineis conservetur; ac proinde justo tertio adquisitum sit, cui Episcopus derogare nequit. Ecce etiam sentiunt Antonius de Escobar in Moral. Theolog. traç. 1. exam. 17. cap. 9. n. 144. & cum Maldero, & Lessio, Diana p. 1. traç. 11. resol. 59. & omnes debent.

§. II.

De voto virginitatis

4. Circa votum virginitatis non conveniunt Doctores, an parziale, an totale castitatis sit? Et quidem cum hoc ex intentione voventis dependeat, ad illam recurrendum est. Si enim constet, voventem solum intendisse, se obligare ad integritatem corporalem, seu virginalè claustrum servandum, non erit votum totale, sed parziale castitatis, utpote ad primum solummodo actum, quo virginitas deperditur, vitandum obligans: quæ amissa, subsequentes actus non erunt contra votum. Sic Doctores omnes.

5. Si verò hanc expressam intentionem limitantem non habuerit, dicunt communiter censendum esse votum totale castitatis, & per consequens ab Episcopo indispensabile, & virtute Cruciatæ incommutabile. Sic M. Corradus p. 1. Respons. quæst. 286 M. Candidus disp. 25. art. 8. dub. 10. & 11. & est communis Doctorem, quos citatos sequuntur Sanchez lib. 8. de Matrim. disp. 9. n. 9. & disp. 15. num. 4. & in Sum. lib. 4. cap. 4. n. 65. Leander à Sacram. tom. 1. disp. 14. traç. 5. quæst. 123. Diana p. 1. traç. 11. resol. 60. & plures.

6. Contra alii existimant, nunquam censendum esse votum totale castitatis, nisi quis habeat expressam intentionem vovendi absolutam, perfectamque castitatem, aliter verò votum in favorem voventis interpretandum, & de sola virginitate editum credendum esse. Sic videtur sentire Doctissimus Fr. Præscus Pichon in opere de Matrim. disp. 7. sect. 4. nu. 65. fol. 445. dum ait; quod animus voventis virginitatem, communiter interpretatur, quod

5

sequitur

De Voto absoluto castitatis.

solum fuit ad solam abstinentiam à primò actu venereo coitus * & disp. 6. cap. 2. sect. 3. n. 107. prædixerat, Episcopum posse dispensare in voto virginittatis: * N. si (qui vovit) in animo habuerit servare castitatem simpliciter. Cui alii consentiunt. Itaque discrimen inter hanc, & primam sententiam in eo stat, quod prima non exigit, quod expressè intendat, se obligare ad castitatem, ut ad eam obligatus maneat, sed sufficere, quod non habeat expressam intentionem limitatam ad primum actum, quo virginittas deperditur. Secunda verò exigit expressam intentionem se obligandi ad castitatem, ut ad hanc servandam teneatur, & aliter votum virginittatis interpretandum cum limitatione ad solum primum actum.

7. Ego vero majoris claritatis gratia sic distinguendum censeo. Aut vovens cognoscit differentiam inter votum virginittatis, & votum castitatis, aut non. Si primum, erit votum parziale ad integritatem solum corporalem servandam obligans, quia tale votum hoc tantum objectum respicit, & idè ad hoc solum intendit se obligare. Si secundum: erit votum totale castitatis: nam cum nullum discrimen inter utrumque (ut juvenibus, & puellis communiter accidit) agnoscat, eandem intentionem utrobique exprimit, licet diversis vocibus, pro diverso statu, in quo repetitur. Virgines enim votum virginittatis dicunt se emittere; alii vero (cum eam amiserint) castitatis votum; quia illarum votum primum etiam actum virginittatis conservativum respicit, secus votum aliorum. Adde, eum, qui dubitat, an virginittatis votum, prout à castitatis distinctum, an votum absolutum castitatis emisit, posse in suæ libertatis favorem resolvere; quia licet certum sit emisisse votum, ac proinde pro voto stet possessio in quantum ad existentiam voti ad unum, vel alterum extremum, hoc nisi aliud est, quam esse certum votum disjunctivè obligans. votum autem disjunctivum in quacumque materia relinquit liberam electionem cujuslibet extremi determinatè, quia respectu cujuslibet determinatè est dubium, & consequenter pro libertate stare debet possessio. Ex quo principio, satis commune est apud Doctores votum disjunctivum, cujus altera solum pars est materia reservata (ut in præsentì contingit) non esse reservatum. Et ita in terminis docent Suar. Bonac. Sanchez. Rebell. Valent. & alii apud Dian. 3. p. tr. 6. Misf. ref. 50. Asserentes, certum de voto, & dubium de qualitate voti, posse eligere, quod sibi favorabilius fuerit, ut si vovit castitatem, & dubitet, an perpetuam, vel temporalem, non teneri ad perpetuam. * Ergo qui certus de voto dubitat, an totale, an parziale castitatis fuerit, non tenebitur ad totale, sed partem, quam maluerit, eligere poterit, & consequenter tale votum non erit reservatum, sed virtute Cruciatæ commutabile. Quod verum puto, etiam post electionem materiæ reservatæ, quia dum hanc determinatè postea non voverit, solum devinctus manet voto disjunctivo, quod commutabile est, ut diximus.

(+ + +)
(+ +)

8. Difficultas solum est, an votum totale solum, & perfectum castitatis, possit etiam in casu virtute Cruciatæ commutari. Er pro parte negativa efficaciter argui videtur. Nam consuetudo virtute Cruciatæ potest commutare omnia vota, quæ jure ordinario potest Episcopus dispensare, ut docent communiter Doctores. Sed Episcopus, jure ordinario, potest in aliquibus circumstantiis, in predicto castitatis voto dispensare, ergo in eodem, virtute Cruciatæ, poterit confessarius illud commutare. Argumentum videtur concludere, si Episcopus aliquando jure ordinario id possit: poterit autem tale votum in aliquibus circumstantiis non fuisse reservatum, quia secundum communem Theologorum sententiam, vota omnia non reservata sunt potest Episcopus jure ordinario dispensare.

9. Ad rem ergo. Quod in aliquibus referentibus non sit, ostenditur ex verbis doctrinæ illorum in transcriptis, Thom. Sanchez lib. 8. de Matrim. disp. 10. postquam numero tertio præmiserat: * Secunda reservatione, integrum esse Episcopum dispensare in votis Cruciatæ, in omnibus votis, sicut Pontifici, jura orbe; ratione verò reservationis modo, neque dispensare in absolutis castitatis, & religionis votis post hæc, inquam, n. 22. sic scribit: * Hæc votum reservatio, non ita amare, ac stricte accipienda est, quæ licet Episcopo dispensare in his votis castitatis perpetuæ, & religionis, quando magnum incommodum periculum imminet, nec facilis aditus ad Pontificem patet, præ paupertate, vel alia causa. Attendit. Quare optimo credi potest, non esse mentem Pontificis velle in tali casu reservare sibi hæc vota, quæ etiam in simili, velle eum, ut animæ laqueis recedat in tantum periculo versentur (& infra.) Imò ob easdem rationes, idem dicendum est, quamvis non imminet periculum incontinentiæ ex mora, si aliud quodcumque grave periculum imminet, ut gravi ferula, vel magni damni tertæ pericula. (Hæc Sanchez lib. 8. de Matrim. disp. 9. n. 22. tenent Lacerdus, Petrus de Ledesma, Suarez, &c.)

10. Vide Lessium lib. 2. de Inst. cap. 40. de votis ubi n. 125. Casus nonnulli referens, in quibus Episcopus potest in voto integræ castitatis dispensare, ait: * Quartus, quando cumque est magnum periculum incontinentiæ, &c. & non sit facilis accessus ad Pontificem, vel ejus delegatum, tunc enim (attendit) quia est necessitas, censetur Pontifex non intendere reservare, sed permittere Episcopo, ut iuxta potestatem ordinariam, quam seposita reservatione habet, utatur. Non enim vult, suam reservationem esse in executionem, sed in adificationem animarum.

11. Quibus faciunt Hieron. Garcia ex repositis, mox cætu D. Hieron. in Polit. regul. 17. 4. p. 2. diff. 1. n. 6. n. 10. * Puede el Obispo dispensar quandoq. en la fided urgente, y peligro en la tarta, y no se puede recurrir al Papa, (attendit) porque no es de su quietar el Pontifice en estos casos, que este rector do el tal voto.

12. M. Rafael de la Torre Dominicus tam. 2. 2. 2. g. 88. art. 12. disp. 3. n. 24. probat Episcopum in

quando in voto absoluto castitatis dispensare possit. Quia jure divino, inquit, concessa erat facultas dispensandi super omnibus votis dispensabilibus, & hæc potestas Summi Pontificis auctoritate limitatur, ne in actum exeat respectu aliquorum. Sed credendum non est (attende) Summum Pontificem interdicere hanc potestatem super hæc vota dispensandi, ergo inest modo Episcopis talis potestas. Probatum minor, quia talis prohibitio esset in grave præjudicium Ecclesiæ, & in Christi offensam.

13. M. Petr. de Ledesma in Sum. p. 2. tr. 10. de voto. cap. 8. ad ult. argum. S. Digo lo quarto, sic scribit: * Considerando solo el derecho divino, tienen los Obispos en las Obisposados, en orden a la dispensacion en los votos, tanta autoridad como tiene el Sumo Pontifice en toda la Iglesia, &c. y no lo pueden aora hazer sin especial autoridad del Papa, por estar reservados los dichos cinco votos a la Sede Apostolica (attende,) y no es de creer, que el Papa en la tal reservacion pretenda limitar la dicha autoridad de los Obispos, aun quando no huviesse facil recurso a su Santidad, &c. Porque tal reservacion redundara en grave danno, y perjuizo de la Iglesia, y en ofensa de Christo, porque muchos tienen muy justa causa de pedir dispensacion en los dichos cinco votos, &c.

14. Eandem sententiam, quando magnum periculum incontinentiæ imminet, & non est facilis aditus ad Pontificem præ paupertate, ex eodem principio ructur Dianap. 6. tr. 6. resol. 50. * Quia non est, inquit, credendum, esse mentem Summi Pontificis vel in tali casu reservare sibi hæc vota, neque est verisimile, velle eum, ut animæ laqueis voluntatis irretitæ, in eo periculo sine remedio relinquatur. Et ita docet expressè Sanchez, Sylvest. &c. * Et p. 11. tr. 8. resol. 49. defendit eum Dicastillo tom. 2. de Sac. tr. 8. disp. 11. dub. 17. n. 305. Superiorem non reservare peccatum pro circumstantiis urgentis necessitatis, sic Doctores citari.

15. Ex quibus sic instauratur argumentum. Confessarius virtute Cruciatæ, aut jubilai, potest commutare vota omnia reservata Pontifici; sed votum castitatis, aut religionis non est Pontifici reservatum, quod ratione incontinentiæ est periculum in morte, aut est alia justa dispensationis causa, & non est facilis aditus ad Pontificem (ut docent omnes Doctores supra citati.) Ergo in his circumstantiis virtute Cruciatæ, aut jubilai poterit commutari.

16. Hoc argumentum convictus totum concedit Pasqualigus de jubileo. q. 306. verba ejus sunt. * Facultas commutandi vota concessa in jubileo, se extendit ad omnia vota non reservata: vota autem castitatis, & religionis, quando subsistant talibus circumstantiis, ut possit Episcopus dispensare, non sunt Pontifici reservata. Ergo poterunt virtute jubilai commutari. Minor probatur. Reservatio est tantum in adificationem, non autem in destructionem, ut habet Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. & proinde ex sui natura non se extendit ad casus, ad quos si se extenderet, esset in destructionem: esset autem in destructionem, si se extenderet ad vota, in casu, in quo si non possent Episcopi dispensare, pateret, gravissimum damnum etiam spirituale esse, non autem utilitatem: ergo vota in talibus circumstantiis non erunt reservata, non quia subtrahantur à reservatione ex præsumpta voluntate Pontificis, sed quia reservatio ipsa non comprehendit. * Hæc Pasqualigus. Cujus opinionem probabiliter putat Bossius tr. de triplici jubileo, sect. 2. casu 20. n. 25. quia contrariam, quam sequitur, vocat vetiorem, & iustinent alii, quos suppresso nomine refert Rodriguez in s. 9. Cruciatæ, num. 118.

17. Et quod regulares in prædictis castitatis, & religionis votis dispensare, seu illa commutare possint, defendunt ex eodem principio non pauci viri docti. Quorum verba fideliter etiam ex scripta dabo, Croulers in Regul. s. Franc. c. 7. lect. 29. fol. 85. Dubitare, inquit, hoc loco aliquis poterit, quod non mendicantes dispensare possint in omnibus votis, in quibus possunt Episcopi, utrum sicut Episcopi dispensant in voto absoluto castitatis, & religionis, quando vovens taliter est constitutus, ut propter incontinentiam votum hujusmodi sit ipsi maxime periculosum, nec est facilis votum habenti recursus ad Pontificem, vel propter paupertatem, vel propter distantiam: utrum inquam, in tali casu possint Mendicantes dispensare, vel commutare per privilegia sua? Negat Sanchez libr. 4. Sum. cap. 43. n. 7. Et ratio ejus est, quia in tali casu votum hujusmodi est verè reservatum, &c. sed per accidens potest Episcopus in illis dispensare, ex quadam benigna voluntatis reservantis interpretatione. Verum ego non video, quomodo per accidens tantum id possit Episcopus, quando quidem ipsemet Sanchez cap. 40. n. 25. doceat, quod seclusa reservatione, sit integrum Episcopis dispensare in suis Diocesis in omnibus votis, sicut Pontifici in toto orbe. Restat ergo, ut dicamus, id posse Episcopos, quia ex modo reservationis rationi congruo constat, id Episcopis mansisse residuum ex antiquo jure, quod habebant dispensandi in omnibus votis per suas Dioceses, sicut Pontifex. Quæ cum ita se habeant, non video, quare Ordines Mendicantes per sua privilegia valentes dispensare in votis, sicut Diocesanus in hoc, vel simili casu id non possint. * Hæc Croulers, qui potuisset de inconsequentia tedarguere P. Sanchez, cum locis citatis ubi supra asseruerit, Pontificem voluisse reservare hæc vota, in prædictis circumstantiis. Quæ proinde jure ordinatio, sicut & alia non reservata, poterit Episcopus, & consequenter Superiores Mendicantes, per sua privilegia dispensare, & in inferiores commutare.

18. Dictis consentit Fr. Ludovic. à Concept. in Examine veritatis, tom. 1. tract. 1. de Matrim. cas. 30. fol. 102. ubi sic. * Suppono in his, & similibus casibus, Episcopos ordinariam habere jurisdictionem ad dispensandū, & non solum per Episcopos, ut quidam dicunt, vel ut alii existimant, ex commissione Summi Pontificis. Ita jure communi possunt in valde probabili sententia Episcopi dispensare. * Ex quo principio sententiam Croulers, quam semper in corde retinuerat (ut ipse ibidem fatetur) in medium sic profert. * Ducor ex communi Theologorum, præsertim Regulariū sententia asserente, posse Prælatos, imò & quoscumque Religiosos ab ipsis Prælatibus, alias jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus, deputatos, dispensare virtute privilegiorum, in illis omnibus, quæ jure communi, & ordinario ad Episcopos spectant. Cuiusque, in probabili sententia, prædictum votum (simplex castitatis perpetuæ, absolutæ, & ex omni parte perfectæ, & votum Religionis simplex, de quo etiam procedit quæstio) ad Episcopum jure communi, & ordinario pertineant, poterunt similiter vigore privilegiorum, non solum Prælati, sed etiam subditi regulares ad confessiones secularium deputari, modo dicto, in talibus dispensare, prædictis in casibus.

19. Pro eadem sententia ex eodem principio militat Rev. P. Leander à Murcia Capuccinus in Regul. Sancti. Francisci c. 7. q. 7. §. 2. n. 56. Ubi sic: * En quanto a los dichos voto (nimirum castitatis, & religionis, de quibus supra,) quando concurren las circunstancias de necesidad, y imposibilidad en la per-

sona que hizo el voto, de recurrir al Papa, los pueden dispensar los Obispos; es comum de los Doctores. Y q̄ queden reservados a los Obispos por derecho ordinario, se prueba: porque por derecho Divino tiene el Obispo en su Obispado tanta autoridad como el Papa en toda la Iglesia. Y así cessando por las circunstancias dichas la reservacion del Papa, poterit Episcopus jure ordinario in illis dispensare. Luego si los Regulares pueden dispensar en todos los votos, que pueden en los Obispos por derecho ordinario, por el mismo caso podran en los dichos casos.

*Sicille.

20. Denique ex recentioribus hanc sententiam a principiis intrinsicis verior em existimat Fr. Franciscus Pichon, Ordinis Minor. in *tr. de Matrim. disp. 6. cap. 2. sect. 3. n. 136. fol. 396.* ubi sic: *Difficultas potest esse, utrum Religiosi ex hac potestate delegata (per sua privilegia) possint dispensare in votis reservatis Pontifici, scilicet castitatis, Religionis, peregrinationis ad S. Jacobum, ad Romam, & Terram Sanctam, ratione necessitatis, in casu, in quo possunt Episcopi dispensare? Communis sententia negat. Suarez, Sanctius, &c. Quia in generali concessione non veniunt vota reservata, nisi in concessione exprimentur; sed contra hoc fundamentum potest obijci Episcopi in casu necessitatis possunt, ergo etiam Religiosi, Patet consequentia. In casu necessitatis illa vota non censentur reservata. Ergo suppositum fundamentum communissimæ sententiæ falsum omnino est, &c. Nec valet tunc dici, ex benigna interpretatione mentis Pontificis, Episcopum dispensare, per quod non desinunt talia vota esse reservata: hoc enim implicatorium est evidenter, si benigna interpretatio mentis Papæ non æqualeat iudicio, quo Episcopus judicet prudentissimè, quod non fuit mens Pontificis, ut votum esse reservatum in tali, & simili casu. In casu autem necessitatis, prædicta vota manent in terminis juris communis, & sic non sunt reservata stante tali necessitate. Unde cum Episcopi ordinaria potestate possint in illis dispensare, non est fundamentum sufficiens ad denegandum Religionis talem potestatem. Quare (attende) ni auctoritas extrinseca Doctorum obstat, attendendo ad fundamentum rationis, verior videtur sententia opposita sententiæ communissimæ, & illam tuentur noster Croulers, & per doctus Ludovicus de la Conception (locis supra citatis). *Sic doctissimus vir.

21. En amice lector, quot quantique Doctores sentiant, vota castitatis, & Religionis non esse Pontifici reservata in casu urgentis necessitatis: ideoque Episcopum jure ordinario in illis posse dispensare: ac proinde & Prælatos Regulares, & confessorios ab illis deputatos, & consequenter omnes quibus ex privilegio id concessum fuerit, posse, in prædicto casu, illa commutare, cum habeant potestatem commutandi omnia vota non reservata, Unde videtur inferri, omnes Authores concedentes, Regulares posse virtute privilegiorum commutare votum castitatis, vel religionis, in casibus, quibus Episcopi jure ordinario id possunt; idem a fortiori dicere debere de confessorii virtute jubilæi, aut Bullæ Cruciatæ, quia vota castitatis, & Religionis, æquè excipiuntur si privilegiis regularium, ac in jubilæo, & Cruciatæ. Et utrobique de solis reservatis fit exceptio; qualia non esse prædicta vota in casu necessitatis, Doctores supra citati contendunt.

22. **N**ihilominus contraria, & communissima sententia tenenda est, pro qua militat Sanch. Laym. Henrig. Rodrig. Mirand. & alii, quos citatos sequitur Lezana in *Sum. tom. 4. verb. votum.* 21. & plures alii. Probatum primò, quia omnes Doctores antiqui concedentes Episcopis potestatem dispensandi in hujusmodi votis, in casu urgentis necessitatis, ea negant Regularibus, & confessorio virtutis jubilæi, & Bullæ Cruciatæ: & quæ concedunt, jure ordinario id competere Episcopis, quod pro tali eventu non censentur reservata, negant nihilominus id licere Regularibus, aut alii virtute Cruciatæ, & hæc fuit communis omnium Theologorum, usque ad hanc tempestatem, certissima sententia. Unde inferitur, exceptionem prædictam ad hoc commune principium; Regulari virtute votum privilegiorum, & confessorii virtutis Cruciatæ posse commutare omnia vota, quæ Episcopi jure ordinario possunt dispensare. Cui innititur sententia contraria, quæ principium nullam admitteret exceptionem, non solum probabilis, sed verissima foret. Limitatio igitur adhibenda, juxta communem sensum, hæc est: virtute Cruciatæ, aut privilegiorum, posse commutari omnia vota, quæ modò in quovis evento, communiter, & regulariter potest Episcopus dispensare. Hanc limitationem adhibeo, quia apud antiquos omnes, & modernos, paucis exceptis, principium illud, inceptum invenio. Et id præfatio recentiorum argumentorum sic respondet Bardi in *Bulla, part. 2. traç. 7. cap. 2. sect. 5. n. 141. ibi*: *Respondet, per Bullam datam facultatem commutandi omnia vota, quæ absolute, & per se non sunt reservata Pontifici, non autem illa, quæ per accidens, & quantum sufficit ad subvertendum necessitati fidelium non sunt reservata.

23. Cujus ratio esse potest: quia virtute Bullæ Cruciatæ, solum delegatur confessorio facultas commutandi omnia vota, exceptis castitatis, Religionis, & ultramarino: ergo non delegatur facultas commutandi votum castitatis perfectum, & absolutum, atque etiam in casu urgentis necessitatis, & quando non est reservatum Pontifici, vere retinet rationem voti perfecti, & absoluti castitatis, ergo adhuc in casu commutari nequit. Urgetur, quia virtute Cruciatæ id solummodo potest circa vota confessoria, quod ipsi in ea conceditur, sed circa vota absolute, & perfecti castitatis commutationem, nil in Bulla conceditur: ergo in nullo eventu poterit virtute Bullæ commutare. Quæ quidem ratio æquè probat de Regularibus virtute privilegiorum, cum in eisdem similis, exceptio reperitur; & certissimum sit Pontificem posse sibi, & Episcopis reservare prædicta vota, & de facto reservasse, juxta communem Theologorum sententiam, Et sic omnino tenendum aliter latissimus pateret aditus ad prædicta castitas, Religionisque vota commutanda, & sic confessorios, præcipuè indocti, urgentem necessitatem crederent, quæ vere talis non esset.

QVÆSTIO III.

An juramentum, quod non cedit in utilitatem eius, cui præstatur, possit virtute Cruciatæ commutari?

Causa est: jurasti Antonio, te auditurum Missam, vel non commissurum fornicationem, poteris ne virtute Cruciatæ, præfati juramenti commutationem obtinere? Negarunt nonnulli, suo iudicio ea tenacitate adherentes, ut contraria opinioni notam incurrere non renuerint: Sed ego affirmarè sententiam cum aliis communiter sustineo, quàm firmissimis principiis innixam cenſeo. Primò, quia virtute Bullæ Cruciatæ potest confessarius commutare omnia vota, quæ Episcopus dispensare, ut docent Thom. Sanchez, Sancta-rellas, & alii, quos citatos sequuntur Diana 1. p. tr. de Bullar. fol. 56. & Machado dicens, esse communem tom. 2. lib. 4. p. 6. tr. 14. docum. 6. & constat ex supra dictis: sed juramenta omnia, quibus nullum jus homini acquiritur qualia sunt ea, de quibus disputamus habent rationem voti ab Episcopo dispensabili, ut tradunt Sylvester verb. Juram. 5. q. 3. & 4. M. Sotus lib. 8. de iustit. q. 1. art. 9. in fin. M. Bart. de Ledesma tract. de Matrim. dub. 13. post 6. concl. Rodriguez, Trullench, Bosius, & alii, quos citatos sequitur Diana 4. p. tr. 4. ref. 19. & 5. p. tr. 12. ref. 56. Leander à Sacramento tom. 1. tr. 5. disp. 14. q. 102. & cum Aragon, Stunica, Vivaldo, Sayro, & aliis, Dicastillo de juram. disp. 4. dub. 5. n. 86. Ergo virtute Bullæ Cruciatæ possunt commutari.

2. Secundo, quia juramentum, quod quis alteri præstat de audiendo sacro, cum non fiat principaliter gratia hominis, cui præstatur, sed in honorem Dei, in cuius obsequium res promissa cedit, iudicandum est, non homini, sed Deo ipsi præstiturum, ut docent D. Thom. Felin. D. Antonin. Abulenſis, Angel. Sylvester, Amilla, Tabiena, Driedo, M. Sotus, quos citatos sequuntur Thom. Sanchez in Sum. tom. 1. lib. 3. cap. 20. n. 5. Suarez lib. 2. de juram. cap. 39. n. 5. & Dicastillo, tract. de juram. disp. 4. n. 39. Sed in Bulla Cruciatæ conceditur facultas commutandi juramenta, quæ soli Deo præstantur, ut docent Henriquez, Stunica, Sa, Aragon, Vivaldo, Manuel Rodriguez, Suarez, Sayrus, Sorbus, & alii quos citatos sequuntur Thom. Sanchez lib. 8. de Matrim. disp. 2. n. 18. 19. in Sum. lib. 4. cap. 53. n. 8. Trullench in expositione Bullæ, lib. 1. §. 7. cap. 3. dub. 2. Villalobos tr. 27. claus. 9. §. 3. n. 29. M. Ludovicus Lopez cap. 9. de Bulla, pag. 845. colum. 1. Et ex Cajet. & Soto, Dicastillo tr. de juram. disp. 4. dub. 5. n. 86. Quibus adde Molfessium, Fagund. M. Candid. Bosium, Basilium, Dian. & alios, quos sequuntur Leander à Sacramento tom. 1. tr. 5. disp. 14. q. 100. & Thom. Hurtado tom. 1. tr. 12. n. 212. dub. 6. fol. 47. Ergo in Bulla conceditur facultas commutandi præfata juramenta.

3. Hinc fit virtute Cruciatæ posse commutari juramentum, quo quis alteri jurat, se auditurum Sacrum, & similia, quæ in solam utilitatem jurantis cedunt. Et ideo ita expressè tenent Anton. de Escobar in Sum. tr. 1. exam. 17. n. 144. & in Theol. mor. tom. 1. lib. 7. sect. 1. n. 245. fol. 231. * Quia ejusmodi inquit, juramenta magis inducunt rationem voti, quam juramenti, & per eam nullum jus homini, sed tantum Deo paratur. Et ante illud Trullench in expos. Bullæ, lib. 1. §. 7.

Part. II.

cap. 3. dub. 2. n. 8. * Si juramentum, inquit, non cedat in utilitatem ejus cui præstatur, sed tantum in utilitatem jurantis, potest commutari per Bullam; quia tale juramentum potest dispensari (ab Episcopo) ut si jurast. Petro, te auditurum Missam, vel non admittitur tale peccatum, quia ejusmodi juramenta magis inducunt rationem voti, quam juramenti, & per ea nullum jus homini, sed tantum Deo paratur. * Sic ille; & uterque ex M. Corrado p. 1. Respons. q. 312. ubi sic ait: * Quicumque per Bullam, vel privilegium potest commutare, aut dispensare vota, potest etiam, & similia juramenta abique præjudicio tertii, quia votorum, & juramentorum, quantum ad hoc par ratio est. * Quem sequitur Thomas Sanchez in Sum. tom. 1. lib. 3. cap. 20. num. 5. & 8. ubi postquam statuit, juramentum, quod non est principaliter gratia alterius hominis, cui præstatur, sed principaliter in Dei honorem, &c. Non posse ab homine relaxari, nec remitti: ut si duo, inquit, sibi invicem jurent, fore, ut in posterum non furentur, aut audiant sacrum in festis (quo exemplo utuntur D. Antoninus, Abulenſis, Driedo, Angelus Sylvester, Tabiena, & alii apud Sanchez supra) lubnetur. * Hæc juramenta, quæ num. 5. diximus non posse ab homine, cui præstantur, remitti, iudicanda sunt quoad commutationem, perinde ac si soli Deo præstata essent. Ac postinde de potestate commutandi, & dispensandi in illis dicendum est, quod de juramentis soli Deo emissis, toto cap. præcedenti diximus. * Quod virtute cruciatæ commutari posse, tradit, tum ibi, tum in lib. 4. cap. 53. n. 8. & 9. cum Suarez, Sayro, Sorbo, Ludovico Lopez, & aliis.

4. Ratio præcipua hujus sententiæ est: quia in Bulla Cruciatæ conceditur expressè facultas commutandi vota jurata, ibi: * Podrà tambien el dicho Confessor commutar les qualesquiera votos, aunque sean hechos con juramento, &c. * Sed juramenta præfata, quibus duo jurejurando sibi promittunt, vel alteri, auditurum sacrum, vel quid simile, quod non cedat in utilitatem ejus, cui præstatur, sed in solam utilitatem jurantis, non continent promissionem homini factam, sed Deo: homo enim (ut bene Suarez, & Dicastillo supra) tantum est motivum, seu incentivum, vel, ut melius dicam, testis promissionis juratæ, quod etiam inter homines non raro contingit. Ergo ejusmodi juramenta revera sunt vota jurata, & nil aliud excogitabile in illis est, quia quatenus promissio Deo facta, inducunt rationem voti, & quatenus Deus adducitur in testem, seu fidejussorem detestando promissis, habent rationem formalem juramenti; ergo nil aliud continent, quam vota jurata, sed hæc possunt virtute Bullæ commutari, ergo & juramenta, de quibus loquimur.

5. Confirmatur quia Episcopus potest commutare, (imò & dispensare) omnia juramenta, per quæ nullum jus homini, cui præstantur, acquiritur, ut tradunt D. Antoninus, M. Tabiena, M. Petrus de Ledesma, Covarrub. Angelus, & alii, quos citatos sequitur Thomas Sanchez de Matrim. lib. 1. disp. 32. num. 15. Ergo poterit commutare juramenta, de quibus præsens quæstio est: quia cum homo non sit persona, cui sit promissio, sed Deus, ut constat ex dictis, nullum jus homini acquiritur. Si autem Episcopus potest, à fortiori etiam virtute Cruciatæ commutari poterunt, quia virtute Cruciatæ potest confessarius commutare omnia juramenta, quæ potest Episcopus dispensare, ut videre est apud Dianam p. 4. tr. 4. ref. 19. & tradunt omnes Doctores supra citati pro juramentis soli Deo præstatis. Quod intellige juxta dicta superius quæstione præcedenti, num. 21.

S 3

6. Ex

6. Ex quibus concluditur, virtute Cruciatæ non solum commutari posse juramenta facta in confirmationem voti, ut si quis dicat: *Iuro me servaturum jejunium, quod vovi*, & quæ commutatur votum, ut si dicat: *voveo, & iuro jejunium*. (in his enim casibus verè dicuntur vota jurata,) sed etiam quando juramentum, vel non continet votum, vel saltem non expressum, ut cum immemor voti dicit: *Iuro, me servaturum*. Quia tota ratio formalis istius juramenti (nempe promissio, & advocatio Dei in fidei iussorem) continetur in voto jurato, quo proinde commutato, & commutatur votum, & etiam juramentum soli Deo præstitum; ergo, & juramentum præstitum seorsim à voto commutari poterit, sicut & votum emissum seorsim à juramento; nam cum soli Deo obligationem pariant, æquiparantur in ordine ad dispensationem, & commutationem. Undè quoties votum de aliqua materia, virtute Cruciatæ commutari possit, poterit etiam & juramentum.

Q V Æ S T I O IV.

An reservato voto, maneat etiam reservatum juramentum?

1. **C**ausa est: juravit quis servare castitatem, vel ingredi Religionem, poterit ne virtute Cruciatæ ejusmodi juramentum commutari? Negant nonnulli existimantes, quoad reservationem, idem de utroque judicium ferendum. Sed contrarium sentiunt alii viri doctissimi, quos sequitur loquens de potestate Episcopi. M. Petrus de Ledesma in Sum. tom. 2. tract. 11. de Voto, cap. 4. dub. 2. post. 5. conclus. addens, oppositam sententiam, seclusa auctoritate, parum probabiliter habere. Verba ejus sunt: *Cayetano tiene la parte negativa, porque pone esta regla: Todos aquellos juramentos estan reservados al Papa, los quales lo estuviere, si fueran votos; y pone exemplo en el juramento de perpetua castidad. Esta regla de Cayetano siguen comunmente los discipulos de Santo Tomas, &c. La sentencia afirmativa es mucho mas probable. Y si no consideramos la mucha autoridad de los Autores, que tienen la sentencia contraria, sino que procedieramos con solas razones, es muy poca, & ninguna la probabilidad de la sentencia contraria. *Sic Ledesma.

2. Quem sequitur M. Texeda in Theolog. Moral. tom. 2. lib. 3. tract. 2. contrav. 6. nu. 229. qui licet, sicut Ledesma, de Episcopo tantum loquatur, idem ex eorum principis planè evincitur, pro Bulla Cruciatæ, cujus facultas ad juramenta non reservata extenditur, ut constat ex superius dictis. De Episcopo igitur probat sic: *Et ratio est, quia Episcopi possunt relaxare omnia juramenta suorum subditorum, nullo excepto, dummodo non cedant in præjudicium tertie personæ: quæ propositio D. Thomæ est apud omnes certa. At huiusmodi potestas non est ablata eis iure aliquo, ergo, attento iure, manet apud illos. Et hæc videtur demonstratio. Hæcille, & ante omnes M. Tabiena verb. *Iurare*. Cum autem juramenta, quæ Episcopus relaxare, seu dispensare potest, possint virtute Cruciatæ commutari, ut vidimus, & insuper secundum M. Texeda, ex eo, quod votum castitatis sit Pontifici reservatum, non deducitur, quod juramentum castitatis reservatum sit; plane infertur ex illius sententia, Bullam negantem commutationem voti castitatis non negare commutatio-

nem juramenti, sicut licet de jure, vel consuetudine negetur Episcopis dispensatio, vel commutatio prædicti voti, non idè negatur juramento Bullæ juramentum Castitatis, vel Religionis commutare. Et ita tenet Rocafal in Praxi Theolog. mod. tom. 2. lib. 2. præcep. 2. Decalog. sect. 3. cap. 2. n. 23. Et tunc probable Leander à Sacram. tom. 1. tract. 3. disp. 14. quæst. 106. Dianap. 4. tract. 4. resol. 70 & 71. mod. 14. resol. 17. Machado tom. 1. lib. 2. p. 3. tract. 5. de iura. nu. 2. fol. 260. Quintanaduennas de iustis iustis hebdom. cap. 2. n. 18. Trullench in expost. Bullæ lib. 1. cap. 3. dub. 5. num. 4. Navarrus consil. 1. de juramento nu. 4. & 5. referens Tabienam, & tenent aliquid. Thierici apud Sanchez de Matrim. lib. 8. disp. 13. n. 1. Et in terminis Jubilæi excipientis voti Castitatis, & Religionis, tradit expresse Alfonso de Leon p. 4. quæst. 13. sect. 1. num. 83. ubi sic: *Quæritur primo, an possit Confessarius commutare juramenta Castitatis, & Religionis? &c. Videtur omnino affirmandum, quòd dicta juramenta possit Confessarius commutare virtute Jubilæi. *Ergo & virtute Bullæ, casus eadem est ratio.

3. Probat præfati Doctores, quia Bulla Cruciatæ, & Jubilæum solum excipiunt vota Castitatis, & Religionis, non verò juramenta, & cum materia sit odiosa, non est, ab uno ad alium extendenda, sed potius restringenda. Secundò, quia votum, & juramentum de eadem materia sunt vincula diversæ speciei, & obligatio voti major est, quàm juramenti, ut docet D. Thom. 2. 2. q. 89. art. 8. Ergo et eo, quod in Bulla excipiatur votum castitatis, inferri nequit, quòd juramentum eiusdem excipiat: esset enim ille majore ad minus in odiosis arguere, quod positum argumentum est; quia licet in Bulla negetur, quòd est majus, non bene inde inferitur, quòd etiam illud quod est minus. Sic discurrunt præfati Doctores.

S. I.

Judicium Auctoris.

4. **V**Num mihi in hac parte certissimum est? Episcopus in ejusmodi juramentis Castitatis, & Religionis dispensare possit, & nullum juramentum, ut citati Doctores contendunt. Potest sit reservatum, confessarii approbati ab Ordinario, etiam poterunt virtute Cruciatæ omnia ejusmodi juramenta commutare; tum, quia quidquid Episcopus jure ordinario potest circa juramenta, quoad dispensationem, conceditur confessario per Bullam commutare; tum, quia juramenta non reservata, & soli Deo præstita, juxta communem sententiam, illi facultate virtute Cruciatæ concessa comprehenduntur. Quæ proinde virtute etiam privilegiorum poterunt à Regularibus commutari.

5. Cæterum, præfate doctrinæ prolixè distinximus, quia juramentum servandi castitatem Deo factum, verè est promissorium; ergo includit totam effectum voti, ac proinde est votum juratum castitatis: hoc autem virtute Bullæ commutari non potest, certissimum est, quia in illa expresse excipitur. Contrarium est, quia juramentum homini factum de re ipsa utili, includit promissionem ipsi factam: ergo juramentum Deo factum de re ipsa grata, promissionem Deo factam includit. Urgetur, quia juramentum acceptatum ab homine, in cuius auctoritatem præstat, (si nullam turpitudinem, & injuriam

Injustitiam contineat) nequit ab Episcopo, nec virtute Bullæ commutari, ex eo, quod jus homini ad rem promissam, eo præstito, adquiretum fuerit, ut omnes Theologi concedunt, ergo includit veram promissionem. Si enim assertorium tantummodo esset, nullum jus homini pareret: quale foret huiusmodi: *Iuro, me habere propositum tibi pecuniam conferendi*. Si ergo juramentum homini præstitum includit promissionem, cur Deo præstitum non includat? Ergo cum juramentum servandi castitatem non sit assertorium, seu promissorium, quo, revera, castitas sub juramento in Dei obsequium, & honorem promittitur, non poterit rationem voti non iudicare, non solum per regulam æquiparatorum in ordine ad commutationem, ut qui possit in votis, possit etiam in juramentis soli Deo præstitis, sed per formalem inclusionem voti, ut bene tradit D. Antoninus 2. p. tit. 11. §. 2. & alii viri doctissimi. M. Sotus lib. 8. de iust. q. 1. art. 9. Rodriguez 2. tom. 8. cap. 100. & plures, quos refert, & sequitur Sanchez ubi infra. Quibus adhæsit P. Mendon Bull. disp. 26. cap. 6. n. 81.

6. Non me lateat, P. Thomam Sanchez lib. 8. de Matrim. disp. 13. n. 5. & lib. 3. Sum. cap. 19. num. 6. respondere, hæc juramenta, licet ut plurimum, & communiter includant votum iurejurando firmatum, ac proinde sint Pontifici reservata; id verò pendere ex intentione jurantis, qui vult castitatem Deo offerre in eius obsequium; si autem id non intendat, sed solum Deum asserere in testem executionis future, non includitur votum in tali juramento, tam ab Episcopo, quam virtute Cruciatæ commutari poterit. Et ita etiam videtur sentire Dicastillo trañ. de juram. disp. 4. dub. 5. num. 79. Et multis funderetur P. Bardi in Bullam p. 2. trañ. 7. cap. 1. sect. 2. fol. 380. Sed non placent. Primò, quia, ut illicet Doctores expressè concedunt, vota, & juramenta æquiparantur in ordine ad dispensationem, & commutationem, sed vota castitatis nequeunt virtute Bullæ commutari, ergo nec juramenta. Secundò, quia hæc distinctio, licet acuta, difficilis capta est, nam cum ejusmodi juramentum sit rei pendens in futurum, nequit esse purè assertorium, sed promissorium simul: hæc enim inter unum, & alterum est distinctio, ut constat ex D. Thoma 2. 2. quæst. 89. artic. 9. ad 1. Ergo imperceptibile est, quod tale juramentum non includat promissionem rei Deo gratæ, & consequenter rationem voti: nam ut cum D. Thoma 2. 2. quæst. 88. art. 1. & 2. docent omnes Theologi: votum est promissio Deo facta de meliori bono. Quapropter Basilus de Leon. lib. 8. de Matrim. cap. 11. num. 3. contra Sanchez, & Suarez, asserit non posse esse juramentum promissorium, quod tamen non includat rationem voti.

7. Dices cum Patre Bardi: Hoc juramentum esse assertorium simpliciter, & promissorium secundum quid. Nam, quatenus ostenditur propositum exequendi rem, est assertorium; quatenus verò est de re futura, est promissorium, non simpliciter, quia non est animus promittendi, sed exequendi. Sed contra est, quia nullus Doctor in divisione juramenti in suas species, designavit speciem juramenti circa rem futuram, quod promissorium simpliciter non sit. Ideo communior, & verior Doctorum sententia cum Cajetano, & communi Thomistarum tenet, hæc juramenta castitatis, & Religionis, sicut, & vota, virtute Cruciatæ commutari non posse.

8. Ex hæcenus dictis faciliè erit argumenta pat-

tis contrariæ dissolvere. Ad primum respondeo, quod Bulla Cruciatæ, cum excipiat vota, à fortiori excipit vota jurata, ut potè quæ & voti rationem includunt, & simul respectum alium ad Deum, ut testem, & fideiussorem, superaddunt. Ad secundum respondeo, vinculum voti majus esse, quam juramenti assertorii, non verò majus, quam promissorii, cum illud in isto includatur, sicut pars in toto. Fateor tamen, quod si dari posset juramentum castitatis servandæ, quod assertorium tantummodo esset, non deberi reservatum, & id tantum concludunt argumenta pro sententia Patris Sanchez, & Dicastillo, quibus non dissentio, casu illo dato, sed casum non admitto, saltem regulariter loquendo, quidquid sit de possibili.

QVÆSTIO V.

An votum, vel juramentum de eroganda eleemosyna alicui pauperi determinato, possit, post ejus acceptationem, virtute Bullæ commutari?

1. Tullench. lib. 1. §. 7. cap. 3. dub. 8. n. 2. discrimen constituit inter votum, & juramentum: ait enim, non esse improbabile, ejusmodi votum posse commutari; secus juramentum. Sed non placet, tum, quia ipse totus est in probando, vota, & juramenta Deo præstita omnino æquiparari in ordine ad commutationem; quia vinculum voti & juramenti votivi, licet in rigore metaphisico specie differant, non verò moraliter quoad effectum dispensandi, & commutandi; quia solum Deum, ejusque honorem respiciunt, solique Deo ex utroque obligatio paritur; ergo votum & juramentum, ex quibus Deo simul, & homini obligatio adquiritur, ratione promissionis utrique factæ, & magis principaliter Deo, quam homini, æqui parari etiam debent in ordine ad commutationem; ac proinde, vel improbabile est, votum eleemosynæ à paupere acceptatum posse, absque eius consensu, virtute Bullæ commutari, vel probabile debet esse, quod etiam juramentum post acceptationem, similiter commutari possit.

2. Secundò, quia per promissionem votivam Deo, & homini factam, semel ab homine acceptatam, idem jus homini adquiritur, ac per juramentum, si ergo quia promissio votiva in Dei cultum principaliter fit, potest virtute Bullæ commutari, poterit similiter etiam si jurata: quia juramentum erogandi eleemosynam, licet huic pauperi determinato fiat re vera est promissio iurejurando firmata, quæ licet pauperi præstita, in Dei obsequium principaliter fit.

3. Quapropter magis consequenter P. Fagnandez in præcept. decalog. tom. 1. lib. 2. cap. 49. n. 11. tam juramentum, quam votum probabile putat, posse commutari; nam cum æquè in hoc juramento, ac in voto, finis *cujus*, (qui principalis est) sit Deus, propter quem fiunt; ad hunc finem in commutatione attendi debet, non verò ad finem *cui*, seu ad creaturam, cui fiunt. Quia accessorium sequitur principale. Cum igitur tota, seu præcipua ratio istius promissionis sit Deus, & jus determinato illi pauperi adquisitionem dependeat à beneplacito Dei, propter quem, tanquam propter finem principalem, promissio voti & juramenti fit, & aliunde Deus suum majus obsequium semper habeat gratus, non est cur negari debeat, posse ejusmodi vota & juramenta in melius

lius commutari. Imò & propria auctoritate, ut quidam existimant, quia hoc fundamentum, vel id probat, vel nihil.

4. Huiusmodi sententia dissentire non poterit Petrus de Navarra lib. 2. de Refut. cap. 1. in nova edit. dub. 3. n. 14. ubi licet de voto sermonem instituat, idem de juramento, ratio, qui utitur, evincit, & etiam respectu Episcopi, quam Bulla Cruciate vim retinet. Sic enim ait: * Cum quis emisit votum dandi alicui pio loco certam quantitatem, etiam postquam acceptata est, posset Pontifex Romanus illam commutare in alium usum, (attende) quod principaliter ea donatio, seu promissio ortum habuerit ex religione voti, non ex lege iustitia. Cum non sit facta in gratiam & utilitatem personarum illius loci, sed principaliter in Dei cultum. Quare si quis sine voto illam promitteret, vel donaret, vel alio contractu, Ecclesia, vel pius locus adquisierit, nullo modo posset auferri.

* Hæc ille: qui licet de voto, & de Romano Pontifice commutante loquatur, ratio verò, qua ducitur (ut prædixi) idem probat de juramento, cum ortum etiam habeat ex religione, & factum non sit in gratiam & utilitatem personarum, cui fit, sed principaliter in Dei cultum. Unde etiam deducitur, quod non solum à Romano Pontifice, cum non sit ex reservatis, sed etiam ab Episcopo, & virtute Cruciate possit commutari.

5. Facit ad hæc Eminentiss. Cajetanus 2. 2. quest. 88. art. 12. vers. Adhuc evidentiam, Ubi docet, promissionem factam Deo, & simul homini acceptanti, in cuius utilitatem cedit, si principaliter fiat propter Dei cultum & honorem, posse dispensari, aut commutari, absque acceptantis consensu. Dixi, favere, quia ibi asserit, proficentem in aliqua Religione, licet non soli Deo se obliget, sed etiam Religioni, cui suas actiones tradit, ipsaque acceptat, posse Religionem invitare ad meliorem transire, ut constat, nquit, ex cap. Licet de Regul. quod fundamento supra adducto, sic probat: * Et ratio cur quis potest in tali casu præjudicare Prælati, & Religioni prioris, est, (attende) quia non propter seipsum, sed propter Deum Prælati, & Religioni data est Religiosi persona, & propter hoc solius Dei ratio habetur in ejusmodi commutatione. * Ergo secundum Cajetanum, idem dici debet de quolibet alio voto, vel juramento promissorio homini propter Deum præstito, etiam post acceptationem, cum eadem sit omnium ratio.

6. Nihilominus tam vota, quam juramenta, quæ in alterius utilitatem cedunt, nequire post acceptationem commutari virtute Bullæ, nec ab Episcopo dispensari, tenendum est, quia licet promissio magis principaliter fiat Deo, quam homini, sit tamen modo sufficienti, ut homini acceptanti pareat jus ad rem promissam, cujus violatio est contra iustitiam, ut ad verificari etiam solentur, ergo absque præjudicio tertiis nequit commutari, & per consequens, neque absque ejus consensu. Ita tradit Thomas Sanchez lib. 8. de matrim. disp. 9. num. 12. dicens esse communem. Et iterum lib. 4. Sum. cap. 41. ubi sic: * Tandem dubitatur, an cum a promissione facta Deo, & homini acceptanti, non sit propter ejus utilitatem, possit commutari? Affirmant aliqui, &c. Et hujus sententiæ videtur aperte Cajetanus, &c. Verum hoc ita universaliter dictum non audeo dicere, quia Doctores omnes supra relati sola promissione facta homini, & Deo; ac ab homine illo acceptata contenti sunt, ne liceat dispensatio, aut commutatio absque ejus consensu. Præterea, quia negari non potest, jus

homini illi adquiri. * Sic Sanchez, & ante illum Suarez tom. 2. de Relig. lib. 6. cap. 15. n. 7. dicens: * Regulariter non potest tale votum commutari sine consensu tertii, in cuius præjudicium cederet commutatio. Est communis assertio. Ratio est, quod cum voto conjungitur promissio humana, quam supponimus esse acceptatam, & consequenter de re jus, quo non potest quis privari per potestatem commutandi vota, sicut etiam de juramento promissorio dictum est. * Hæc Suarez: cui consentit Diana 1. p. tract. 11. resol. 47. Ubi postquam dicit, confessarium virtute Bullæ posse commutare votum emissum in favorem tertii, limitat, dicens: * Secus autem si hujusmodi votum fuerit à paupere acceptatum, nam ita adquisivit jus per acceptationem. * Quos sequitur P. Mendo in Bullam, disp. 16. cap. 11. (licet contrariam amplectentes se non diametraliter asserat) & sequi videtur M. Barnabas Gallego in Bulla cap. 9. dub. 145. licet falso, & absque ullo fundamento, pro sententia contraria referat Petrus Sanchez, Suarez, & Dianam, ut ex eorum verbis convincitur. Ex quo non nemo invidiam illi copiare molitus est.

QVÆSTIO VI.

An quando est probabilis opinio, quod taxa alicuius rei sit iniusta, & propterea à venditor falsis ponderibus, vel aliis, iniustitiam compensat, possit postea à iudice interrogatus id totum iure iurando negare, subintelligendo se iniusta non fecisse?

Duplicem difficultatem hoc quaesitum involvit. Prima: An quis teneatur ad taxam observandam, quando probabilis opinio testes esse iniustam? Secunda: An posito quod non teneatur, possit à iudice interrogatus negare defecisse?

§. PRIMUS.

Quid de prima quaestionis parte?

1. **Q**uoad primam, communis sententia exigit obligationem servandi taxam probabiliter iniustam, communi principio innixa, quod cuique licitum sit opinionem probabilem amplecti: quoties autem probabile est, taxam esse iniustam, probabile etiam est, obligationem non inducere. Hanc sententiam sequuntur quotquot asserunt, non esse obligationem solvendi tributum, quando probabile fuerit esse iniustum. Petrus de Navarra, Joannes Sanchez, Salon, Malderus, & alii, quos citatos sequuntur Verricelli tom. 1. tract. 2. singul. opinio. quest. 32. num. 51. & M. Barnabas Gallego de cons. probat. circa legem, dub. 19. plures citans. Et tenent expresse Corduba, M. Arauxo, & alii apud Thom. Hurtado tom. 1. var. resol. tract. 13. cap. 2. n. 74. fol. 106. & esse communem Doctorum dicit Lessius de iustit. lib. 2. cap. 33. dub. 8. n. 6. Quam ultra citatos sequuntur Vega, M. sure, & alii apud Joannem Sanchez in Selectis disp. 37. n. 31. ubi ait: * A fortiori hanc docere tenentur, qui aliter de vectigalia in conscientia non debent, nisi contra dictum

illorum iustitia. Inter quos est Angelus, Sylvester, Cajetanus, Aragon, Gabriel, Rodriguez, Medina, Carbo, Villalobos, & alii. * Ergo cum idem prorsus dici debeat de taxa, ac de tributo, cum eadem sit utriusque ratio; sicut tributum probabiliter injustum, probabiliter ad solutionem non obligat, ita neque taxa probabiliter injusta ad sui observationem obligabit.

2. Confirmatur: Quia subditus non tenetur obedire, quoties probabile est, esse injustum, quod illi præcipitur, ut plures, & gravissimi Doctores tuerentur. Sic M. Petrus de Ledesma in *Sum. 2. p. tract. del Estado de los Religiosos en comun. cap. 4. fol. milhi 82. ibi* * La quinta dificultad es, quando ay diversas razones probables moralmente hablando por ambas partes, deslucere, que son probables al parecer de hombres doctos, y buenos. La dificultad es, si en tal caso tiene obligación el subdito de obedecer. A esta dificultad se hade responder, que no tiene obligación el subdito de obedecer, sino que puede muy bien seguir la opinion que quisiere. En esta resolución convenien comunmente los Doctores, que ensennan, que es lícito seguir opinion probable, aunque sea dexando la sententia mas probable. * Sic ille, cujus opinionem multis illustravit Joannes Sanctius in *Selectis disp. 33. & probabilem putant Castropalao tom. 1. disp. 2. punto 6. n. 5. & Diana p. 1. tract. 10. resol. 10. & cum aliis ampletur Dicastillo de Juramento disp. 2. dub. 12. n. 349. Ubi cum sibi objiceret aliorum opinionem asserentem, in opinione æquè probabili, subditum teneri parere superiori, respondet, id negandum esse. * Saltem quando agitur de damno inferioris, seu de ejus interesse, quia in eo casu utraque pars utitur jure suo. * Et ita dicit respondere, in casu vectigalis, Petrus de Navarra, & Lessium. Ergo licet probabile sit, taxam esse justam, & superiorem posse illius observationem præcipere, si tamen probabile etiam sit injustam esse, subditus non tenetur obedire, quia probabile similiter est, subditum non teneri, quoties probabile est, esse injustum, quod præcipitur. Hæc opinio probabilis est; quia nititur his præmissis: In re injusta nemo tenetur obedire. Taxa hæc est injusta. Quorum prima est evidens, & secunda probabilis. Ex duabus autem præmissis una evidenti, & altera probabilis nequit non inferri probabile consequens, Quod iterum sic confirmo. Quoties datur opinio probabilis asserens, subditum non teneri obedire superiori, potest subditus in praxi illi non parere, ut docent Thom. Sanchez in *Sum. lib. 6. cap. 3. n. 7. Sayrus in Clavi Regia lib. 1. cap. 12. n. 6. Petrus de Navarra, Torres, Palao, Layman, & alii, quos sequitur Thomas Hurtado tom. 1. Resol. Moral. tract. 3. cap. 3. resol. 28. n. 151. fol. 113. Sed quoties res præcepta est probabiliter injusta, datur opinio probabilis, asserens, subditum non teneri obedire superiori, ut vidimus: ergo. Consequentia est evidens, & aperte sonat probabiliter, non esse obligationem servandi taxam, quoties juxta opinionem probabilem fuerit injusta.**

3. Adde plus contendere M. Petrus de Ledesma ubi supra: nempe id etiam procedere, quando subditus dubitat de iustitia præcepti. * Quando el subdito, inquit, duda razonablemente, si el Prelado justamente manda con precepto. * In quo eventu, si res præcepta in subditi præjudicium sit; judicat idem sentiendum in casu dubii, ac quando probabilis esset opinio, quod esset injusta. Sic enim ait: * La limitacion del Padre Maestro Gallo me parece muy bien, yes, que en caso de duda, parandole perjuizio,

no tiene obligacion de obedecer. Porque entonces tiene verdad, que es mejor la condicion del que pofsee. * Verum hanc partem non puto probabilem, tum, quia est contra torrentem Doctorum; tum quia latissima per hanc doctrinam aperitur via non solvendi tributa, & non servandi taxam, quia dubium de iustitia illorum frequenter occurrit, imò & omnes ferè gabellas dubias esse, ait M. Fumus, *verb. Gabella num. 16. Tum etiam, quia debili nititur principio: Nam quando superior est legitimus, pro illo stat possessio, non pro libertate subditi: ergo in dubio de iustitia rei præceptæ, pro superiore standum est; ac proinde asserendum, subditum teneri obedire. Quapropter audiendus non est M. Ledesma; sicut nec M. Texeda tom. 1. controv. lib. 1. tract. 2. controv. 14. dub. 4. num. 46. Ubi cum Cajetano asseruit, eum, qui dubitat de iustitia tributi, non teneri solvere. Si enim hæc opinio probabilis esset, raro daretur obligatio solvendi tributa, præcipue cum juxta Cajetanum, *verb. vectigal. Vix ulla gabella sit justa.**

4. Est ergo dicendum, quod saltem dum non fuerit opinio probabilis de iustitia tributi, vel taxæ, nemo potest probabiliter ab obligatione legis liberari. Secus si probabilis fuisset opinio, asserens non solum esse injustam, sed non esse obligationem servandi taxam; nam cum cuique liceat opinionem probabilem amplecti, probabiliori relicta, ut alibi cum communi Doctorum diximus, cuiuscumque etiam licebit eam sequi, & consequenter non servare taxam. Et ita docet Thomas Sanchez in *Sum. lib. 3. cap. 6. n. 29 in fine. * Atque ad hoc, inquit, satis est, opinionem esse probabilem, eam taxam non obligare. * Quem sequuntur Escobar in Moral. Theolog. tract. 1. exam. 3. cap. 7. num. 34. Et Dicastillo tract. de juram. disp. 2. dub. 12. nu. 364. quod ex prædicta communi doctrina per evidentem consequentiam inferitur.*

5. Credo autem non esse principium, ex quo evidenter deducatur, subditum posse non obedire, quando opinio solum asserit probabiliter, esse injustum, quod præcipitur. Ideoque plures Doctores (inter quos Thom. Sanchez lib. 6. cap. 3. num. 6.) asserunt, subditum teneri obedire, quamvis judicet probabiliter esse malum, quod superior præcipit, & solum excusari posse, quando detur opinio probabilis, dicens, in tali casu non teneri. Quia in casu de opinione probabilis pro iustitia rei præceptæ, ut tractatu de opinione probabilis, quæst. 8. diximus, stari debet pro superiore possidente, & habente potestatem præcipiendi, quod certò, vel probabilius iustum fuerit: in secundo verò casu, cum opinio probabilis dicat, non esse obligationem obediendi, libertatem relinquit subdito, ut eam sequendo non obediat. Nihilominus ex una ad aliam opinionem putant nonnulli evidenter argui. Nam quoties probabile fuerit, esse injustum, quod præcipitur, probabilis opinio asserit, non esse obligationem parendi, quam pluribus citatis tenet Joannes Sanchez in *Selectis disp. 33. n. 37. & seq. cui innixus poterit subditus non obedire. Unde idem prorsus consequens proximè, vel remotè ex eisdem præmissis, videtur deduci. Sed de his alibi. His positis.*

(†)

§. II.

Quid de praecipua quaestione?

6. *Secunda difficultas est: Utrum in casu, quo juxta opinionem probabilem, non sit obligatio servandi taxam, venditor, falsis ponderibus, vel aliter injustitiam facti sacum compensans, possit à iudice interrogatus sub juramento id totum negare, subintelligendo, se in iuste non egisse? Et partem affirmativam verissimam, & communis sententie principis conformem effectedo, quam in terminis tradunt Thomas Sanchez in *Sum. lib. 3. cap. 6. n. 29. ibi: *Quando taxa alicujus rei est injusta, si plures vendens, aut fraudans in pondere, aut mensura, ita ut pluri satisfaciatur pro pretii injustitia, & reddat correspondentes merces pretio dato, potest hic rogatus à iudice, an plures venderet, vel defecisset in pondere, & mensura, id negare, asserereque pretio taxato vendidisse, & integrè pondus, & mensuram tradidisse, intelligendo hæc, ita ut plures vendens, aut deficiens in pondere, & mensura non deliquerit. Quia absque delicto utrumque fecit, atque ita verè dicit, se integrè tradidisse, nempe quatenus tenebatur eo pretio accepto, neque excessisse delinquendo. Atque ad hoc satis est, opinionem esse probabilem, eam taxam non obligare. * Hæc Sanchez, & ex illo Antonius de Escobar, ubi supra, quos eisdem ferè verbis sequuntur Dicastillo tract. de iuram. diff. 2 dub. 12. n. 364. Diana 3. p. tract. 6. resol. 30 & ante illos Portel. in *Addit. ad dub. Regul. verb. iuram. n. 16* & alii.**

7. Etiam simili tenet Leander à Murcia in *Disquisit. Moral. lib. 2. disp. 6. refol. 11*. Ubi ex M. Tabiena, M. Medina, M. Sonecias, M. Soto, & aliis, *num. 11*. Sic ait: * Quapropter cum in foro conscientie (secundum probabilem prædictorum sententiam) non teneatur quis solvere tributum, si non petatur, & possit occultare merces, & contractum, in quo fundatur ius tributum, si post occultationem interrogetur ab exattore, vel à iudice, an fecerit contractum vel occultaverit; etiam cum iuramento, poterit id negare, utendo amphibologia, quia occultando merces, vel contractum in foro conscientie, usus est iure suo, & nemini fecit injuriam. * Sicille in re sanè difficiliori, quàm taxa pretii.

8. Principium autem, cui hæc conclusio innuitur, satis commune est, nimirum: Quoties factum externum contra legem excusatur à culpa ratione alicuius circumstantiæ, posse subditum rogatum juridicè, & sub iuramento, tale factum negare, intelligendo de facto criminoso. Quia interrogatio iudicis ex circumstantia interrogantis, & iudicii, de eo solo facto intelligitur. Ita docent M. Bannez. 2. g. 69. *art. 2. dub. penult.* Saloniibidem *controver. 11.* Sayrus in *Clavi Regia, lib. 12. cap. 17. n. 26.* Lessius *lib. 2. de iust. cap. 31. dub. 3. n. 14.* & cum illis Sanchez ubi supra. Sed in casu questionis, qui falsis ponderibus, aut taxa non servata, merces vendidit, (ut supponimus) excusatur à culpa, quia probabile est, in iustum esse, & non esse obligationem illam (servandi: Ergò.

* Queritur, an qui iuravit iudici dicere veritatem, si
mentiatur, mortaliter peccet? Respondetur, quando
juramentum accipitur de veritate dicenda, huius-
modi juramentum non cadit, nisi super his, de quibus,
secundum ordinem juris, respondere tenetur, &c.

Erquia ad interrogantis intentionem responde-
re non tenetur; Navarrus, in libro de responsis, docet
modum, quo quis respondere possit, ut non peccet,
nec veritatem patefaciat: & hic est, vel scilicet res-
pondere tergiversando, vel respondendo ad se ipsum in
corde tuo, & non ad iudicem. Sic Sotus, Sylvester
& bene omnes, præter unum canticum, quem casus
libet. * Hæc M. Corradus.

10. Verùm licet facile percipiat, causam, quæ
adest ad excusandum à mendacio amphibolice
sermone, sufficere etiam possed excusandum in-
strumentum, ut docent Angelus, Sylvestræ, Navar-
Azor, Valentin, Salom, Sanchez, Toleros, Martini,
Rodriguez, Filiarcus, Suarez, Lessius, Martini &
Rio, & alii, quos sequitur Joannes Sanchez in *causa*
disput. 46. num. 17. non tamen facile videtur excu-
quomodo in casu præfenti mendacium evitari possit.
Licet enim verbis æquivocis plures habentibus si-
gnificationes possimus ex causa uti, in evento æqui-
vo ab audiente non intelligendis, ut docent commu-
niter Doctores; quando verò æquivoca non sunt,
sed determinatam ex impositione hominum ap-
plicationem fortuituram, qui fieri potest, in respon-
mendacii labe possit quibus illis abutens reponde-
taxam servari, ea non servata; *aurum plura vendi*,
quam pretio taxato. Cum pluri vendiderit; Nonne
hoc contra mentem iret? Nonne extiterit verbu
exprimere; contra id, quod interius latet?

11. Sed respondeo ex communi Doctorum, re-
ba ex impositione hominum ratione circumstan-
tarum loci, temporis, officii Interrogantis, aut re-
spondentis, & obligationis eorum, varias figu-
riones fortiri; ideoque mentem loquentis sufficiens
exprimere, & illi conformari, quamvis ruditer
ignorantes decipiantur, aliud credentes, quam ve-
rab in illis circumstantiis prolata significent; quo-
quidem non vitio loquentis, sed ruditiarum, & mi-
nus audientis tribuendum est, quod variis exem-
plis illustrent Doctores. Primum: cum rogatus es,
vides? Verè respondes, te non vidisse, qui hoc
videt, non tamen ita proximè, ut rationem re-
dere possis, ut à querente inveniatur. Secundum:
pœnitens in confessione rogetur à confessoribus
furtum commiserit? Verè respondet, non com-
misisse, licet verè aliquando admisisset, & confes-
sionem fuerit. Quia verba hæc negativa, in his circum-
stantiis, determinatur ad significandum, quod non
non significarent, ideoque mendacium non con-
tinent, licet alibi continent. Ad hunc ergo modum
in aliis casibus discurrendum est.

12. Quapropter Doctores communiter tradunt,
non intervenire mendacium, quodque relictum
talis implicitè significatur per verba exsequens
et hoc contingere (atrende) quando inter-
rogatus non habet sui interrogandi, aut quando inter-
rogatus ratione sui officii, aut ex alio capite non habet
obligationem respondendi. Videatur Thom. Hales
tado tom. 2. *reſol. Moral. tract. 7. cap. 4. n. 4.*
quem id tenent Joannes Malderus, Suarez, Cuen-
nus, Salon, Reginaldus, Toletus, Barboſa, Nune-
rus, Leſſius, Layman, Bonacina, Sylvius, Com-
tannerus, Valentia, Azor, Filiucius, Clavus, Bae-
Rodriguez, Villalobos, Lublinus, & alii, quos
reſert, & ſequitur dicens : * Qui omnes pro eo
habent, quod quando ſubſet rationalibus non
poſſet quiſvis inter reſtrictione mentali (modo ſupra
explicato) quia ſaltem implicitè datur inter-
ex circumſtantiis talis æquivocatio, & mentali
reſtrictio.

relictio. * Quæ sententia adeo certa est, ut ferè nulla in hoc sit controversia inter Doctores, teste Dicastillo *tratt. de juram. disp. 2. dub. 12. num. 298.*

13. Cum ergo intentio iudicis interrogantis ea semper præsumatur, quæ debet esse, ac proinde secundum regulas juris, & in ordine ad iustitiam servandam, & subditorum injuriam avertendam, aut illam resarciendam: sic indè, ut quoties interrogat sub juramento, an falsis ponderibus, vel aliter in pretio venditor, taxa non servata, defraudaverit; idem profus hæc verba significant, ac si rogaret, an in pondere, & mensura, vel pretio injuriam alicui fecerit: hæc enim est intentio debita iudicis, & cui conformari debet responso jurata. Cui sanè venditor conformem adhibet, etiam negativam, dicens: Non defraudavi, vel affirmativam, taxam servavi; quia hæc verba ratione circumstantiarum idem significant, ac nulli in pretio damnum intuli. Quod cum verissimum sit, non est undè juramentum falsitatem contrahat, imò nec ullam malitiam, seu deformitatem aliquam, cum fiat ex causa iusta propriæ utilitatis, vel damni vitandi. Quod autem hæc sit causa iusta jurandi cum mentali restrictione; tradunt Navarrus, Bonacina, Clavis Regia, Filiarcus, Sanchez, & alii, quos sequitur Dicastillo *supra num. 324.* dicens: * Tunc adeest iusta causa (occultandi veritatem etiam sub juramento, modo, quo supra) quoties id necessarium est, aut utile ad salutem corporis, honorem & famam, vel res familiares tuendas: ac tunc univèrsim nullum erit peccatum uti amphibologiis, aut occultationibus, etiam cum juramento, quoties quis ex non jurando incurrat, aut prudenter timeat damnum aliquod notabile. * Quod aliis verbis universalioribus tradiderat Sanchez. *lib. 3. sum. cap. 6. num. 18.* dicens: * Causa iusta utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, & res familiares tuendas: vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censetur tunc expediens, & virtuosa. Ita Navarrus &c.

14. Quibus consonat Magist. Corradus *1. part. quest. 137.* dicens: * Neminem, qui gratia salutis animæ, vel corporis, pietatis, utilitatis, vel alterius necessitatis, utitur ejusmodi amphibologia, mentis, neque peccare peccato mendacii, etiam si juramentum addatur. Hæc ait Navarrus ubi supra, allegans pro hac parte Div. Hieronymum, Gregorium, D. Thom. Ricardum, Scotum, Paludanum, Sylvestrum, & multos alios, &c. Non tenebatur iudici respondere, ut volebat, sed ut velle debebat, & huic rectè voluntati satisfacit, respondendo, se illa non dixisse, subintelligendo animo, &c. Hactenus M. Corradus. Ex quo principio plures favorabiles resolvuntur casus, quos per otium videre poteris apud citatos Auctores.

15. Major esset difficultas, si iudex exprimeret suam intentionem (licet iniquam) esse, ut venditor manifestet, an iuste, vel iniuste plenus, quam verba taxæ sonant, merces vendiderit: & hoc sub juramento extorqueat: an in hoc casu respondere venditor possit; non pluri vendidisse? Et ratio difficultatis est, quia cum verba non sint æquivoca, & nec ratione circumstantiarum aliam significationem, nec implicite, induant; non videntur à malitia mendacii denudari posse, & per consequens nec juramentum à labe perjurii.

16. Respondeo, etiam in hoc casu sufficienter significari, saltem implicite, restrictionem mentalem respondentis. Et sic intelligo M. Zanardum *p. 1. ubi*

de juram. cap. 11. §. 8. dum ait. * Octavo dico de illo, qui unum voce jurat, & aliud mente concipit, quod contra veritatem juramenti, quandoque peccabit, & quandoque non: nimirum (ait ibidem, §. quarto dico) * Quando non tenetur respondere ad mentem interrogantis. * Vide *fol. 466. & 480.* Et ratio potest esse, nam quoties ad mentem interrogantis respondere non tenetur, & aliud expedit veritatem occultare, ad hoc quisque jus habet, licet sub juramento extorqueatur, quam cum tacendo occultare non possit, nec verba æquivoca sint, quavis prudens auditor sibi suadere debeat ratione circumstantiarum occultationem restrictionem mentalem verbis superadditam esse, & juxta illam responsum mensurari. Undè fit, verba esse menti conformia, cum illam implicitè saltem significant, quod ad veritatem orationis vocis sufficere constat ex communi Doctorum, ut vidimus.

§ IV.

Quid de usu restrictionis mentalis?

17. **V**T difficultas superius proposita penitus evanescat, addo secundum plures, licitum esse ex iusta causa veritatem occultare, mentali restrictione addita, etiam si verba, neque ex sua significatione, nec ratione circumstantiarum, sensum verum admittant, sed ratione tantum additi, quod mente proferentis omnino retinetur, etiam si implicite signo aliquo exteriori significetur; ut si quis v. g. juret, se non fecisse aliquid, quod reverà fecit, intelligendo intra se, non fecisse anno præterito, seu non fecisse, ut non manifestet, & similia. Et ratio est, quia ex oratione vocali, & mentali una constituit oratio, licet diversa ab illa quam audientes concipiunt; & cum respondens jus habeat occultandi veritatem, quam exquirunt, permittere illis potest, errorem ex partiali oratione generandum. Ita Sylvester, Navarrus, Valentia, Salon, Toletus, Manuel Rodriguez, Filiarcus, Lessius, Suarez, & alii, quos citatos sequitur Thomas Sanchez *in sum. lib. 3. cap. 6. num. 15. & seq.* Item Sorus, Paludanus, Adrianus, Richardus, Major, & alii apud Navarrum *in capit. humana aures, 22. quest. 5. in quest. 1. à num. 10.* Et plures quos citatos sequitur Dicastillo, *supra num. 300.* Et quod, secundum se, oratio, quæ falsa esset, sine restrictione mentali, possit esse vera, posita restrictione, licet externo signo, neque implicite, neque explicitè restrictio denotetur; tenent ultra citatos Angelus, Tabiena, Pessantius, Raynaudus, & alii apud Thomam Hurtado *tom. 2. resol. Moral. tract. 7. cap. 3. num. 42.* Quibus adde Dianam *2. part. tract. 1. Miscellan. resol. 2. & 3. part. tract. 6. Miscellan. resol. 30.* Et Gasparem Hurtado *tratt. de iustit. disp. 4. de Reo, diff. 8.* Ubi sic, inquit, * Est tamen difficultas, an subditus possit licite uti restrictione interius addita verbis univocis: v. g. non feci, non vidi, subintelligendo interius, seu mentaliter aliquid, quo verbum exterius fiat verum, nempe, vel ut dicam tibi, vel tali tempore? Sorus, Covarrub. & Aragon, dicunt, non posse. Bannez, & Salon, Lessius, Navarro, Valentia, Toletus, Suarez, & communiter Doctores dicunt, posse, & merito, quia verba exteriora non proferuntur, ut integra propositio, sed ut pars.*

18. His consonat cum Paludano M. Corradus *1. p. q. 137.* Ubi sic: * Paludanus ait expressè, quod quando verum est, quod quis dicit secundum suam inten-

intentionem, licet sit falsum secundum intentionem audientis, non est mendacium, nec peccat, utendo illa amphibologia ex causa. Et forte illi sic negant, causa multa potuerunt adesse iuste, ergo iste perjurus non fuit. * Ex quibus ibidem, fol. 261. sic concludit: * Per hanc doctrinam singularem, vitare possumus innumera peccata, quæ passim aliquot negligentiores admittunt, negando, vel affirmando passim sine aliqua subintellectione, cum qua conjuncta essent vera, &c. Videlicet, subintelligendo aliqua quibus fiunt vera, quæ annuimus, vel falsa, quæ negamus: ut si quis respondeat petenti pecuniam, librum, &c. Non habeo, vel nescio illa, subintelligendo, ita ut teneat prestare, tradere, dicere, vel palam facere, quæ rei, quæ agitur, conveniat, ad hoc quod sit verum, quod affirmat, vel falsum quod negat. * Sic Conradus, & in idem recidunt verba ex illo excerpta supr. n. 14.

19. Quibus adde plures, quos citatos sequitur Michado rom. 1. lib. 2. p. 3. tr. 8. docum. 10. Ubi negativam sententiam propositam, sic ipse ait: * Pero otros muchos con mas probabilidad defenden, que auendo justa causa, es licito usar de equivocacion en el juramento, con oracion ambigua, que haga perfecto, y verdadero sentido, cõ las palabras, que mentalmente se annad eren; como el que preguntado por el juez, teniendo justa causa para no responderen juizio, dixesse, que no auita visto, o sabido tal cosa, annadendo mentalmente *parade Siria*, & sic de cæteris, &c. Porque jura segun el sentido verdadero que el pretende, ni haze agraviõ al tercero, porq̃ no està obligado a hablarle a su mente, ni a declararle todo lo que interiormente siente. * Ergo qui huc sententiæ se conformans, restrictionibus mentalibus ex iusta causa utatur, nullius culpæ reus erit.

20. Et quidem cum non raro nonnulla regere necessarium sit, & hominum convulsus ad sui conservationem id exigat, si verba æquivoca non occurrant, nec silentio veritas occultari possit (cum sic frequenter clarius manifestetur) ex natura rei debet esse modus, ut regulam rationis non transgrediens possit quisque verbis absque mendacio, prout oportet, veritatem occultare: atqui nequit aliter congruenter fieri, cum verba æquivoca non occurrant, nisi non exprimendo verbis totam suam mentem, sed partem illius, etiam si error in alio inde causandus sit; ergo hoc non esse contrariationem faciendum est. Quapropter in hanc tandem sententiam venit M. Sotus lib. 5. de iustit. quest. 6. art. 2. concl. 7. Ubi docet, quod si quis nulla alia evasione possit astuti iudicis interrogationi satisfacere, poterit, quando respondere ad eius mentem non teneatur, dicere, se nescire, subintelligendo, ut tibi dicam: quia verbum *Sciendi*, dicit relationem ad loquelam, ac proinde verè potest dici *nescio*, subintelligendo, ad dicendum. Petat verò, non posse respondere; *non vidi, aut non audivi*; subintelligendo ad dicendum: quia facta, inquit, non dicunt relationem ad loquelam. Quod mirabile quidem dictum est: quia licet facta non dicant ordinem ad loquelam, verba omnia quibus exprimiuntur, hunc ordinem dicunt; imò partes loquelæ sunt. Et sicut notitia rerum potest verbis manifestari, ita & res ipsæ, & operationes; & sicut verba sunt signa conceptuum, ita & rerum, & operationum, quarum quis notitiam habet; quia in harum cognitionem non minus, quàm illorum, per verba devenimus. Ergo sicut scientiam rei negare licitum est; subintelligendo ad manifestandum, ita & actiones, & operationes sub eodem sensu: ac proinde sicut

respondere quis potest absque mendacio, *nescio*, subintelligendo, ut tibi dicam; quia in ordine ad verbum manifestandi, quando non teneatur, perinde est, ac si nesciret, ita similiter respondere potest, *non vidi, aut non feci*, quia in ordine ad obligandum respondendi perinde est, ac si non vidisset, aut non

21. Suadet hic discursus efficaciter ex facta gina, in qua usus restrictionis mentalis, tam per verbum sciendi, quàm per alia, quibus facta exprimuntur, à Christo Domino expressius continetur. Primum testimonium habes Marci 13. De his qui nemo scit, neque Angeli in celo, neque filius, nisi pater. Cujus propositionis veritas completatur per aliquid aliud in mente Christi Domini retentum, *Neque filius scit, ut revelet, vel non sit ab hominibus*, juxta varias Sanctorum Patrum expositiones. Secundum testimonium est, Joann. 7. Ego non ascendam ad diem festum istum. Quod Christus Dominus protulit, subintelligendo: *Non ascendam nunc, vel non ascendam publice*. Ascendit enim postquam Apostoli ascenderunt, ut ait Evangelista: *Ut autem ascenderunt fratres ejus, tunc & ipse ascendit, non manifeste, sed quasi in occulto*. Ex quibus planè constat, & restrictionis mentalis usum licitum esse, & non magis ad verbum sciendi, quàm ad alia verba quibus operationes significantur, applicari possit, cum eas manifestare non oportet. Quod est internum hujus propositionis; contra quam plura cogit Thomas Hurtado ubi suprâ, sed facile ex dictis occurrere potest.

22. Ex quibus concludo; rogamus sub juramento, quando veritatem manifestare non teneatur, posse licitè eam occultare verbis æquivocis, vel quæ ex circumstantiis implicite veram significationem fortiantur, vel etiam aliis, quæ ex sola addito mentis, etiam externis nullatenus manifestato, verum significant, ut constat ex dictis. Quam magis explicat Mag. Dominicus Balthasar in *Margar. Confessor. Hispanis edita anno 1526. fol. 97. Ubi sic scribit*: * Quando quis interrogatur de aliquo, quod dicere non expedit, dicere potest, *non illud nescire*, subintelligendo, ut revelandum, exemplo Christi, qui dixit, se nescire diem judicii, &c. Cavenda est ista cautio: primo, quando posset esse scandalum. Secundò: in judicio vero & iusto. Tertiò, ubicumque quis teneatur confiteri veritatem, de qua interrogatur. Quarto, quando quis juraret extra judicium non causatur per superiorem contra ordinem juris, nec ab aliquo particulari per commutationem, sed sponte jurat. * Hæc ille. Quæ ad praxim observanda sunt.

23. In æquivocationem, & restrictionem mentalium Autores, quasi novi inventi, acriter invehitur Baronius 1. part. Theolog. Moral. disp. 1. sect. 5. art. 3. à fol. 84. Sed in duos tantum, nempe Theophilum, & Tamburinum, jacula contorquebat, quasi doctrinam execrandam docuerint, à D. Augustino, & D. Prospero damnatam, contra Origenum, Cassianum, & alios: Cæterum hi Doctores non restrictiones mentales, sed mendacium ex iusta causa licitum esse asseriebant, ut videlicet apud Senensem lib. 5. annotat. 105, & apud Corneliolum in *Lapide in Epistol. ad Galatas, cap. 2. vers. 11. Ubi D. Hieronymus*, & D. Chrysostomum ab hac opinione revocant. Est enim apertissimus error damnatus ab Innocentio III. titul. de *Vsuris, cap. super eo*. Unde non minus Originem, & sequaces ab Augustino reprobantur. Instat Baronius, Lessium lib. 2. cap. 4. de *Justitia*, & Tuo-

& Theophylum in lib. sub nomine Emonerii edito, cap. 12. & 14. existimare, plebsque ex prædictis Patribus ex-
culari posse, quod mendacium vocent etiam oratio-
nem habentem tacitam mentis limitationem. Fate-
or, sed viri alii doctissimi ex quibus fuit Augustinus,
de aperto mendacio, & simulatione ex causa legiti-
ma eos intellexerunt, ideoque acerrimè impugna-
runt, quod secus fieret, si Lessii, & Theophyli piam
interpretationem admisissent.

DISPUTATIO SECVNDA.

De Horis Canonicis.

QUÆSTIO PRIMA.

An qui preces Deo fundit cum propo-
sito actuali peccandi mortaliter, no-
rum orando peccatum committat?

1. In hac disputatione unum supponitur, & alte-
rum discutitur; supponitur, ut indubitatum, propo-
situm actuale peccandi lethali ter esse pecca-
tum mortale; dubitatur, an huiusmodi peccatum cõ-
comitans sit circumstantia vitians orationem, ita ut
oratio ipsa sit peccatum mortale: P. Thomas Sanchez tom.
2. opus. Moral. lib. 7. cap. 2. dub. 9. docet, ut assulet,
rem hanc attingi, & resolvit. Primò inquit: * An
qui ex Ecclesiæ præcepto tenentur ad Horas, pec-
cent, si in peccato mortali eas recitent? * Et in hac
parte, cum communi Doctorum sententia, negat
contra Adrianum Quodlibeto octavo: putat enim, &
merito, nullam intervenire reverentiam in eo, quod
inimicus Dei, seu in peccato habituali permanens,
oret, & beneficia impetrare intendat, à Deo offenso,
licet posset ante orationem ad Deum converti, ut
dignus ad orandum accederet.

2. Hinc ad aliam questionem à paucis attactam,
gradum faciens, inquit: * An saltem peccaret ip-
somet oratione, & recitatione, si oraret, aut recitaret
actu peccans, vel actuale propositum peccandi
habens? * Et in hac difficultate Doctores dissident.
Prima sententia affirmat, cum Joanne de Medina
Doctore Complutensi Cod. de orat. tract. 6. quæst. de
modis, quibus oratio depravari solet, ubi fol. 177. Sic
scribit: * Si orans sit in peccato, scilicet, actu peccan-
do, vel actu proponendo peccare, & Deum offende-
re, peccat, sic orando. Nam apertum est, cum mag-
nam irreverentiam Deo facere; petendo beneficium,
& gratiam ab illo, quem actu offendit, & offendere
intendit: talis enim, non orare, sed contemnere vi-
detur, orando, petens à Deo audiri, cui tamen ipse
non vult obedire. * Sic Medina, qui tamen culpæ
quantitatem non determinat. Sed Corduba lib. 1. q.
10. in 3. & 4. punct. dicit, esse peccatum veniale.

3. Contrariam tamen sententiam tenet Navarro
in Manual de oration. & Horis Canonicis, continente
commentarium in cap. Quando stamus, de consec. dist. 1.
Ubi cap. 20. num. 23. contra Medinam, quem
libere refert, sic ait: * Ambo asserimus cum omnibus
aliis, orationem non fieri malam, eo quod orans so-
lum sit in peccato mortali: limitat tamen ipse, hoc
non habere locum in peccatore, qui non abstinet,

nec proponit abstinere à peccato, ob magnam irre-
verentiam, quam committit, petendo ab eo, cui non
vult obedire. Quæ quidem limitatio non videtur
nobis bona, tum ob illa, quæ supra num. 12. in aliud
propositum allegavimus, &c. Tum quia, ut defe-
ctus propositi abstinendi à peccato, ita voluntas
peccandi, & perseverandi, non repugnat voluntati
recitandi, & orandi Deum, imò se mutuo compati-
untur, sicut actus virtutis compatitur secum pecca-
tum mortale. * Et in margine: * non enim repug-
nant sibi mutuo, per ea, quæ tradit Div. Thom. 2. 2.
q. 24. art. 12. Pro quo text. in cap. pium. de Penit. dist. 3. Ha-
ctenus Navarrus.

4. Hanc sententiam tanti Doctoreis patrocinio
munitam amplexus est Thom. Sanchez tom. 2. consil.
lib. 7. cap. 2. dub. 2. dicens: * Tertia sententia asserit,
non peccare, qui recitat ex præcepto in peccato mor-
tali, & cum proposito actuali peccandi mortaliter.
Ratio, nam voluntas colendi Deum, & petendi ali-
quid ab eo stat cum actuali peccandi proposito: si-
cut stat, facere opus moraliter bonum, ut jejunare,
cum actuali proposito peccandi. Ita tenet Navarrus
reprobans sententiam Medina cap. quando. cap. 6. &
cap. 20. n. 25. & hæc sententia est verior. * Sic Sanchez.

5. Idem sentit Diana contra Sylvium part. 6. tract.
7. Miscellan. resol. 36. Nam licet solum intendat, statu-
ere, non esse peccatum mortale, approbat tamen
sententiam Navarri, & Patris Sanchez, dicens: *
Sed quid quid asserat Sylvius, si quis orat, non so-
lum in peccato mortali, sed etiam cum proposito
actuali, & voluntate peccandi mortaliter, non pec-
cat: ut docet Thom. Sanchez in opus. tom. 2. lib. 7. cap.
2. dub. 9. n. 3. & alii. *

6. Quorum sententia fundamentum est, quod
qui ob divinum testimonium credit, v. g. culpam
gravem esse dignam pœna æterna, licet simul pro-
ponat committere adulterium; hoc propositum non
vitiat fidem, nec peccat credendo: ergo similiter non
vitiat orationem, nec peccabit orando. Probat: quia
ut ex Angelto, notat Vazquez 1. 2. quæst. 18. art.
3. Circumstantia alicujus actionis dicitur, quæ eam
aliquomodo respicit: * Si circumstantia, inquit,
aliqua solum comitatur actum, nec ipsum illum mo-
do afficit, non potest ad malitiam, aut bonitatem
actionis pertinere; exemplum est, cum quis facit opus
aliquod ex uno fine pravo, & simul aliud opus non
ex illo fine: nam respectu hujus operis pravi finis
non est circumstantia, sed respectu prioris: idem de
aliis circumstantiis, eadem servata proportionem di-
cendum est. * Ergo cum propositum peccandi
lethali ter sit circumstantia, quæ solum comitatur o-
rationem, sicut, & actum fidei, & auditionem sacri,
non est cur potius illam, vitet, quam alios actus: er-
go non repugnat honestè velle Deo cultum per au-
ditionem sacri, cum proposito adulterandi: cur ergo
oratio licita, & honesta cum illo pugnet. Et sanè
difficile creditu videtur, eum qui in discrimen ad-
ulteri se proicit, non possit licitè Deum simul ora-
re, ut ab imminente corporis, & animæ mortelibe-
retur: & eum, qui præ fragilitate carnis, est in propo-
sito peccandi, nequire licitè auxilia petere ad ingres-
sum Religionis, ut deinceps se tutum reddat ab oc-
casionibus libidinis. Nec parum his favet Magister
Petrus de Ledesma in Sum. tom. 1. de Sacram. Eucha-
rist. cap. 11. concl. 5. Ubi docet, affectum actualem pec-
cati venialis non vitare susceptionem Eucharistiae:
* No peccat (inquit) venialmente el que llega a este
Sacramento con conciencia, y afecto de pecado ve-
nial; porq; no es contra precepto alguno, ni impor-
ta ir-

ta irreverencia ninguna. * Cujus sententiam tenent Major, Adrianus, Curiel, Vivaldus, & alii, quos citatos sequitur Joannes Sanchez in *selectis* disp. 22. num. 9. ibi: * Cum peccato veniali, quod comitantur in ipsa perceptione Sacramenti committitur, ad Eucharistiam accedere, nullum peccatum, etiam veniale sacrilegium est peculiare, & novum, præter ipsum, in quo quis accedit. * Ergo similiter præter peccatum lethale, quod comitantur, quando quis orat, committitur, nullum peccatum, etiam veniale sacrilegium peculiare, & novum interveniet, quia eadem ad utrumque excusandum militat ratio ex principiis supra dictis petita.

7. Hæc sunt, quæ militant pro Navarri sententia, cui licet nulla in contrarium demonstratio obstat, nec aliquid contra bonos mores ex illa deducatur, nihilominus nunquam ei assentire potui: quia ex terminorum apprehensione, nescio quid peculiaritatis rationi dissonans, in oratione, statim occurrit, quod ab irreverentiæ labe purgare, difficile sit. Imò nescio quandam contemptum effigiem præfert, uno, & eodem tempore, Deum graviter offendere, & beneficia simul ab illo petere, quam alii virtutum actus ex confortio lethalis peccati non participant. Et ut magis innotescat, rogo, si dum quis, a creditore debiti remissionem oraret, eidem simul alapam infligeret, nonne talis deprecatio injuriola etiam haberetur? Beneficium enim petere eo ipso tempore quo offensam irrogatur, ex duplici capite personæ vilipensio censetur; scilicet, quia non solum alapa exterius percutitur, sed & petitione ipsa interius offenditur; eo quod tunc temporis beneficium petat, quo non solum accipiendo indignus sit, sed ab acceptis spoliari mereatur: confirmo alio exemplo, si mulier dum in adulterio actualiter deprehenditur, torquem aureum a marito peteret, quis negaret, petitione ipsa illum continere; ideoque, & novam offensam superaddere? ergo & in nostro casu idem dici debet, cum urgentior sit ratio, ob dignitatem infinitam personæ offensæ, & vilitatem offendentis. Licet ergo peccatum actuale alios virtutis actus non vitiet, eo quod respectu illorum non sit circumstantia: secus respectu orationis dicendum est, quia ex natura rei, peccatum actuale circumstantia illius est, & major longè, quàm distractio, quam peccati venialis communiter Doctores damnant. Hoc argumentum magni ponderis est.

8. Sed magis urget contra Sanchez, quia eodem cap. 2. dub. 31. asserit, orationem absque attentione requirit esse peccatum veniale. * Quia ipsa, inquit, ratio naturalis dicitur, esse contra reverentiam Dei, cum quo agimus; sicut qui loqueretur, cum Principe aliquo terreno, & non attenderet ad id, quod loquitur, faceret ei injuriam, & hæc sententia videtur mihi certa. * Quis autem dubitet, ipsam etiam rationem naturalem dicitur, esse contra reverentiam Dei, beneficium petere, dum actu injuriatur. Ergo licet actus alii virtutum non inficiantur actuali peccato comitante admissis; quia nulla ex conjunctione illa irreverentia contra Deum refultat; aliter de actu orationis dicendum est, ut ex apprehensione terminorum innotescit.

9. Rogabis, an qui ex præcepto Ecclesiæ ad Horas Canonicas tenentur, peccatum mortale committant, si absque attentione interna voluntariè distracti recitent? Respondeo, satis probabile esse non peccare mortaliter, si externè nil operentur cum attentione interna impossibile. Quod tenent plures apud Dianam 2. p. 12. res. 11. & part. 7. tr. 11. & a-

put Leandrum tom. 2. de Sacram. tr. 6. disp. 17. quæst. 13. & tom. 6. tract. 8. disp. 4. quæst. 2. Quos sequitur Joann. Valerius in *diff. ar. usque for.* verb. *Hic Canonice*. diff. 1. Ubi viginti Doctores referunt. Quibus cum aliis adheret Illustriss. M. Acatius de Valasco Episc. Oriolensis tom. 2. res. 1. Moral. verb. *Hic canonice*. sol. 54. qui pro hac sententia dicit stare, D. Antonius, & Sylvestrum, eorum verba fideliter exhibens. Quæ ex ipsis à me excerpta in gratiam lectorum placuit hic affluere.

10. Igitur D. Antonius 3. part. tit. 13. §. 7. sic respondit. * Queritur utrum attentio in Horis dicitur necessaria? Respondeo: quamvis aliqui dicant, quod sic; ita quod in eis non habens cor ad Deum, sed ad exteriora mortaliter peccet, &c. benignior tamen est sententia, quod in præcepto est Horas dicere. Sed alia quæ in devotione committitur, suadendo dicuntur. Et hunc intellectum tenent, quia benignior est, &c. Assignat Umbertus attentionem, quia scilicet, cum hoc sit præceptum de jure positivo, non refertur, nisi ad ea, quæ sub judicio humano cadere possunt, & ista sunt, quæ exercentur per actus exteriores, non autem per interiores. * Iterum §. 8. * Si evagatio, inquit, est advertere, de solum secundum actum interiore, licet temeraria, & gravis foret, non tamen mortale, nisi propter contemptum, sed si evagatio sit ex hoc, quod aliquis scienter se occupat in actu exteriori, qui non secum patitur attentionem, videtur esse culpam mortalem. * Hæc D. Anton. Cui in hac parte consentiunt Sylvest. verb. *Horæ*, quæst. 11. num. 13. ibi. * Ideo dico et mente D. Thomæ, & Petri de Palude, quod præceptum devotio, quantum ad actum exteriorum, utrum dicantur Horæ operando manualiter opera impertinentia, aut confabulando, aut notabiliter inoccupando: Et si similiter quantum ad actum interiore, sine quo iste exterior haberi non potest, consilios est velle satisfacere præcepto, aut psallendo velle abstinere à prædictis. Non autem attentio, sine qua prædicta esse possunt. * Sic citati Doctores, quod de Illustriss. Acatii ex eodem Instituto refert Amadeus in *opusc. tract. de Hor. Canon. prop. 1.*

11. Dices Vincentium Baronium pro opinione contraria hos auctores stitisse contendere, & vel ex hoc carpere Amadeum, quod contentum eorum fide retulisse testimonia, noluit indicare eorum libros, ratus, ut res erat, his lectis calumniam in ipsius caput casuram. * Et se legisse patet. Antonium, & Sylvestrum, quibus falso præsumitur opinionem affingi dicit: Sic disp. 2. sect. 1. §. 2. fol. 20. Sed hinc, amice Lector, bonam Baronii fidem agnosces: homo distractus legit. Nec miror, cum & Amadeum, cujus auctoritatem elevare moliebatur, vellent legere, non vacaverit. Et ne longius abeam, utentè legere, non vacaverit. Et ne longius abeam, ut hac ipsa questione, plura sunt specimina. Primum quia illi affinxit pro sententia D. Antonii, & Sylvestri adduxisse Cajetanum, & Sorum: cum tamen Amadeus eorum non meminerit. Secundum: quia impugnat usum fuisse communem illo argumento. Nepe * Ecclesia non potest præcipere actus interiores, &c. * de quo nec verbum apud Amadeum. Tercium: quia cum apud eum legisset opinionem Petri de Sorum ab illa vindicare tentans, his verbis: * Quod Sorus (inquit) in questione citata, articulo sexto, hoc statuit, omisso penultimo Horario, non esse committendum hoc

beneficium restituendos, si impleri fuerint alia onera, &c. Hæc Baronius, & verè quidem excerpta; sed non ex Petro de Soto, quem refert Amadæus, sed ex Dominico de Soto lib. 10. de iustit. quæst. 5. art. 6. Dominicus enim fuit, qui libros de iustitia in quæstiones, & articulos digessit, Petrus verò in tractatus, & electiones (Qui in hac de qua agitur, cautè legendus: est enim novissimè, ut scandalosa damnata, & prohibita ab Alex. VII. die 24. Sept. anno 1665.) Quartum, nam cum Amadæus purum relatorem agens, duas traduxisset opiniones, aliam concedentem Beneficiario studii litterarum vacanti Officium Divinum suo nomine recitandum alteri committere. (Quæ iure etiam postea damnata fuit ab Alex. VII. ubi supra) Aliam, quæ oculis caligantem, ita ut legere nequeat, exsolvit ab onere: harum opinionum autorem, eo quod refert, illum fingit. Et quod omnem admirationem superat, post tot calumnias, quales de tot in una quæstione triumphis reportatis, sibi plaudens, fol. 204. concludit: *Sed nullus hic finis est falsitatis.* O Baron! rectè iudicasti, sed Amadæi causam egisti. Ex ore tuo re iudico. Plures omitto, aliquid enim viro maioribus distracto condonandum. Hoc spicilegium, in uno ejus paragrafo feci, ut candidus lector inde colligat, quàm copiosam in aliis segetem messoribus reliquam.

QVÆSTIO II.

Virum Regulares satisfaciant præcepto recitandi Horas Canonicas, si mentaliter tantum recitent?

1. Sententia affirmativa plures habet patronos: Quia ex privilegio Leonis X. id competere Regularibus, est apud doctissimos sanctum, M. Ludovicum Lopez. *part. inst. cap. 102. §.* Tercio advertendum. Si mentaliter dicant, cum soli recitant, prædicti Religiosi satisfaciunt, cum prolatio exterior sit, ut ab aliis intelligatur. Ubi supra, verb. *Offic. Divinum concessio. 9. in dict. compend. privilegiorum.* * Sic ille, quem sequitur Mag. Joann. de la Cruz in *Epitom. lib. 2. cap. 8. dub. 2. ibi.* * Prima conclusio: Religiosi possunt mentaliter, aut legendo intra se per librum recitare horas, & alia, quæ in officio Divino, utpote in communitate celebrato, & in Missa, præcipiuntur dici secreto, sub silentio. Ita concessit Minoribus Leo X. inter viva oracula, num. 12. ut testatur Cardinalis Quatuor coronatorum. * Hujus privilegii verba adducit Manuel Rodriguez tom. 1. quæst. Regul. quæst. 42. art. 4. dicens cum Navarro de orat. cap. 29. num. 88. dictum privilegium ibi contineri, quatenus dicitur: sufficere, dicere mentaliter absque ulla voce secreta, vel publica.

2. Idem tradunt Fr. Sanctiorius à Mellis in *comment. in consil. Minor. stat. 2. dub. 7. ibi.* * Cum soli recitamus, possumus totum officium mentaliter dicere, cum prolatio verbalis, ut idem Pontifex dicit, sit præcipue, ut ab aliis intelligatur. * Thom. Hurtado tom. 1. *variar. resol. Mor. tract. 3. cap. 1. resol. 9. ibi.* * Hoc privilegium referunt, & approbant Emanuel Rodriguez ubi supra art. 4. Villabos in *Sum. tom. 1. tract. 24. diff. 10. num. 11.* Miranda in *Mannali, quæst. 37. art. 17.* dicens hoc esse amplissimum privilegium valde conducens pro scrupulosis fratribus. * Ex quibus, num. 43. concludit. * Igitur sententia Sanctiorii in *comment. in consil. Minor. stat. 2. dub. 3.* quàm præter

Pars II.

citatos, tenet Navarrus de orat. cap. 19. num. 88. Quod regulares satisfaciant pensui officii Divini, ex vi hujus privilegii, probabile est, & in praxi securum, (quidquid dicant Cyprianus Capuccinus, & Lezana) non enim hoc privilegium revocatum est à Gregorio XV. & Urbano VIII. quia per Bullam confirmatum est à Pio V. sicut & cætera omnia viva vocis oracula ante ipsum concessa. * Hæc Hurtado.

3. Hanc sententiam esse probabilem multis suadere conatur perdoctus Fr. Ludovicus à Conceptione in *Exam. Verit. tract. 2. de Res. cas. 6. num. 2. fol. 133.* * Licet per librum, inquit, visu non discerneret, sed memoriter tantum, & mentaliter, existimo adhuc implere præceptum de recitando officio. * Quod probat, quia non videtur, posse dubitari de tali privilegio. * Nec obstat, quod per Pontifices Gregor. XV. & Urbanum VIII. fuerint revocata viva vocis oracula, quia ante Gregorium XV. confirmata fuerunt privilegia viva vocis oraculo concessa, & hoc in scriptis, per quem modum confirmandi, desierunt esse viva vocis oracula, & in speciales, scriptasque concessiones transierunt. * Sic ille.

4. Idè ut probabiliorè amplectitur ex eadem familia Rever. P. Fr. Leander à Sacram. tom. 2. tract. 6. disp. 13. quæst. 19. ubi sic. * An saltem Regulares possint ex particulari privilegio privatim totum officium divinum recitare mentaliter? Negativè respondent Lezana, & Cyprianus Capuccinus, &c. Sed probabilius respondeo, posse Regulares, quando in particulari soli recitant, totum officium mentaliter recitare, & sic satisfacere suæ obligationi. Ratio est, quia hoc privilegium de facto fuit concessum à Leone X. viva vocis oraculo, ut docent etiam Lezana, & Cyprianus, & alii Doctores contrariæ sententiæ, & non est revocatum, &c. Quia dictum privilegium confirmatum est per Bullam Pii V. sicut & cætera omnia viva vocis oracula ante ipsum concessa. Ergo comprehendere nequit revocatione viva vocis oraculorum. Sic Sanctiorius, cujus opinionem amplectuntur Rodriguez, Miranda, & Villalobos citati. * Sic ibi, & iterum tom. 6. in Decalog. tract. 8. disp. 4. quæst. 45. subnectens. * Quibus nunc addo Alcanium Tamburinum de jure Abbatum *disput. 10. quæst. 9.* & Thomam Tamburinum de Societate Jesu, quem refert Diana pro hac parte p. 10. tract. 11. resol. 1. & Petricum de Horis Canonicis cap. 2. dub. 4. * Hæc Leander.

5. His accedunt plures doctissimi, quos refert Diana p. 9. tract. 7. resol. 61. & p. 10. tract. 14. resol. 24. & p. 11. tract. 6. resol. 45. asserentes, in revocatione oraculorum facta à Gregor. XV. anno 1622. & ab Urbano VIII. anno 1631. non comprehendi illa, quæ ante hos Pontifices fuerant confirmata per Gregorium XII. & Paulum V. utpote qui per Bullas speciales omnia privilegia Minorum confirmant, & innovant. Quod in terminis tenent Leander à Murcia Capuccinus, Franciscus de Lugo, Marcus Vidal, Pellizarius, Possentius, Stracius, Martinus de S. Joseph, & Joannes de Soria, & putat probabile Lezana in *Quæst. Regul. cap. 3. n. 21.* Qui proinde nequibit negare, probabile esse, præfatum Leonis X. viva vocis oraculum non esse modo revocatum, sed in suo robore permanere, atque adeo omnes Regulares, qui privilegiis Minorum communicant, posse prædicto privilegio recitandi mentaliter privatim uti. Quod quidem habetur in *supplem. fol. 59. concess. 170.* & refertur in *Compendio verbo, Officium divinum §. 9.* Adverte tamen Jesuitas eo uti non posse de facto: quia à Rev. P. Generali non est nobis communicatū, prout

T 2

prout

prout in nostra Religione necessarium est, ut subditi privilegio isto, sicut & quovis alio frui possimus. Unde colliges, Tamburinum non in sodalium, sed in aliorum levamen, huic sententiae subscripsisse. *Sic vos non vobis, misistis apes.*

6. Ceterum Doctores alii, ut Jesuitis etiam melificent, addunt, omnes Clericos de jure communi satisfacere, si Horas Canonicas mentaliter tantum recitent, & sic declaratum esse (inquiunt) à Leone X. vivæ vocis oraculo nunquam revocato. Ita videntur sentire Sanctus à Melfi ubi supra *statuto 2. dub. 3.* Ubi citato Peyrino ait: * Non esse revocata oracula, quæ continent meras declarationes, & explanationes eorum, quæ prius concessa erant, vel in jure communi continentur, & c. sed privilegium, inquit, recitandi mentaliter est declaratio juris communis *cap. dolentes de celebrat. Missar.* Ut probabiliter defendi posse, ait Navarrus, & c. Quia verba videntur requiri principaliter, quo alii audiantur. Quam explanationem à verbis concessionis accepisse videtur; reddens enim rationem Pontifex ait: *Cum probatio verbalis sit præcisæ, ut ab aliis intelligatur.* Ergo. Quid enim necesse est, ut se audiat, qui solus recitat? * Sic Sanctus.

7. Idem sentire debet Thom. Hurtado ubi supra *tract. 3. cap. 1. resolut. 9. num. 43.* dum ait: * Hoc vivæ vocis oraculum est declaratio juris communis *cap. dolentes de celebrat. Missar.* Et vivæ vocis oracula declarativa juris communis, aut alicujus Bullæ, non sunt derogata. * Cui consentit Leander à Sacram. ubi supra *tom. 2. tract. 6. disp. 13. quest. 19.* alios referens, ibi: * Ut ipse Lezana concedit *tom. 1. cap. 3. num. 21.* hujusmodi vivæ vocis oraculum est declaratio juris communis *cap. dolentes de celebrat. Missar.* At vivæ vocis oracula declarativa juris communis non sunt derogata. *

8. Ex quibus videtur inferri, (juxta hos Auctores) omnes Clericos de jure communi, ut à Leone X. explicato, suæ obligationi satisfacere, si mentaliter tantum recitent. Quod citato Sancto à Melfi ubi supra, ex illius verbis deducit Fr. Ludovicus à Coceptione in *Examin. Veritat. tract. 2. de Redit. casu 6. fol. 134.* dicens: * Secundum istum auctorem, non solum per privilegium, quo Regulares fruuntur, sed etiam absque ullo, poterunt omnes ad recitandum officium obligati, illud mentaliter recitare. * Quod secundum omnes citatos, si consequenter loquantur, dicendum videtur. Et hoc ipsemet Ludovicus initio resolutionis expressè dixit: * Fundamento probabilis non carere. * Imo plane tuetur, ut constat ex fundamentis, quibus id suadet à num. 10. ubi ait: * Sed dices, ergo qui Pontificum privilegiis talibus non gaudent, non poterunt mentaliter recitare, quod est contra superius dicta. Sed ad hoc dico multa, & c. * Et num. 11. explicat omnia jura, & decreta, quibus officium divinum voce distincta, clara, devotaque recitari præcipitur, dicens solum habere locum, quando in Choro, vel cum sociis recitatur, & ad argumenta in contrarium respondet.

9. Hoc ipsum ante illum, probabile putavit Navarrus de *orat. cap. 19. num. 88.* & non dissentit Thomas Hurtado illum referens ubi supra *num. 45.* ibi: * Navarrus nu. 88. §. Sextum est, dixit, posse sustineri, quod etiam jure communi, quis satisfacit, dicendo officium mentaliter, & sic quantum ad hoc non sit privilegium, tamen verius judicat, quod contineat privilegium dispensatorium, quod quis mentaliter possit dicere officium per se solus. * Sic ex Navarro, Thom. Hurtado, cujus sententiam probabilem eti-

am putat Leander à Sacram. ubi supra, quia refert Patrem Sanchez *tom. 2. consil. lib. 7. cap. 2. dub. 3. de ill.* se: * Opinionem Navarrus non esse probabilem. Subnequit: * Sed hoc durum mihi videtur, (quod iterum repetit *tom. 6. in Decalog. tract. 3. disp. 4. contra Suarez, & M. Prado*) & illam esse probabilem, aperte insinuat Thomas Hurtado mox citandus. * Et talem reputat Brunus Castang de *Trinitat. gul. p. 2. tract. 8. cap. 4. prop. 3.* ubi sic: * Quamvis hoc privilegium magnum sit, potest tamen aliquando dici non esse privilegium, sed juris communis applicationem. Ratio est, quia præceptum de recitando officio, est tantum de illo dicendo, sed ille, qui recitat, verè dicit officium; verba enim mentalia sunt verba verissima; alioquin filius Dei non esset verbum Dei. Et certè S. Thomas videtur equalem esse sententiam, cum 2.2. *quest. 88. art. 11. ait:* Quod vocalis oratio non est necessaria, nisi quando illa debet innotescere toti populo; constat autem Horas penitus non debere sic innotescere, & c. Quod contra probabile est, quod aliqui putant, quos refert Emanuel Sa verb. *Horas §. 11.* illum, qui sic dicit officium ob majorem devotionem, excusari à tali peccato. Illud autem venialiter peccat: Lectioni docto prædicandum relinquo. * Hactenus Castang.

10. Sed potuisset etiam ipse sententiam tenere, quia si Leo X. ut putant auctores citati, explicavit vivæ vocis oraculo, de jure communi non esse præceptum recitandi voce, sed solum recitandum voce mentali recitatione satisfactum, non est cui ab omni culpa immunis non sit, qui hoc modo recitaret, nec faterentur, illa carere Religio, cui ex privilegio recitare conceditur.

§. Unicus.

Auctoris judicium.

11. IN hac controversia difficilè semper multabit componere præceptum recitandi, quod actum externum necessitatio refertur, absque obligatione ulla talem actum externum exercendi. Propterea, admissio privilegio, rectè stare, Pontificem dispensare cum eo, qui mentaliter officium divinum recitaverit, ut præcepto ulterius non teneatur ad vocalem, aut externam recitationem. Hoc autem dispensa nihil aliud est, quam dispensare in præcepto recitandi in *cap. Dolentes* contento, liberum relinquendo Religiosis modum recitandi vocaliter, vel tantum mentaliter. Quaratione optime explicatur privilegium pro Regularibus à Leone X. concessum. Secluso autem privilegio (quod abique ulla fundamentum diceretur Clericis secularibus concessum) non video, cui principio niti possint Doctores assensum, præceptum recitandi in jure contentum capax esse illius declarationis, quam à Leone X. adhibitam supponunt, cum prius repugnet, aut præceptum Ecclesiasticum circa actus prædictos, seu quod absque ullo actu externo adimpleri possit, ut tradunt communiter Theologi. Quapropter, ut Doctoribus citatis morem geram, etiam dum puto, vivæ vocis oraculum Leonis X. continere privilegium, quatenus recitationem prædictam Fratribus Minoribus, (& Religionibus reliquis consequenter) concedit, & solum admittere potest applicationem juris communis in *cap. Dolentes*, quatenus declarat Pontifex, satisfacere præcepto, qui solus recitat mentaliter, librum vero oculis suis. *Religiosis*

tionemque reddit, * cum prolatio verbalis sit præcipue, ut ab aliis intelligatur, *

12. Hancigitur declarationem admittere posse cap. Dolentes supra citatum, existimo valde probabile, tum propter auctoritatem Doctorum, qui de illa testantur, tum quia ejusmodi recitatio est vera lectio, & actio externa sensibilis, in quacumque ratio legis locum habere potest, ut loquentes de lectione librorum hæreticorum, sub excommunicatione prohibita, docent Vgolinus, Grassis, Fagundez, Trullench, Bonaccia, Rocafal, Duardus, & alii, quos citatos sequitur Leander à Sacramento tom. 4. tract. 3. disput. 1. §. 5. quæst. 54. Et P. Thomas Sanchez lib. 2. Sum. cap. 1. dicens: * Quia vera lectio nullatenus verborum eget prolatione arg. l. 2. §. Inspecio, ff. quemadmodum testam. aperiantur. * Et ante illum Suarez de Fide, disp. 20. sect. 2. num. 18. * Sufficit, inquit, legere, oculis percurrendo librum, etiam si ore nil proferatur, quia illud revera est legere, & etiam actio sensibilis, in qua tota ratio legis locum habet. * Sic Suarez de lectione librorum hæreticorum; in ejus doctrina continetur ratio conclusionis, nimirum, cap. Dolentes supra citatum, hujus explicationis Pontificie capax esse.

13. Sed an Pontifex eam de facto dederit? Hoc opus. Concedunt Doctores supra citati, ego verò nunquam concedam. Quia Leo X. dum oraculum edidit, non curavit de explicatione prædicti cap. Dolentes, sed de privilegio dispensativo Minoribus concedendo. Cujus hic tenor est apud Mirandam supra art. 17. * Leo X. (ut habetur in supplement. fol. 59. concess. 70.) concessit, ut ne Fratres Minores mutuo se impediant in divino Officio, aut aliis sint fastidiosi, quod illa, que in ordinario jubentur dici secreto sub silentio, tam in Horis Canonicis, quam etiam in Missa, non teneantur proferre vocaliter, sed satisfaciant, dicendo mentaliter, aut legendo intra se per librum, quia aliqui devotius sic dicunt, & absque impedimento, & fastidio auriunt. Et quod eodem modo possit facere, qui solus dicit officium per se, cum prolatio verbalis sit præcipue, ut ab aliis intelligatur. Hæc Leo X. ubi supra. In quibus privilegium Minoribus expressè concedit, ut non teneantur proferre vocaliter. Ubi planè supponit, ad id lectulo privilegio, teneri. Hujus privilegii motivum duplex fuit, aliud, majoris devotionis ipsius recitantis, minorisque fastidii aliorum; aliud, quia prolationis verbalis præcipuus finis est, ut ab aliis intelligatur, idèque quando ab aliis intelligendus non est, minor causa ad dispensationem præcepti recitandi vocaliter necessaria sit. Hæc est genuina explicatio hujus privilegii, in quo non explicationem juris communis, de qua non curavit Pontifex, sed solius privilegii dispensativi concessio continetur. Et ideo, qui verba non proferat, præcepto satisfacere non poterit, nisi Religiosus, juxta superius dicta. Et sic declaratum est in Concilio Basiliensi, sess. 21. §. 2. Quapropter P. Sà verb. Hora Canon. num. 11. jure dixit, cunctaria aliorum, quos suppressio nomine refert, opinionem non esse tutam. Et P. Suarez de Horis Canonicis. Sanchez in opus. lib. 7. cap. 2. dub. 8. num. 4. & Baldellus in Theol. Morali tom. 1. lib. 3. disput. 35. num. 16. inquirunt, esse practice in probabilem & constare apperè ex Concilio Basiliensi. Ubi dicitur: quod si soli, sive associati recitent divinum, nocturnumque officium; reverenter, verbisq; distinctis, debent peragere. Quibus evellitur solutio quorundam qui jura & decreta Canonica vocalem recitationem exigentia exposerunt pro Choro, vel quando, cum solus, secus aliter.

Part II,

14. Quid autem necessarium sit, ut quis verè dicatur verba proferre? Non conveniunt Doctores. Plures enim existimant, ad prolationem requiri, quod quis seipsum audiat. Sed non assentior, quia auditio est effectus prolationis, non ejusdemque, sed prolationis cum sonitu, qui juxta majorem, vel minorem ejus intensiorem, ad majorem, vel minorem distantiam, aliis non impediens, percipitur. Sicut ergo stare potest vera prolatio, quia ab aliis, etiam parum distantibus, percipitur, ita & quin ab ipso proferente: quia prolatio consistit in sola motione lingue, & labiorum, quorum motu respiratio frangitur, & vox proinde, licet summissa valde, necessarii efformatur, quod sufficit, ut quis dicatur vocaliter, & non solumente, aut su discurrendo, recitare, Sicut cum Azor. p. lib. 10. cap. 11. quæst. 4. tradunt Diana 2. p. tract. 11. resol. 11. Vericelli tom. 1. tract. 5. quæst. 6. num. 122. & Caram. in Regul. Sancti Bened. disp. 108. num. 1381. Sic etiam Trullench, Bonaccia, Martinus de S. Joseph, Baldellus, Bassius, Ludovicus à Conceptione, Leander à Murcia, & alii, quos sequitur doctissimus Leander à Sacram. tom. 2. de Sacram. tract. 6. disp. 13. quæst. 18. & tom. 6. in Decalog. tract. 8. disp. 4. quæst. 47. Quibus libens adhæreo, tum quia favorabilior scrupulosis, tum quia inter duas extremas media scilicet, inter nuper rejectam de mentali recitatione, & aliam, talem prolationem requirentem, ut recitans, sciret à se ipso audiri possit.

QVÆSTIO III.

Utrum mutatio officii Divini in aliud brevius, verb. grat. si loco officii de Feria, dicatur de Sacramento, vel de Beata Virgine, vel de Sancto, sit peccatum mortale? Vbi quid de officio Resurrectionis?

1. PRIMA opinio negat præfatam officii mutationem esse peccatum lethale. Hanc defendit Eminentiss. Cajetanus in Sum. verb. Hora cap. 2. ubi sic: * Non est propterea reus peccati mortalis commutans qualitatem Horarum: puta solvens de Sanctis, quas deberet solvere de Feria: & similiter solvens juxta ritum Romanæ Ecclesiæ, qui deberet solvere juxta Monachalem, &c. Et horum, & similitum ratio est, quia substantia præcepti consistit in hoc, quod Canonice Horæ dicantur, & non in qualitate, aut ordine. * Idem tradit Sylvester M. Sacri Palatii in Sum. verb. Hora, num. 15. ubi: * Duodecimo quaeritur: Quid juris de his, qui officium mutant? &c. Qui ad libitum suum mutant officium consuetum, secundum Summam Angel. peccat mortaliter, &c. Sed melius dico secundum Zab. post Lau. in Cle. 1. de celebrat. Missar. quod dicere hoc officium, vel illud non est in præcepto, cum diversi diversa dicant &c. Si verò fiat in fraudem, ut dicatur brevius, secundum Arch. non est absque gravi culpa, non tamen intelligas, quod sit mortale, quia determinatum officium non est in præcepto. * Quibus consentit M. Dominicus Baltanas in Margarita confessor. in edit. Hispanensi, anno 1526 fol. 123. ibi: * Secundum aliquos peccatur mortaliter, quando officium Divinum non dicitur secundum quod est in ordinario: sed

T 3

hoc

hoc non videtur; quia dicere hoc vel illud, non est in præcepto. Unde male facit, qui non servat ordinatum suum, satisfacit tamen præcepto, dicto quocumque officio; secundum veriorum opinionem. * Sic ibi, & iterum infra fol. 161. * Dicere Horas est de præcepto, non autem dicere has, vel illas determinat. * Et probabilem putat M. Dominicus de Soto lib. 10. de iustit. quæst. 3. art. 4. dicens: * Non prorsus contradicere autem Cajetani sententiæ iniquitatis in sua Summa non esse reatum mortalem, solvi officium de Sanctis, die, qua deberet de feria, neque solvi juxta ritum Romanæ Ecclesiæ, dum deberet juxta Monachale institutum. Haud tamen culpa omnino careret. * Sic ille, quæ sunt valde notanda, quia paulo antea prædixerat: * Monachi nigri duodecim Psalmos canunt, & alii octodecim, sed alii toto anni circulo tribus contenti sunt Psalmis. * Quibus notabilis excessus præfertur.

2. Eandem sententiam amplectuntur M. Fumus, M. Victoria, M. Tabiena, & innumeri alii Doctores, quos referunt, & sequuntur Leander à Sacram. tom. 2. tract. 6. de Ordine, disp. 13. quæst. 27. Diana 2. part. tract. 12. resol. 3. Caramuel in Theolog. fundam. fund. 53. num. 1108. Juviparus à Drepano in Revocat. Urbani VIII constit. vivæ vocis orat. disp. 5. quæst. 2. cap. 3. num. 1. M. Acacius de Velasco Episcopus Oriolensis tom. 2. verb. Horas Canonicas, resol. 58. Thomas Hurtado, ubi infra, qui supra viginti & sex Auctores refert, inter quos D. Anton. M. Barthol. de Medina, & M. Rafael de la Torre, dicens cum Azorio omnes ita fateri. Item Vega in Summa part. 1. cap. 18. cas. 17. Ubi sic probat: * La razón es, porque el oficio determinado no está debaxo de precepto. Y esto es común. * sic ille, & alii, quos sequitur Lessius de iustit. li. 2. cap. 37. num. 77.

§. I.

Contraria sententia tenenda, præcipue quoad officium Resurrectionis.

3. **C**ommuniorem tamen opinionem asserentem, citra causam dedita opera, mutare officium, ut si loco officii ferialis recitetur de festo, esse peccatum mortale, omnino tenendam censeo; quam esse communem Patrum Societatis Jesu, testatur F. Franciscus Bonæ Spei in Noctua, dub. 24. fol. 726. Eam enim sequuntur Vazquez, Reginaldus, Bellarminus, Tolerus, Fillucius, & alii apud Dianam part. 2. tract. 12. resol. 3. Et contrariam nuper expositam omnino reiiciendam, merito contendit Pat. Suarez de Religione tom. 2. cap. 23. num. 14. Tum quia præcepto Pii V. oppositam: tum quia ex illa plura sequuntur absurda. Quorum præcipuum est, posse etiam consequenter officium Feriæ commutari in officium Resurrectionis, & quotidie toto anno recitari, absque lachryis, quod ipse Suarez putat improbabile. Verba ejus sunt: * Hæc autem sententia (nimirum Cajetani, & sequacium) & ejus ratio nunquam mihi probari potuit. Dico ergo, peccatum esse, mutare officium diei in recitandis Horis Canonicis, & ex genere suo posse esse peccatum mortale, &c. Quod probo primo, quia si quis veller omni tempore dicere Paschale officium, quia brevius est, sine dubio graviter peccaret. Item, qui omnibus diebus diceret officium Feriæ tertiæ, quia brevius. Item, qui semper, & quotidie

eodem modo recitaret, ut memoriter, & facile ceret. Quæ omnia (attende) juxta præceptum quod mihi (inquit) nunquam persuadere potui, etiam quàm longe sit à concedendo, posset recitari de Resurrectione loco Feriæ, vel alterius officii de Sanctis.

4. Hæc si animadvertisset Illustrissimus Joannes de Caramuel, non ausus fuisset adducere Patrem Suarez pro opinione, & praxi recitandi quondam de Resurrectione, nec tanti fecisset fundamentum, quo ducitur in Regal. S. Benedicti, disp. 16. num. 149. Ubi cum adnotasset, eximium doctorem fere centibus diebus studio vacasse octodecim horis, & dubitaret, an sex residuis poterit dormire, committere, Missam dicere, & Horas recitare; Respondet. * Fortè singulis diebus legebat officium de Resurrectione. * Hæc ille, sed non absque injuria tanti Doctoris. Quoniam de viro adeo præcise, non minus sanctitate, quam doctrina florante, credere non licet, opinionem, quam improbabilem sensit, & scripsit, ad praxim quotidie recitare. Hoc enim, nisi temere, dici non posse, quæ mihi ciabitur? Legas, quæso, Pat. Adamum Bunge Centuria 1. casuum consil. casu 16. Ubi de hoc etiam Doctores sic scribit: * Admirabilis orationis fuisse, viderunt nostri Patres, & dicentem: audierunt Malle se omnem scientiam perdere, quam suam human ex regula ordinis quotidiane orationis destinavit tenere. Quomodo ergo (inquit) tot annis omnem canonicam ex gravi lege Ecclesiæ debuit, turpi, ac defectuosa mutatione declinare? Quæ plura? Vide etiam doctissimum Thomam Hurtado tom. 1. de Resident. sacra, tract. de Resident. Canon. resol. 7. sub resol. 10. num. 22. fol. 327. Ubi Summa 2. columnia etiam vindicat, his verbis: * Unde hoc fundamento affirmat Caramuel, P. Franciscus Suarez, ob illam continuam assistentiam ad studium officii de Resurrectione perlegisse, aut omittentem citationem officii. Ego nil horum existimo probabile de viro observantissimo, & valde pio erga disciplinam Ecclesiasticam, ut ejus opera satis abunde monstrant. Quare recitationem officii ante omnia peragebat & licita benedictum fuit ejus studium benedictione celestis, ut tor fractus in Ecclesia faceret, sicut videtur etiam hæreri. * Hæc pro Summo Thomas Hurtado ex doctissima Clericorum Maurum familia. Et hæc satis.

5. P. Castro Palao tom. 2. tract. 7. disp. 2. postea vestigiis P. Suarez insistentis impugnatur etiam ex eodem capite Cajetanum, Sylvest. & alios asserentes præceptum recitandi quoad substantiam adimpleri, recitando de Sancto, die, quo de Feria recitandum erat, impugnatur inquam ab absurdo, quod pro commutatione officii de Feria in officium de Resurrectione, videtur sequi. Sic enim inquit. * Ac mihi verum, & probabilius est, te non satisfacere præcepto, si omissis feriali officio, recites de Sancto, &c. Alius non solum non esset peccatum mortale illius omissio, sed neque veniale, quia non potest esse peccatum veniale, ubi non est materia præcepti violatio, &c. Item si verum est, te tantum esse obligatum recitare secundum quamlibet formam brevium Romani, & non secundum formulam continentem quolibet die, satisfacere præcepto recitandi, (attende) si officium dicas de Resurrectione, quolibet die Quadragesimæ, & Dominæ per annum. Consequens autem durum videtur, cum

totum illud officium non æquivalet matutinis precibus alterius diei: Ergo. * Sic Palao ubi supra, num. 18. Quem in modo arguendi, & inferendi, imitatur Pellizarius tom. 1. *Man. Regul. tract. 5. cap. 8. quæst. 11. num. 74.* dicens: * Quod autem probabilius sit, mutare officium communiter non excusare à peccato mortali, probatur; tum quia Ecclesia non præcipit recitationem officii in genere, sed etiam in particulari, nimirum, ut tali die tale officium recitetur; tum quia aliàs posset quis toto anno dicere officium Resurrectionis. * Sic ibi.

6. Ex qua argumentandi forma deducitur, præfatos Doctores Suarez, Palao, & Pellizarium, hanc consequentiam legitimam judicasse: officium Divinum unius diei potest commutari in aliud, etsi brevius, ergo potest commutari in officium Resurrectionis: quos sequitur Fr. Franciscus Bonæ Spei in *Noctua ad Aquilam ubi supra, dub. 24. num. 72.* & sequentibus: cum autem consequens durum, aut improbabile præferant; sentire etiam debent antecedens, si inevitabiliter ex illo deduci judicaverint. Non tamen crediderim, improbabilitatis nota, antecedens illud voluisse inurere, & ideo nec censuisse consequens ea certitudine, & evidentiâ deduci, ut antecedenti admissio, negari non possit. Quia Authores communiter consequentiam negant, (etsi in eorum opinione hujusmodi officii recitationem omnibus anni diebus licet, Suarez dixerit) & rationem discriminis conantur reddere inter officium Resurrectionis, & alia officia.

7. Neque aliud supra adducta absurda concludunt, quam stare non posse Cajetani sententiam esse probabilem quoad mutationem officii in aliud brevius, nisi supersit modus vitandi probabiliter consequentiam, quæ indè ad officium Resurrectionis protrahitur: & ideo illius sententiæ probabilitatem compleri per negationem præfatæ consecutionis, tanquam per unum ex constitutivis essentialibus illius. Ad eum modum, quo probabilitas existentie physice prædeterminationis in causa libera, completur per negationem inevitabilis illationis contra libertatem indifferentiæ voluntatis creatæ. Si enim ejusmodi illatio necessaria, & inevitabilis foret, antecedens sustineri non posset, quia consequens est hæreticum, & ut talè damnatum ab Innocentio X. & ab Alexand. VII. contra Jansenium, & sequaces.

§. II.

Auctorum primæ sententiæ evasiones, quod ad officium Resurrectionis, evadunt.

8. Jam qualiter caveant sequelam pro recitatione officii Resurrectionis, Doctores admittentes, substantiam præcepti consistere in eo, quod septem Horæ Canonicæ dicantur, non vero in qualitate officii, seu in eo, quod hoc, vel illud determinatè à Pio V. pro singulis diebus præscriptum, recitetur. Unum pro omnibus dabo Doctissimum, & Illustrissimum Magistrum Acacium de Velasco Episcopum Oriolensem tom. 2. *resol. moral. verb. Horas Canonicas, resol. 58. num. 5.* Ubi sic: * La sententia de Cajeta no se atreue a negar Soto, y yo la tengo por la mas probable; pero no me atreuo a admitir sin pecca do mortal, que se pueda (atende) todo el anno rezar el officio, como se rezá en tiempo Pasqual en nue-

stra Religión de Predicadores, con solos tres Psalmos, y tres Lecciones en Maytines, &c. O que se pueda dezir el officio de tres Lecciones, quando se ha de dezir el de nueve. Porque la substancia de el precepto de rezar el officio Divino, parece que consiste en que se digan siete Horas Canonicas en aquel modo, y en aquella diferencia de tiempo, y solemnidad, que están instituidas. Y assi, si por aquel tiempo, & solemnidad los Maytines están instituidos con tres Nocturnos, no parece que satisfice al precepto el que rezare vn Nocturno solo. Y en orden a la transgresion de la Bulla de Pio V. digo, que si la transgresion redundá en la sustancia de lo que se manda, como de el culto que se pretende en las solemnidades, como si uno en día de Navidad, & de Corpus Christi, rezasse de san Francisco: & defraudasse mucho de parte de la cantidad, como si uno en Domingo rezasse el officio de Feria tertia, o de un Santo de tres lecciones, pienso que peccaria mortalmente, porque esto ya redundá en la sustancia de el rezo. * Hæc Magist. Acacius. Quibus forsitan non satis quiesces: Imò nec ipse. Quia ex una parte sententiam Cajetani probabiliorē dicit, & ex alia manifestè illam deserit, ut limitationes adhibita præferunt. Nec enim aliter loqui potuisset, si contra Cajetanum, sententiam Patris Suarez, & aliorum defendendam suscepisset. Undè inferitur, Magist. Acacium retenta Cajetani opinione, modum vitandi consequentiam ad officium Resurrectionis non invenisse. Nam, quod possit dici de Sancto trium lectionum, quando dicendum erat de Feria, vel de Dominica, & quod dici possit de Feria tertia, quando deberet dici de Sancto novem lectionum, vel de Dominica, & quod modus officii non obliget sub lethali, est sententia communis Doctorum, qui Cajetanum sequuntur, & quam ipse probabiliorē asserit. Cum autem de officio Resurrectionis idem putet Acacius dicendum, ac de prædictis officiis, videtur planè recensendus inter Doctores, qui ex sententia Cajetani inevitabilem putant consequentiam ad officium Resurrectionis, quandoquidem hanc vitare non potest, nisi illam deserendo, quam cum probabiliorē esse dixerit, id quod ex illa inevitabiliter sequitur, negare nequit.

9. His etiam consentire videtur Egidius Trullench tom. 1. in *decalog. lib. 1. cap. 7. dub. 13. num. 12. & 13.* Ubi postquam retulit sententiam Pat. Suarez, & Palao asserentium, contra Cajetanum, & Sylvestrum, commutationem officii ex genere suo esse peccatum mortale. * Eo quod aliter sequeretur non peccare mortaliter, qui quotidie recitaret officium brevius, v. gr. Resurrectionis, longiori relicto, quod non est conforme voluntati Ecclesiæ, nec admittendum, * post hæc, inquam, subnequit. * Hanc sententiam existimo probabiliorē, & in praxi sequendam, quia validiori fundamento fundatur. * Quibus illationem pro recitatione officii de Resurrectione ex contraria Cajetani opinione legitimam admittit: idemque judicium de antecedentis, & consequentis probabilitate videtur efficere.

10. Jam quale de antecedenti ferat: explicat ibidem subiungens: * Nihilominus tamen ille, qui contrariam sequendo sententiam (nimirum Cajetani) commutaret unum officium pro alio, excusari posset à mortali. Quia in rebus moralibus adhærens opinionioni probabili non peccat; fundatur enim opposita sententia in ratione probabili, & innititur gravissimorum Doctorum auctoritati. Præsertim, si semel, aut iterum, & raro fiat, & adsit iusta causa, ut si

occurrat necessitas repentina studendi, vel prædicandi, vel legendi. Quibus limitationibus Sanchez in *Constit. part. 2. lib. 7. cap. 2. dub. 25. num. 2.* approbat priorem sententiam; non vero communiter loquendo, & sine causa, qua existente, excusatur facientem semel, & iterum etiam à peccato veniali. * Hæc Trullench, qui cum ex una parte deserat sententiam Cajetani, eo quod ex illa sequatur, posse quotidie absque lethali recitari officium Resurrectionis, & ex alia doceat, eum qui prædictæ opinioni adherendo commutationem officii faciat, excusari à peccato mortali, nullumque discrimen constituat inter officium Resurrectionis, & alia officia, nullaue limitatione adhibita præfixam conclusionem tenuerit, planè ex hoc deduci videtur, eum non damnare gravis culpæ recitantem de Resurrectione: maximè si non quotidie, sed semel, aut iterum, ut de aliis breviarii Romani officii, ibi docet.

11. Quapropter Fr. Ludovicus à Conceptione 1. *p. exam. verit. tr. 2. de Resit. cas. 6. nu. 13. & seq.* postquam pro opinione Cajetani adduxit Jun parum à Drepano referentem pro illa quindecim gravissimos Auctores, & Leandrum à Sacramento, qui decem & septem. * Et implicite (inquit) plures, ex Societate Jesu, & ex Dominicana familia. * Post hæc, inquam, sic sibi objicit: * Ergo, qui singulis diebus totius anni recitaret officium Resurrectionis, non peccaret mortaliter, nec ad ullam consequenter teneretur restitutionem. * Cui responder: * Aliqui ita absolute loquuntur, ut confusionem maximam pluribus offerant ad finem concedendi totum, quod à plurimis, & non indotis sapientius audi; nullatenusque admitti, sed omnino falsum, ut revera judico, reputavi. * Ceterum non omnino judicasse videtur, nam ut consequentiam videret, Cajetani sententiam deserit, probans qualitatem officii cadere etiam sub præcepto. Undè planè convincitur, inevitabilem putasse consequentiam, si Cajetani sententia semel admitatur.

12. Ipse vero alteri sententiæ ejusdem Cajetani innixus, asserentis, ad peccatum mortale contra præceptum positum, necessarium esse, quod interveniat contemptus; existimat, posse aliquibus diebus, absque lethali, officium Resurrectionis recitari. Verum hoc principium intolerabilius est conclusionem, ut expendenti constabit. Imò & damnatum ab Alexand. VII. Pontifice Maximo, die 24. Septembris, anno 1665, prop. 23. contra nonnullos ex hoc capite excusantes à lethali fractionem jejunii, ad quod tenentur.

13. Ceterum præfatus Author mentem suam magis explicat num. 22. Ubi post longam rei discussionem, sic concludit: * Undè à Paschate Resurrectionis usque ad Adventum exclusivè, & à Nativitate Domini, usque ad septuagesimam, qui recitaret bis in hebdomada officium Resurrectionis (& excipio festa solemnia) non illum ad mortale peccatum condemnarem, nec similiter ad restitutionem aliquam obligarem. * Sic ille. Sed cur non etiam in Quadragesima, & Adventu? Quandoquidem, ut ipse ait, hæc consuetudo recitandi bis in hebdomada, non sufficit ad contemptum, ex quo tantum capite, malitiam gravem derivari censet. Non video solutionem, nisi ad temporis solemnitate recurrat. Quam, si solis Dominicis concedendam quis contenderet, haud facile à suo sensu removeretur.

14. Ideo magis consequenter Juniparus à Drepano ubi supra num. 21. & 22. perverso illi principio innixus de necessitate contemptus ad peccandum mor-

taliter, sic scripsit: * Respondeo, quod si quis contempnere vellet dicere Paschale officium, eo quod ex mutatione officii accidentali (attendendo non refacere videtur, in quo quædam species contemptus formalis præcepti Ecclesiæ includitur. * Sicbi-julvis officii breviarii in officium Resurrectionis, nec in quolibet aliud de Feria, vel de Sancto, &c. nunquam fieri cum peccato lethali, nisi ex more commutatio fieret, eo quod mos iste in veteri officio, formalis quidam contemptus esset, quam ad peccandum lethaliter putat cum Cajetano necessarium.

15. Verum si hoc principium tolerari posset, altissima opinandi pateret via: quia communis est Doctorum sententia contra Angelum, ad contemptum non sufficere consuetudinem operandi contra præceptum, cum hæc, ut plurimum, ex humana fragilitate provenire solet. Ut cum Div. Thomas, Salas, Bouacina, Vasquez, & Azor, tradit Thomas Hurtado tom. 1. de Resid. lib. 5. de Resid. Canon. resolut. 7. subresol. 1. §. 6. fol. 314. Et ante illum Div. Thomas 2. 2. quæst. 186. articulus 7. ad 3. Ubi sic ait: * Tunc quis transgreditur ex contemptu, quando voluntas eius reanuit subijci ordinationi legis, vel regulæ, & hoc procedit ad faciendum contra legem, aut regulam. * Quæ sic exponit Cajetanus: * Ad peccatum ex contemptu non sufficit, etiam si esset perpetuus, & millies resoluta deliberata consuetudo peccandi in tali commissione, sed exigitur, quod peccatum peccet ex hoc, quod non vult subijci legi, seu regulæ, & Prælato. * Ergo si contemptus esset necessarius ad peccatum lethale contra præceptum Ecclesiæ, non esset lethale toto anno de Resurrectione recitare, dum id non oriretur ex eo, quod quis vellet legi se subijcere, sed ex eo, quod brevius officium pro naturæ fragilitate quereretur.

16. Quapropter optime deducit Leander à Sacramento tom. 6. in decalog. tract. 8. disput. 3. quæst. 44. contra Ludovicum à Conceptione ejusdem auctoritatis, * quod si non est mortale recitare bis in hebdomada de Resurrectione; nec erit profecto recitare sæpius. * Cujus sententiam loquens de mutatione officii in genere, tradiderat Diana part. 2. tract. 1. resolut. 3. dicens: * Si non potest mutari frequenter sine reatu peccati mortalis, nec est illicitum, nec uno, vel altero die, nam pro quolibet die est peccatum distinctum, & officium ejuslibet die constituitur, quod in altum non transit. * Et ante eum Vega in Summ. part. 1. cap. 18. cas. 17. ibi: * Dicitur nucl Rodriguez, quæd notendra pot peccado mortale la commutacion del rezo, una, o dos vezes: lo qual digo, que sino la puede hazer, que tan poco la puede hazer una, o dos vezes, pues cada dia es precepto de rezar distinto uno de otro. * Quæ dices, si potest uno, vel altero die commutare officium, quolibet die poterit, quia si fieri non potest commutatio, nunquam poterit: si autem potest, semper poterit.

17. Ex quibus deducitur, sententiam asserentem, non esse lethale quotidie recitare de Resurrectione, difficile videretur, qui pro uno, vel altero die, aut bis in hebdomada, illam admittunt: ut Fr. Ludovicus à Conceptione, & Juniparus à Drepano ubi supra. Quibus annum randus est Illustrissimus. Magist. Acatius de Velasco, loco supra citato. Ubi opinionem Cajetani de mutatione officii, in prædicta biliorum, amplexus fuisset, & vim consequentiam

ad officium Resurrectionis præsentiret, sic scripsit: * Pero no me atrevo a admitir, que sin pecado mortal (atende) se pueda todo el año rezar el oficio, como se rezaba en tiempo Pasqual. * Quibus planè concedit, quod si non toto anno recitaretur, non damnetur de lethali: præcipue si extra solemnes festiuitates. Verum ex hoc principio efficacius, quàm ex alio (de contemptu ad peccatum requisito) pro quotidiana officii Resurrectionis recitatione conficitur argumentum. Nam si ex eo, quod possit unum officium commutari in aliud, uno vel altero die, deducitur, posse uno, vel altero de Resurrectione recitari, ergo ex eo, quod possit omnibus diebus unum in aliud commutari (ut Cajetanus, & sequaces autumant) poterit etiam omnibus diebus officium Resurrectionis recitari. Videtur urgere consequentia.

S. III.

Doctores nonnulli inevitabilem, ex opinione Cajetani, consequentiam ad officium Resurrectionis censent.

18. Ideo doctissimus Leander à Sacramento ubi supra tom. 6. in decalog. Evidentem, & inevitabilem præfatam consequentiam videns, idem iudicium de consequentis, ac de antecedentis probabilitate ferendum tradit: * Respondeo (inquit) dicendum, quod, vel probabile sit dicere, solum esse veniale committere, & regulariter loquendo recitare, sine urgenti causa, officium Resurrectionis, ea die, quæ iuxta Rubricas Missalis, recitandum erat de Feria, aut de Sancto, vel non sit probabile, quod possit quis absque mortali dicere officium alienius Sancti loco Ferialis. Hanc responsionem docent Suarez, Palao, Pellizarijus. * Sic ibi: quod etiam tradiderat tom. 2. de Sacrament. tract. 6. de Ordin. disput. 13. quæst. 28. Ubi rem hanc ex professo discutienti, plura congerit ad probandum, quod admissa Cajetani sententia, quàm ipse probabilem putat, decem, & septem graves Authores pro illa referens, negari non possit præfatam consequens. * Undè mihi (ait) respondendum videtur, vel quod hæc argumenta habent vim faciendi hanc negativam partem probabilem (nimirum non peccare mortaliter, qui privatim officium Resurrectionis recitat, quando de Feria, vel de Sancto, vel de Dominica deberet) vel reddendi improbabilem alteram, quam questione præcedenti, ut probabilem cum Diana sequuti sumus, (& paulo antea) quod durissimum dictu est, cum illa tot, ac tam graves patrones habeat, & esse probabilem ex contrariis nonnulli doctissimi, ut Sancti. Filliuc. Trull. & alii concedant. * Ex quibus fit, hunc Authorem plane sentire, hanc sententiam de commutatione officii in officium de Resurrectione esse probabilem. Et ita concludit, dicens: * In facti contingencia non auderem, sic officium absque contemptu formali, vel virtuali permutantem, lethali culpa damnare; nec consilium præbere alicui de tali officii permutatione: nisi fortè illis, qui iuste, vel iniuste sunt valdè occupati, ideoque præmagnitudine officii Divini exterriti nullum recitant. * Hæc est sententia doctissimi Leandri, qui argumento convictus manus dedit.

19. Sed apertius, & absque ulla hæsitacione, vel limitatione hanc sententiam tenuit illustr. Episcop.

Joann. de Caramuel in Regulam S. Benedicti, disp. 109. num. 1387. Ubi sic ait: * Respondeo, quod licet quisque dedita opera quærat officium totius Breviarii brevissimum, & semper illud recitet, illum adimplere præceptum, quoad substantiam, & deficere quoad modum, ac proinde peccare venialiter, non mortaliter. * Et nec venialiter peccaturum, si ex causa id fiat, tradit disp. 116. num. 1438. dicens: * Fortè singulis diebus legebat officium Resurrectionis, quod viri occupatissimi laudabiliter faciunt. * Sic Caramuel vir sanè occupatissimus, ut præstantissima eius opera præferunt. Et deniq; in Theolog. Fundam. fundam. 53. à n. 1100. à fol. 512. usque ad 523. in editione Francofurti, anno 1652. quæstionem hanc iterum ex professo discutit, & similiter resolvit, posse absque lethali toto anno officium Resurrectionis recitari. Cujus rationem reddit, dicens: * Unum officium potest mutari in aliud, quotiescumque non mutetur substantia, sed modus, & hoc deberatque aliqua limitatione dici. At quando mutatur officium de Sancto, aut de feria in officium de Resurrectione, non mutatur substantia, sed modus: Ergo. * Sic ille, quod aliter etiam persuadet ex eo, quod substantia præcepti recitandi officium Divinum est, ut septem Horæ Canonicæ persolvantur, sicut substantia audiendi sacrum est, quod Missa audiat. * Ergo sicut huic præcepto, inquit, satisfacit, qui Missam brevissimam audit, ita & alteri, qui officium brevissimum recitat, ergo absque lethali potest illud toto anno recitare: imò & absque veniali, si ex causa fiat; * causas autem à veniali excusantes enumerat ipse, tum in Regul. Sancti. Benedicti. num. 1391. tum in Theolog. Fundam. num. 1108. * Ut si iter agens, inquit, legat officium, quod scit memoriter pro eo, quod non novit memoriter, aut etiam si studiosus lector, concionator, & conomus, aut alii, qui magnas habent occupationes. * Sic ibi.

20. Videatur etiam prædictus Caramuel in fine Theolog. Fundam. Epist. ultim. fol. 768. Ubi quæstionem itidem versat, & contra Dianam sic resolvit: * Non posse unum officium pro altero legi probabilissimè docent nonnulli, & etiam alii probabilissimè posse affirmant. Stando primæ sententiæ, legere officium de Resurrectione, aliocumque die, mortale peccatum est; non tamen stando secundæ. At Diana, nescio qua dialectica, secundæ adhæret, & interim à generali regula officium de Resurrectione excipit ob duas rationes. Prima est, quoniam est nimis breve. Secunda: quoniam est illi soli diei ab Ecclesia destinatum. Priorem illam rationem nullius esse momenti, rationibus multis evici, aut enim rejicienda est secunda sententia, & admittenda prima, aut quantitas non pertinet ad officii substantiam. * Sic ibi, & iterum in parte altera Theolog. Fundam. num. 94. fol. 64.

21. Eandem opinionem, etsi quadam adhibita limitatione, defendit Thomas Hurtado ex Clericorum Minorum familia tom. 1. de Resident. Sacra, lib. 5. de Resid. Canon. resol. 7. sub resol. 1. num. 7. Ubi sic ait: * Si quis sine rationabili causa proponat per duos menses continuos recitare de Resurrectione, propositum illud respicit materiam gravem, & sic est mortale. Si verò quis (attende) sine hoc proposito, sed vel ex acedia, vel ut brevius dicat, iudicans melius esse dicere officium breve, quàm nullum, uno die, ut post alio recitet, & sic deinceps ex passione, aut consuetudine ductus: iudico, quod non peccet mortaliter, sicut qui uno die post alium sine proposito comprehendit totam quadragesimam, anteverit sine causa

causa horam prandii: quia utraque circumstantia, ut est diei alligata, est modus, & conditio accidentalis, neque materia gravis respectu cultus Divini. * Hactenus Hurtado.

22. Jam si queras: cur propositum illud mutandi officium pluribus diebus sit peccatum mortale, quandoquidem consuetudo ipsa mutandi uno die, & post alio, &c. Solum est peccatum veniale? Respondet, quia tale propositum habet pro objecto materiam gravem * scilicet notabilem læsionem in disciplina Ecclesiastica, & divino cultu, à particulis exhibendo in recitatione diaria divini officii, quam alterare proponit per nimis longum tempus, ratione cujus mensuratur gravitas materiæ. * Verum hæc limitatio parum placet Dianæ p. 2. tr. 12. res. 3. Et merito, quia sicut non peccat mortaliter, qui initio quadragesimæ proponit, singulis diebus sumere materiam parvam, neque qui obligatus ex voto recitare singulis diebus quinquies Pater, & Ave, proponit illa omittere per totum annum, eo quod singulæ commissiones, vel omissiones sint peccata venialia, & materia diversorum præceptorum, quæ in se ipsis consideratæ non continuantur moraliter (aliàs deficiente proposito, unam materiam gravem constituerent, sicut in materia furti contingit,) ita similiter in proposito mutandi unum officium Divinum in aliud, multis diebus, intervenire non potest peccatum mortale, si singulis tale non sit. In quo ferè conveniunt Doctores, qui sententiam Cajetani de mutatione officii in aliud, etsi brevius, admittunt, (quam amplectitur ipse Hurtado supra res. 7. §. 2. & 3.) cum ergo alii plurimi limitationem illam non apponant, & à paucis appositam alii respiciunt, & aliunde non aliter de officio Resurrectionis, ac de aliis dicendum putet Hurtado, nequibit ipse negare, esse probabile id ipsum, in quo ab aliis discedit, ac proinde non solum non peccare lethaliter, qui singulis diebus officium Resurrectionis recitat, (quod ipse concedit) sed neque illum, qui initio anni haberet propositum sic recitandi.

23. Enamque Lector, quam inevitabilis sit consequentia pro officio Resurrectionis, quotidie recitando, si Cajetani sententiam de commutatione unius officii in aliud brevius amplectaris. Laborarunt viri doctissimi, & vi consequentiæ oppressi manus dederunt. Darem & ego, si illam sententiam amplecterer, quia modum vitandi evidenter hoc absurdum, post rem diligenter consideratam, non invenio. Illud autem devorare, improbable, & temerarium puto, quia rationi dissonum est, ritus Ecclesiastici destructivum, & menti Pontificum repugnans.

24. Idèdque prædictam sententiam de commutatione officii de Feria, vel de Sancto in officium de Resurrectione, non esse probabilem sentiunt unanimiter omnes Doctores Societatis, apud Dianam p. 11. tract. 1. res. 26. Qui multis citatis concludit: * Unde patet, quod nullus ex Scripturibus Societatis ausus sit sententiæ Caramuelis adherere. * Et contrariam ut inconcussam proponit Filliutius tom. 2. tr. 23. cap. 7. num. 226. dicens: * Si quis vellet omni tempore dicere officium Paschale, quia brevius, ex omnium sententia peccaret mortaliter. * Et licet Diana pluribus in locis quæstionem hanc versans, videlicet, p. 5. tract. 5. resolut. 26. §. Notandum, & p. 7. tract. 11. res. 7. & p. 10. tract. 11. res. 16. & p. 11. tract. 1. res. 26. numquam ausus fuerit Caramuelis, & Leandri sententiam nota improbabilitatis inurere, id inde ortum habuit, quod Cajetani opinionem se-

quutus, difficultatem vitandi consequentiam præsenferit. Sed quidem sententiam Cajetani potius probare debuisset, quam absurdum consequens probabile relinquere.

25. Quapropter novissimè anno 1666. die 11. Martii Sum. Pontifex Alexander VII. ad illius probabilitatem abolendam, hanc propositionem: In die primarum recitans officium Paschale, satisfacit præcepto: ut minimum tanquam scandalosam damnavit, & eam praxim in virtute sanctæ obedientiæ prohibuit. In quo planè deducitur, in aliis diebus, saltem in hebdomadis, præfata opinionis praxim minime saltem posse: eadem enim ubique ratio militat, & præceptum Ecclesiæ sic intelligendum necessitate quæstione deducitur ex propositione damnata, hoc Pontifex non expresserit.

§. IV.

Laxior opinio pro Monialibus admittitur potest.

26. Tolerabile tamen videretur, quod assertit Thomas Hurtado tom. 1. de Religione, tract. 3. de Resid. Canon. res. 7. sub resolut. 3. fol. 116. moniales, (quamvis sub mortali ad Horas Canonicas teneantur, quod plures doctissimi negant) potius majore cum libertate mutare extra chorum officium longius in brevius. * In illis enim, inquit, rationabilis causa: obligantur enim ex consuetudine, cui videretur satisfieri quocumque officio ex Brevario Romano, præcipue cum ordinariè male, & cum summa difficultate Latine legant. * Unde fit, secundum hunc Authorem, Moniales extra chorum recitantes quotidie de Resurrectione, ne veniant quidem peccaturas. Idemque à fortiori dicendum de Regularibus professis, nondum sacris initiata, propter eandem rationem, ubi ex consuetudine tantum, & non ex præcepto, aut voto, ad Horas teneantur.

27. Quod de Monialibus dictum est, assertit Hurtado, posse similiter asserti de Lectioribus, Prædicantibus, Confessoribus, assiduus confessionibus, lectionibus Theologiæ, vel sacrorum Canonum, recitationibus, dum studiis ad suum munus rectè obtemperant operam navant, & idem de Scripturibus Regularibus. * Et ratio, inquit est, quia omnibus illis concessum est privilegium, ut satisfaciunt divino officio dicentes septem Psalmos assignandos à Superioribus, cum septem Pater noster, & bis Symbolum Apostolorum, &c. Quare ratio, quæ movet Pontificem ad tam magnum privilegium concedendum, sufficiens est, ut quilibet istorum propria auctoritate muret in brevius officium divinum, si non vult privilegio. * Sic Hurtado. Unde secundum hanc auctorem hi omnes, quoties uti possunt prædictum privilegio, poterunt, si velint, officium de Resurrectione recitare. Quia septem Psalmi cum aliis orationibus memoratis in quantitate non excedunt officium Resurrectionis.

28. De præfato privilegio à Clemente VII. Patribus Theatinis concessio, meminerunt Diana 1. part. 11. res. 8. Miranda in Manuali tom. 1. quæst. 37. art. 19. Portel, Hieronymus Rodriguez, & alii, quos refert idem Hurtado supra, & res. 8. sub resolut. 3. fol. 370. ubi illud explicat dicens: * Concessum est illis, uti, temporibus illis, in quibus concursus pœnitentium, in quorum con-

penſionibus audiendis totum mane, & maxima pars velperi intendunt, ſive in conſulendis, & gubernandis. Lectores verò toto tempore, quo inſudant ſtudiis ad legendum, & arguendum, præſidendum, & alia exercitia literaria, quibus ex ſuis conſtitutionibus, uſu, & conſuetudine attendunt, vel intendunt. Scriptores verò toto tempore, quod in ſcribendis, corrigendis, & diſponendis libris gravibus inſumunt, &c. * Et infra num. 11. * Quare etſi in rigore tempus ſuperſit, ut commodè poſſint officium integrum recitare, tamen non tenentur, quia in ſubſidium laboris ſuſcepti, hæc conceditur gratia à Summo Pontifice. * Et inferius, num. 16. adnotat, non eſſe neceſſarium, ut Pſalmi deſignentur à ſuperiore, quia licet in privilegio id dicatur. * Hæc, inquit, non eſt forma, ſed ſolùm eſt modus: Unde licet, & valide poſſet quis uti illo, etiam ſi à ſuperiore Pſalmi non deſignentur, ſed Lector, aut ſcriptor ſibi deſignet, nec longiores, nec breviores. * Hæc ille pro Regularibus, ſed non pro Jeſuitis, quia hoc privilegium non eſt illis à Reverendiſſ. Patre Generali communicatum (prout opus eſt) ut conſtat ex Bulla Greg. XIII. expedita die tertia Maii, anno 1575. Quapropter eo uti non poſſunt, & conſequenter, nec officium Reſurrectionis loco alterius recitare. Imò ut exiſtunt, nec Lectores, nec Magiſtri, neque ſcriptores aliorum ordinum in diebus ſolemnibus præſato privilegio uti poterunt, & per conſequens, nec recitare de Reſurrectione; quia ſimile privilegium pro ſolemnioribus feſtivitibus Nativitatis, Corporis Chriſti, Dominicæ Palmarum, & ſimilibus, conceſſum credere nequeo. Nec in general conceſſione veniunt, quæ in ſpecie verò ſimilis eſt, non fore concedenda. Videatur Thomas Hurtado tom. 2. var. reſol. tract. 12. cap. 1. num. 178. Ubi reſert privilegium à Paul. III. conceſſum Monialibus religioſiſſimi Conventus Hiſpalenſis Sanctæ Mariæ de Gratia. Ut quæ pro tempore ægrotæ, aut aliqua occupatione detentæ fuerint, Pater Noſter aliquoties dicendo, & recitando, debito Horarum Canonicarum, & officii Divini ſatisfaciant. Simileque privilegium jamdiu conceſſerat Innocentius Quartus, anno 1253. Monialibus degenſibus ſub cura Minorum, in Bulla, quæ incipit. *Solet annuere*, ibi: *His, quæ occasione rationabili, non poſſunt aliquando legendo dicere Horas ſuas, liceat, ſicut alie ſorores (non dicatæ choro) dicere Pater Noſter.* * Quo privilegio per communicationem gaudere Moniales omnes, & Religioſos profeſſos, non conſtitutos in Sacris, aliorum Ordinum, dicit Pellizarius tom. 1. Manu. tract. 5. cap. 8. ſect. 2. num. 129. & tom. 2. tract. 10. cap. 6. num. 16. Leand. à Sacram. tom. 6. tract. 8. diſp. 2. quæſt. 32. & 33. & alii.

QVÆSTIO IV.

Utrum Pensionarius teneatur ad officium parvum Beate Virginis recitandum, ſi penſio ad vitam ſuſtentandam non ſufficiat?

1. Quæſtionem hanc exagitatam invento apud Dianam p. 10. tract. 16. reſol. 95. ubi ſic ſcribit: * Quæro quarto: An Pensionarius teneatur perſolvere officium Beate Virginis, ſi penſio ſit tenuis? Reſpondeo, quod Valerius Reginaldus in praxi fori Pa-

nit lib. 30. tract. 3. cap. 4. ſect. 3. (attende) colligit ex Navarro de Orat. cap. 7. num. 25. teneri Clericos ad preces B. Virginis, qui penſionem habent ad vitam ſuſtentandam ſufficientem. * Hæc ſunt Diana verba, quæ ſi ita accipiantur, ut non teneantur recitare, niſi penſio ſufficiat ad integram vitam ſuſtentationem, proſus rejicienda eſt hæc ſententia. Quam nec Reginaldus tuetur, nec ex Navarro deducit, ut jam oſtendo.

2. Et quidem, quod Reginaldus, nec ſentiat, nec ex Navarro colligat, ſed recitativè tantum Navarri ſententiam referat, conſtat expreſſe ex verbis, quæ fideliter ex ſcripta ſubdo: * Eos (Pensionarios) ad recitationem Horarum Canonicarum non teneri, conſentiunt Auctores, &c. Ita Navarrus in cap. 7. de Orat. num. 25. Addens nihilominus, eos, qui penſionem Clericalem habent ſufficientem ad vitam ſuſtentationem, teneri ad recitationem Horarum Beate Virginis ſub eadem pœna, qua beneficiarii tenentur ad recitationem Horarum Canonicarum. * Hæc Reginaldus. Qui ex Navarro, ut videtur, niſi ſibi tenendum colligit. An verò eius mentem fideliter referat? Non diſputo. Sed quidquid de illa ſit, (in qua Valerius, & Diana non conveniunt) certiffimum eſſe debet, in modo ſaltem referendi, Reginaldo Dianam impoſuiſſe; quia aliud eſt, non teneri recitare, qui non habet penſionem ſufficientem ad vitam ſuſtentandam, quod falſiſſimum eſt; aliud, habentem penſionem ſufficientem teneri; quod eſt certiffimum. Hoc concedit Navarrus, non illud.

3. Et expreſſe Reginaldus negat, loco ſuprà citato, ubi ex profeſſo contra M. Dominicum de Soto probat, Beneficium quantumvis tenue obligare ſub lethali ad Horas Canonicas, & pro hac opinione reſertur ab ipſo Diana 2. p. tract. 12. reſol. 9. ubi ſic ait: * Communis ſententia docet, Beneficium, quantumvis tenue, obligare ad Horas Canonicas. Ita Victorius, D. Antonius, Suarez, Reginaldus tom. 2. lib. 30. tract. 3. ſect. 1. num. 33. * Hæc eſt opinio Reginaldi, quam non ſolùm de beneficiariis, quoad Horas Canonicas, ſed etiam de Pensionariis, quoad obligationem recitandi officium parvum B. Virginis, expreſſimè tenet, ubi ſuprà ſect. 4. n. 46. * Adverte, inquit, tertio: Quia Pius V. ſua conſtitutione, pensionarium non recitantem officium parvum B. Virginis, ad reſtitutionem obligat, eadem ratione, qua beneficiarium non recitantem Horas Canonicas. Quæ de hoc quoad modum reſtituendi ſunt dicta, ad illud extendit. * Cum autem Beneficiarius, ut ſuprà ipſe aſſerit, teneatur, etiam ſi beneficium ſit tenue, Horas Canonicas recitare, plane ſentit, Pensionarium ſimiliter ad officium parvum teneri, licet penſio ſit tenuis. Ex quibus apertiſſimè conſtat, ſtriſſiſſimam omnium opinionum in hac parte Reginaldum amplexatum fuiſſe.

4. Verum, quam Diana à veritate proſus alienam Jeſuitæ attribuit, tradit ex ſuo Clericorum Regularium Ordine Angelus Maria Verricelli tom. 1. quæſt. moral. tr. 8. quæſt. 47. num. 7. Ubi loquens de Beneficio quoad obligationem recitandi Horas Canonicas, (& per conſequens de penſione quoad officium parvum, cum æquè ex utroque conſurgat obligatio) ſic ſcribit: * Ad obligationem Horarum Canonicarum requiritur ſufficiens ſuſtentatio ex redditibus beneficii. Qui enim altari ſervit, de altari vivere debet. * Quod tenent alii, quos ſuppreſſo nomine reſert Suarez lib. 4. de Horis, cap. 27. Et Paulus de Palacios ad Sum. Cajetani, ibi: * Beneficium adeò tenue, quod non ſufficiat ad ſuſtentandum Miniſtrum, non eſt beneficium, niſi imperfectè. * Ita Cajetanus, quem

quem laudatum refert Thom. Hurtado tom. 1. de Resi-
dent. fol. 389.

5. Sed plus addit ex Dianæ familia Marcus Vidal,
in *Area vitali Theol. Moral. tit. de Indice inquis. s. num. 45.*
Pensionarium non teneri sub lethali ad recitandum
officium parvum B. Virginis, licet pensio valde pin-
guis sit, & ad vitam sustentandam superabundans.
Verba eius sunt: * Respondetur primo, hanc Pii
V. constitutionem obligantem Clericos Pensiona-
rios ad officium Beatæ Virginis, pluribus in locis
non esse receptam, &c. Insuper (attende) vide-
tur non obligare ad sui observantiam sub mortali;
tum quia nullum verbum præceptivum continet,
tum quia odia sunt restringenda, & non amplianda,
&c. Tum etiam, quia legis Ecclesiasticæ intentio
est, non iniungere laqueos animabus, sed ad ædifica-
tionem corporis mystici Christi Domini prænovare,
& ideo ut plurimum non obligat sub mortali. Ergo
cum hæc Pii V. constitutio non sit ubique recepta,
neque obliget sub mortali culpa, clare deducitur,
quod pensiones maneat, sicut in anteriori tempo-
re, prophanæ, & temporales. * Sic Marcus Vidal, &
ante illum nonnulli, quos suppresso nomine refert
Aragon 2.2. quæst. 63. artic. 2. prope finem in dubio de Pen-
sionibus, vers. * An autem. * Qui à fortiori dicere tenen-
tur, Pensionarios non recitantes, ad nullam fructuum
restitutionem modò teneri, sicut nec antea teneban-
tur; cum verba constitutionis Pii V. æquè ad reci-
tandum, ac ad restituendum referantur.

6. Cæterum hæc opinio, cuiuscumque sit, omni-
nò improbabilis est, & gravi censura notanda: est
enim expressè contra constitutionem Pii V. ut ab
universis Christi fidelibus intellectam, quæ, quan-
tum ad obligationem recitandi officium parvum B.
Virginis, & restituendi fructus malè perceptos,
æquiparat Beneficiariis Pensionarios, his verbis:
* At quicumque pensiones, fructus, aut alias res Ec-
clesiasticas, ut Clericus percipit, cum modo prædicto
(de habente beneficium) ad dicendum officium par-
vum B. Virginis decernimus obligatum, & pensio-
num, fructuum, retumque ipsarum amissioni obno-
xium. * Quid clarius? Ideo ita communiter tradunt
Doctores apud Palaum * tom. 2. disp. 2. num. 16. & Bo-
nacinam de Horis Canonicis quæst. 5. punct. 2. n. 21.

§. I.

Quid si fructus sint tennes?

7. Dubitant tamen, & merito: An si fructus
Beneficii, vel Pensionis tennes, & exigui
sint, adeò ut ad bonam partem congruam, & moder-
atam sustentationis Clerici non sufficiant, teneatur
recitare? Negativam sententiam, et si nullo duce,
amplexus est M. Sotus lib. 10. de Iust. quæst. 5. artic. 3.
quem hac tempestate non pauci sequuntur. Qui au-
tem dicendi tennes fructus, & insufficientes ad ob-
ligandum? Hoc opus, M. Sotus ubi suprà de fru-
ctibus beneficii loquens responder: * Dixerim te-
nuissimum, ut fere pro nihilo reputetur, nempe si his
temporibus summam saltem octo ducatorum non
attingeret; nam si ditius est, quamvis non sufficiat
ad victum, si tamen pauperi Clerico (attende) bona
esset pars sustentationis, non omnino possidens ex-
cusatur. De hoc ergo sapientium prudentia consu-
lenda est. * Sic Sotus in editione Salmantina, anno
1553. quo tempore pretia rerum longe moderatiora
erant. Ideo M. Petrus de Ledesma in Summa, quam

postea scripsit part. 2. tract. 9. cap. 4. conel. 5. diffi-
cultatem quantitatem ad obligationem recitandi re-
quiri. * An parecer (inquit) anque el Beneficio
sea de diez y seis ducados, y aun veinte, no le obli-
garia a rezar. * Sicille. Imò & Sotum hanc senten-
tiam partim tenuisse refert ex auditu Thomas Lau-
chez in opusculi tom. 1. lib. 2. cap. 2. dub. 67. num. 5. Ubi
ait: * Imò Pater Doctor Henriquez teratit milia
quod consultus Soto de beneficio, cuius reditu
erant decem, & sex nummi auri, respondit, non ob-
ligare ad recitandum; & quidam maxime doctores
recentior dixerit, non minus, quam viginti aureos ob-
ligare. * Sic Sanchez referens M. Petrum de Ledes-
ma suppresso nomine.

8. Post citatos scripsit Episcopus Malderus in
tract. 10. de Virtutibus, cap. 2. dub. 3. vers. Nihilominus. Ad
obligationem recitandi requirit, quod beneficium
sufficiat ad tertiam partem sustentationis Clerici
vulgaris. Cui adhærent Quintanadvennas, & Ele-
bar, quos refert, & sequitur Diana part. 3. tract.
resol. 8. Imò Aragon testatur 2.2. quæst. 83. artic. 1.
hanc esse communem sententiam recentiorum, sed
immo, ut observat Palaus infra citandus. Fun-
damentum huius opinionis est, quia secundum M.
Sotum necesse est, ad obligandum ad Horas, quod
beneficium sufficiat ad bonam partem sustentatio-
nis Clerici pauperis: minor autem quantitas, quan-
tertia pars, nequit dici sufficiens ad bonam partem
sustentationis.

9. Verum, si hæc opinio esset vera, beneficium
non attingens triginta, vel quadraginta aureos,
non obligaret ad recitandum Horas Canonicas: ut
merito dixit Castro Palaus tom. 2. disp. 2. part. 1. n.
num. 8. * Et certè nisi tertiam partem attingat, dici
non potest, attingere bonam partem sustentatio-
nis. Quapropter si hæc sententia (nempe M. Soti)
vera esset, Beneficium, cuius redditus, hoc tem-
pore, non attingunt triginta, vel quadraginta au-
reos, nequaquam dici potest, attingere bonam
partem sustentationis moderatæ, ut bene notat
Suarez lib. 4. cap. 21. num. 2. Quibus enim decem tem-
pore Soti non sufficiebant, modo triginta non suffi-
ciunt. * Hæc Palaus.

10. Propterea Doctores alii, contentiones præ-
missis, absolute asserunt, ad obligationem recita-
di Horas Canonicas, requiri, quod Beneficium
attingat quadraginta ducata. Ita Martinus de
S. Joseph tom. 1. lib. 2. tract. 7. num. 3. & Leander de
Sacramento tom. 6. in Decalog. tract. 8. disp. 2. quæst.
& quæst. 114. Ubi subnequit, quod hæc quantitas
debet computari ex solis fructibus, aut redditibus
* qui super sunt (attende) deductis expensis in col-
lectione illorum, & dempta elemosyna, quæ pro Mo-
sis datur, ad quas obligat Capellania. * Sic illi ubi
suprà referens pro hac parte graves Auctores, Sa-
chez, Quintanadvennas, Trullench, & Martini de
S. Joseph. Sic discurrunt Doctores, qui ad obliga-
tionem recitandi, valorem tertie partis congrue sus-
tentationis Clerici pauperis, seu moderati, exigunt.

11. Addunt alii, ad obligationem quotidianam
recitandi Horas Canonicas requiri, ut Beneficium
sufficiat ad dimidiam partem congruæ sustentatio-
nis. Sic tradit Hieronymus Garcia in Sum. tract. 2. de
Horis, dub. 2. num. 11. ubi sic: * Potius probabiliter
Trego con Layman, Maldero, Llesio Molesino, Tru-
lench, y Diana, quæ quando nollegat el Beneficio al-
medio sustento, quæ se cumplia con rezar los dias de
fiesta, y Domingos, ó rezar el oficio parvo de media
Sennora cada dia, en lugar del mayor, y lo ultimo el

muy en uso en España, donde todos los hombres doctos, y timorata conscientia lo aconsejan. * Hæc Garcia, sed aperte fallitur. Et nullus eorum, quos citat, hoc asserit: sunt enim ipsi met Doctores, quos pro alius opinionibus refert, Diana p. 2. tract. 12. resol. 6. Postea verò pro se citare Thomam Hurtado tom. 1. de Resid. tract. de Resident. Canonica, resol. 9. subresol. 15. fol. 389. Ubi laxiorem opinionem tradit, his verbis: * Si Beneficium majorem partem annuæ sustentationis fructibus suis non tribuat, non obligat ad restitutionem, quia non obligat ad solvendas quotidie Horas Canonicas. Ita Sotus ubi supra, dicens, Recentiores Theologos communiter sequi hanc opinionem. Et Navarrus de Horis cap. 7. dicit, suo tempore multos viros pios, & doctos ita sentire. Palatius ad Sum. Cajetani, ibi: Beneficium adeo tenue, quod non sufficit ad sustentandum Ministrum, non est Beneficium, nisi imperfecte. Ita Eminentiissimus tam ratione literaturæ, quam purpuræ. * Hæc Hurtado, qui paulò infra suadere contendit, onus annexum Beneficio imperfecto non esse, recitare quotidie totum divinum officium.

12. Posteaque ex doctrina M. Sotij pro opinione præfata, sic urgetur. Plus valebant tempore Sotij decem ducata in ordine ad usus humanos, quam modò quadraginta, ergò plus valebant decem, & sex, quam modo sexaginta & quatuor; quia sicut se habent decem ad quadraginta, nempe ut quarta pars, ita se habent 10. ad 64. Sed M. Sotus (ut testatur Henricus, & ex illo Sanchez) Beneficium, cujus redditus erant 16. aurei, judicavit consultus, non sufficere ad obligationem recitandi; ergò idem modo judicaret, licet fructus essent sexaginta & quatuor. Factum, consequentiam urget, & potiori jure, si verum est, quod dicit Hurtado supra num. 18. nempe fructus, qui olim sufficiebant ad majorem partem sustentationis, non sufficere hodie ad octavam partem. Sed quidem, si huic opinioni standum esset, ut modò in Regno Castellæ rerum pretia se habent, centum ducata requirerentur, ut obligationem recitandi inducerent, quia his decem ad congruam sustentationem Clerici pauperis vix sufficiunt, ut non semel à timoratis audivi. Quapropter nunquam concedendum est, requiri valorem dimidiæ sustentationis, ut docuit Garcia, & multo minùs majoris partis sustentationis, ut tenet Hurtado: sed ad summum tertie partis, relinquendo judicio Doctorum, pro locorum, & temporum diversitate, quænam quantitas ad tertiam partem sustentationis sufficiat. Et in hac tandem sententiam venit Hurtado ubi supra, sed inconsequenter quidem ad ea, quæ paulò antea prædicta sunt.

13. Notandum verò hic est, si fructus non attingant tertiam partem sustentationis, Beneficium, seu Pensionarium non recitantem; non solum non peccare, sed neque ad restitutionem teneri. Quia in hoc non facit contra præceptum Ecclesiasticum recitandi Horas. Obligatio autem restituendi fructus Beneficii, non oritur ex præcepto naturali, sed Ecclesiastico; ac proinde, hoc deficiente, non esse hujusmodi obligationem, docent supra viginti Doctores apud Dianam p. 11. tract. 1. resol. 7. quos sequitur Garcia de Beneficiis 3. p. cap. 1. num. 7. Cui principio innuitur communis Doctorum sententia, quæ Beneficiarios non recitantes primis sex mensibus, (etiam si preces alias non fundant) ad restitutionem non obligat: nimirum, quia præceptum Ecclesiasticum solum adstringit ad restituendos fru-

ctus, non recitantes post primos sex menses à possessione Beneficii, ut constat ex constitutione Pii V.

14. An verò Beneficiarius, qui præcepto Ecclesiastico non ligatur ad Horas, ob tenuitatem fructuum Beneficii, modo supra explicato, teneatur jure naturæ ad aliquas preces? Non conveniunt Doctores: negat Suarez tom. 2. de Relig. lib. 4. cap. 16. n. 4. Affirmat cum communi sententia Thomas Hurtado tom. 1. de Resident. Sacra, tract. de Residentia Canonicorum, resol. 8. n. 22. & 35. & resol. 9. n. 3. & 4. At verò, hanc obligationem jure naturæ in hærentem non esse sub mortali, sed sub veniali. Quod docet etiam Navarrus apud ipsum; quia solum oritur ex gratitudine, & oratio, quæ debet fieri, indeterminata est. Quod est valde notandum, & mihi placet, quia nullus est contra huc inter Beneficiarios, & fideles, ex quo obligatio justitiæ consurgat.

15. Si autem ad plenam quæstionis decisionem scire desideras, quid veniat nomine congruæ sustentationis? Respondet M. Corradus 2. p. Respons. quæst. 482. * Sustentationem intelligendam puto, scilicet, victus, vestitus, domus, & ei inservientes. * Et ante illum Cajetanus 2. 2. quæst. 100. art. 2. & 3. ibi: * Sustentationis nomen non tantum venit cibus, & potus, sed quidquid est necessarium ad vitam, & vestitum sui, & eorum, quorum cura sibi incumbit. * Quibus adhæret Martinus de S. Joseph lib. 2. tract. 7. de Orat. num. 13. ibi: * Los frutos del Beneficio son para alimentos del Clerigo, y debaxo del nombre de alimentos, se entiende comida, y bebida, casa en que vivir, vestidos, cama, medicinas, y todo lo necesario para la vida, &c. y tambien criados, si los pide la dignidad, y calidad, y tambien los salarios, q se les dan. Pues vease, si conforme a esto me alargo mucho en senalar quarenta ducados para buena parte de sustento. * Hæc ille, & est sententia Thomæ Sanchez in consiliis, lib. 2. cap. 2. dub. 67. n. 4. Ubi ait: * Nomine sustentationis intelliguntur, non tantum alimenta ad corpus, sed etiam moderatus victus, & vestitus, habitatio, & omnia alia hoc modo necessaria ad moderatam vitam (attende) ac si nil aliud haberet Beneficiarius ad sustentationem; quia id esset per accidens. Ad quod considerandum necessaria est consideratio temporum, & locorum, quia diversis temporibus, & locis, carius valent res. Similiter decencia vestitus diversis in locis diversimodè consideratur. * Hæc Sanchez, quæ sunt valde notanda.

16. Omnia superius dicta de Beneficiis intelligenda veniunt de Pensionibus, quia Pius V. in sua constitutione, quoad obligationem recitandi, & restituendi, eodem prorsus modo voluit manere obligatos Pensionarios, ac Beneficiarios, discrimen solum faciens inter officia recitanda. Et ita cum Suarez, Bonacina, Petro de Navarra, & aliis notat Palaus tom. 2. disput. 2. p. 7. num. 16. Ubi ait: * De Pensionariis non recitantes officium parvum B. Virginis idem esse dicendum, ac dictum est de Beneficiariis; peccare, inquam mortaliter, post obtentam pensionem, si non recitent, & transacto semestri obligatos esse restituere integros fructus perceptos, quia nullum officium præter recitationem exequuntur, ratione cujus ab integra restitutione excusari possint. Sic obligantur ex supra dicta constitutione Pii V. * Sic Palaus.

17. Verum alii mitius cum Beneficiariis, & Pen-

Pensionatis non recitantibus se habentes, ad solam tertiam partem fructuum dici correspondendum restituendum obligant. Ita viri sapientissimi apud Henricum 2. lib. 13. de Excommunicat. capit. 13. nu. 2. Ubi sic. * Praxis cum sapientum consilio rigorem decreti Lateranensis, & Pii V. ita temperat, ut Parocho, & aliis relinquatur quadam portio, quia cum titulo sustinent onera beneficio annexa (& in Gloss. lit. v.) ut Parochus, seu Episcopus quintam partem fructuum, quæ in die recitationis horarum responderet, restituat in pia opera, reliquis partes retinebit sibi. Ita Frat. Medina, Frat. Lopez, & in generali Soto. Recentiores in prælectionibus, & consulti Penna, Cuenas, Gallo, & colligitur ex Sylvestro, * & infra lit. Z. * Addit. Frat. Medina, & Penna, & prædicti recentiores: Si Canonici omittant Horas, satis est, ut restituant quartam partem fructus pro rata, alii Beneficiarii restituant tertiam partem. Sed de habente præstimonium solus Frat. Medina obligat restituere omnes fructus diei respondentes, & idem diceret de Pensionario, quia non habet aliud onus, aut officium præter recitationem. At quia onus recitandi his additum videtur accessorie, satis est, ut pro rata restituant tertiam partem, quia cum hac moderatione praxis sapientum acceptavit novam, & rigidam constitutionem Pii V. Reliquas duas partes retinet Pensionarius ob titulum ex causa datum, ut ob sua, aut parentum benemerita in Ecclesiam. * Sic excipit Henricus. Quorum opinionem tutam, & probabilem esse ait Trullenh. in expositione Bullæ Cruciatæ, lib. 3. casu 2. num. 3. Et videntur tenere alii apud Dianam part. 2. tract. 12. resol. 8. & Thomas Sanchez tom. 1. consil. lib. 2. capit. 2. dub. 84. Quibus non dissentit P. Mendon Bull. disp. 34. cap. 2. num. 25. Et novissimè probabilem esse, dicit M. Frat. Antonius Baco Augustinianus in summ. disp. 35. cap. 9. Sed illam nimis laxam vocat Lessius lib. 2. cap. 34. dub. 32. num. 177. & improbabilem Palasus, ubi supra punct. 7. num. 9. licet alii eam referentes non improbant.

18. Et quidem cum Beneficium sit propter officium, & hoc in prædictis Beneficiariis aliud non sit, quam horarum recitatio, quando hæc deficit, totum officium deficit; ergo & totum pro illa die Beneficium: ergo ad nullam partem fructuum diei correspondentem titulum habet, & consequenter omnes restituere tenentur. Idemque à fortiori de Pensionariis dicendum, quos Pius V. Beneficiariis quoad obligationem restituendi pares esse voluit. Non tamen audeo sententiam Patris Henriquez, & aliorum improbare, maxime cum lex Pontificia, ut ab eo explicatur, acceptata fuerit, & sapientum praxi confirmata, quia sicut leges non acceptatæ non obligant, ita nec aliter quam acceptatæ fuerint. Nec fides tantis Doctoribus negari debet.

19. Pro coronide advertendum est, Pensionarium non initiatum sacris, si efficiatur miles Ordinis Militaris D. Jacobi, Alcantaræ, aut Calatravæ, &c. cum indulto retinendi pensionem, satisfacere obligationi recitandi officium parvum B. Virginis, si orationes Dominicas, & Angelicas à sua Religione præceptas recitet. Quia Pius V. solum obligare voluit, ad recitandum prædictum officium B. Virginis, eos Pensionarios, qui aliàs ad nullas preces adstricti erant. Sic docet Garcia de Beneficiis, 3. part. cap. 1. num. 117. cum Vega, Manuel, Rodriguez, & Petro de Ledesma, quos cum aliis sequitur Bonacina disp. 1. de Horis Canon. quest. 2. punct. 4. num. 2. Quam doctrinam extendi ad Religiosos Societatis Jesu, recitantes orationes solitas in Societate, putat probabile Tancre-

di de Relig. tract. 3. lib. 4. quest. 6. Sed illi non assensunt, quia hi Religiosi ad præfatas orationes adstricti sunt. Neque aliis Doctoribus supra citatis consentiam, nisi Militares, ut potè quibus officium divinum in prædictas orationes auctoritate Apostolica commutatum fuit, ad eas recitandas sub legalitate neantur, quod negat Leander à Sacramento tom. 1. tract. 8. disp. 2. §. 1. quest. 22. dicens, sibi esse certum, non teneri. Et saltem, ut audio, hæc obligatio, licet olim imposita, in desertudinem abiit, vel minimum ab obligatione gravi immunes, communis ordinum militarium sensus sæculares equos conjugatos, quibus pensiones antea Ecclesiasticæ, titulo laicali, ex concessione Pontificis, continebantur, & vulgò jam dicuntur *Carallari*, non tenent ad officium parvum B. Virginis: & hunc effectum illius dispensationis. Sic à viro doctissimo Curia Romana subscripsi legi. Sed verba dispensationis standum censeo: nec aliud esse potest præsumptum, ex quo hujus casus decisio in favorem equis conjugatis, admitti possit.

DISPUTATIO III. de Oratoriis.

QVÆSTIO I.

Utrum virtute Cruciatæ possit quisque sine alio privilegio, in domo privata oratorium erigere, quod ab Episcopo designetur, & approbetur ad celebrandum? ubi an licentiam concedere queat Commissarius Cruciatæ?

S. PRIMUS.

Affirmativa sententia Auctores referuntur.

I. Privilegium Bullæ Cruciatæ adeo aliquando præstatur, ut asseruerint, cuiuslibet alicuius Cruciatam licitum esse in domo sua, oratorium erigere, & ab Ordinario approbatione obreta, in eo celebrare, vel celebrari facere. Sicut docent nonnulli, quos suppressio nomine refert Trullenh. in exposit. Bullæ, lib. 1. §. 3. dub. 4. nu. 6. Ubi sic. * Quidam existimant, & insinuat Rodriguez, §. 1. num. 4. in Addit. ad §. 5. per illa verba Bullæ, ut oratorio privato possint celebrare, vel celebrari facere, & visitato per Ordinarium, possint celebrare, vel celebrari facere, etiam interdicti tempore: ita tamen quod facta ab Episcopo approbatione oratorii, non sit in ejus potestate impedire, quominus quocunque tempore, ratione Bullæ in eo celebretur. * Sic refert Trullenh.

2. Hujus opinionis antesignanus fuit Doctor ille Mag. Dominicus de Soto in 4. disp. 13. art. 3. Ubi præstat quam statuit, licere ex necessitate extra Ecclesiam celebrare, concludit: * Sed præter necessitatem, licet & Minus privilegia: Prædicantibus enim, & Minoribus in idulum est, ut cum altari portatili possint, etiam sine licentia Episcopi, extra Ecclesiam celebrare: ut præ-

ter cap. in his, de Privilegiis. Jam verò modò (attende) per Pontificum diplomata, quibusvis concessum est, ut intra lateres proprios, Missas facere possint celebrare. Atque ubi aliqua necessitas incumberet, nil irreverentiæ tales concessionibus haberent, &c. At verò quod universi, citra delectum, hujusmodi concessionibus utantur, re vera non potest non reverentiam Sacrosancti Sacramenti denigrare, & quandam præferre contemptus effigiem. In primis ergò neque ex privilegio facere licet, nisi in loco decenti: in locis enim, ubi vel mensa, vel lectus sternitur, nisi ob gravem jacentis infirmitatem, ut communionem suscipiat, indecentissimum est, hujusmodi privilegio uti. Imò ut sententiam meam proferam, nisi esset periculosa persona, mallem, ut ceteri, quando eunt ad Ecclesias non possint, die etiam festo, Missam non audirent, quam domi audirent. * Hæc tenus M. Sotus. Quibus ex una parte, ut certum supponit, virtute Bullæ Cruciatæ, quibusvis concedi privilegium habendi oratorium, & in eo celebrare, vel celebrari facere; & ex alia significat, quantum ipsi ejusmodi privilegii usus, citra delectum personarum, displiceat. Sotum sequitur M. Ludovicus Lopez 2. part. instr. cap. 79. §. 1. Superest jam nunc differe- re de gratia concessa in Bulla Cruciatæ. * Ubi licet præfaram licentiam in Bulla contineri existimet, rationabilem tamen causam ad ejus usum requirit. * Et tunc locus ille inquit, mundandus esset, & ornandus, atque præparandus maximè. * De quo dubium non est, cum sit ab Ordinario approbandus, & designan- dus.

3. Horum sententiam sequitur Ludovicus à Cru- ciata Bulla, disp. 1. cap. 5. dub. 1. num. 5. & videtur tra- dere Diana part. 5. tract. 10. resol. 76. Ubi citato Lu- dovico, subnectit, cujus doctrina est valde notanda, &c. * Eprobabilem esse dicit Hieronymus Garzia in Summ. tract. 3. diff. 8. dub. 9. punct. 3. ibi: * Los Au- tores desta opinion son muy graves, y Ludovicus à Cru- ciata demas de ser muy docto, fue Penitenciario de el Romano Pontifice, y assi no se puede negar, sino que esta opinion es probable. * Et esse valde pro- babilem dicit Thomas Hurtado tom. 2. resol. moral. tract. 12. cap. 1. in Digressione de Bulla Cruciatæ, num. 1242. fol. 484. Ubi postquam argumenta commu- nis sententiæ expendit, & ad illa respondit; sic pro contraria nuper posita concludit: * Fateor, hanc sen- tentiam valde probabilem esse, & tamen in praxi, si velint domini Episcopi illa uti, quia ut dicebam, E- piscopi non dant licentiam habendi oratorium, sed solum Summ. Pontifex, licet ipsi Episcopi approbent, & designent locum honestum, sicut supra ex multis Authoribus ostendimus, quod regularibus non con- cedit Episcopus jurisdictionem, & licentias ad au- diendas confessiones, sed solum Summ. Pontifex, licet ut ille dicatur illas concedere, requiritur tan- quam conditio necessaria posita de novo à Tridenti- no approbatio ipsius Episcopi. * Sic ille, etsi contrariū amplectendum asserat, propter fidelium praxim, & consuetudinem.

4. Denique hanc sententiam tuerentur viri alij do- ctissimi, quos sequitur Castro Palao tom. 4. tr. 25. de Bulla Cruciatæ, disp. unica. p. 6. num. 2. Ubi postquam Latine clausulam ad verbum exserpsit, sic ait: * In hac clausula primò conceditur facultas habendi oratorium privatum; ut cum Henriquez, alijque Neo- theticis notavit Joannes de Salas in explicat. Bulla Cru- ciatæ q. 19. Nam eito id in prædicta concessione non habeatur expresse, manifestè supponitur: tum quia conceditur, ut in privato oratorio tempore interdicti

celebretur: tum ex illa dictione etiam, quam addit Bulla Latina, quæ casum difficiliorem, & magis du- bitabilem exprimit, supponit tamen faciliorem, & minus dubitabilem, qualis extra tempus interdicti. Bulla ergò concedit habenti ipsam, ut possit habere privatum oratorium, & in eo Missas celebrare, vel celebrari facere, dum modò oratorium sit divino tantum cultui deputatum, & ab Ordinario designatum, juxta formam in Tridentino præscri- ptam, & dum eo quis utitur, fundat preces pro u- nione Christianorum Principum, & eorundem contra infideles victoria. * Hæc Palao: pro cujus sen- tentia, ultra citatos adducit P. Henao de Sacrific. Miss. disp. 23. à num. 143. & disp. 30. à num. 205. Martinum de Ledelina, Alfonso Vivaldo, & Hieronymum Llamas in opere de Sacrific. Missæ, disp. 23. à nu. 143. & disp. 30. à nu. 205. Item Lezanam in Summ. verb. Orator. n. 5. & Pasqualigum quæst. 638. de Sacr. novæ legis, n. 4. & eam non improbat Quintanadvennas tom. 1. Sin- gular. tract. 7. singul. 33. Et Henao, ubi supra, tom. de scientia media sol. 463. dicit esse probabilem.

§. II.

Ejusdem sententiæ fundamenta.

5. PRIMUM & præcipuum desumitur ex verbis clausulæ Latine Bullæ Cruciatæ in qua conce- ditur: ut in privato oratorio ad Divinum cultum tantum deputato, ab Ordinario visitando, & de- signando, etiam tempore interdicti, &c. celebrare, vel per alium celebrari facere. * Ex quibus sic confi- citur argumentum. Hoc privilegium est omnino in- dependens ab alio præviæ concessio, vel concedendo, nec sumens Bullam alterius privilegii adminiculo indiget ad hujus usum, ergò virtute Cruciatæ omni alio, circa oratoria, indulto secluso, potest Sacerdos in privato oratorio celebrare, vel celebrari facere: Atqui hoc est impossibile absque oratorio: ergò hoc illi implicitè conceditur in Bulla. Confirmatur, tum quia concessio aliquo, intelliguntur omnia concessa, sine quibus impossibilis est illius usus: tum quia Bul- la non casu, sed à consilio utitur verbis illis de futu- ro, ab Ordinario visitando, & assignando: * quibus Ordinario expresse conceditur, ut visitet, & appro- bet (si decens invenerit) oratorium, ut in eo celebrari possit: ergò etiam si præviæ ad hanc concessionem nullum esset privilegium ad oratorium erigendum, vi Cruciatæ posset quis in domo sua locum decentem extruere, & Ordinarium accersere, ut declararet, an ad Divinum cultum, & Missæ celebrationem idoneus sit; & in eo semel approbato celebrare, vel celebrari facere. Alia privilegium Bullæ nil operaretur, casu, quo illam assumens non invenisset oratorium virtute alterius privilegii præviæ erectum, & approbatum ab Ordinario: & frustra etiam uteretur Pontifex ver- bis illis de futuro: Visitando & assignando, cum potius adverteret dicere debuisset, in oratorio jam visitato, & virtute alterius specialis indulti approbato, & designato. Ut sic excluderetur exclusus casus, qui in præsentem con- trovertitur.

6. Secundò probatur, quia nullibi prohibetur Episcopis oratoria approbare, sed solum concedere licentiam celebrandi in privatis oratoriis. Hæc enim est, quæ ab Episcopis, & Nuntiis per Paulum V. & Urbanum VIII. in specialibus Brevibus, hac super re editis, revocata, & ablata est. Ergò modo, sicut

antea approbationem oratorii concedere possunt, quamvis licentias celebrandi non possint. Sicut licet nequeant concedere facultatem absolventi à reservatis Pontifici, possunt tamen confessarium approbare, ut idoneum ad absolutionem, si ex privilegio aliunde facultas absolventi illi concedatur. Ergo sicut confessario semel approbato, potest quis virtute Bullæ reservata Pontifici confiteri, ita oratorio semel approbato, poterit in eo per se, vel per alium virtute Bullæ celebrare. Confirmatur, nam qui habet privilegium eligendi pro reservatis confessarium approbatum, potest petere ab Episcopo, ut Petrum, v. g. alias virum doctum ad confessiones approbet, & Episcopus potest illum approbare, ut ei approbato subditus confiteatur. Ergo similiter, qui habet privilegium celebrandi in oratorio privato ab Ordinario designando, poterit petere ab Episcopo, ut privatum oratorium ei approbet, & designet, & Episcopus id efficere poterit, quia nullibi invenitur prohibitum.

7. Tertiò: Commissarius Cruciatæ potest concedere licentiam habendi oratorium privatum, & in eo celebrandi, ut constat ex publicatione facultatum Commissarii, quam fieri iussit anno 1642. Illustr. ac Reverendiss. Fr. Antonius de Soto Major, Commissarius Generalis Cruciatæ, vir doctissimus ex Prædicatorum Ordine, & iterato publicavit ejus successores Illustrissimi D. Petrus Pacheco, & D. Joseph González, anno 1664. quæ Hispano idioma circumfertur hoc titulo: * Facultades concedidas por su Santidad al Comissario General de la Cruzada, en todos los Reynos, y señorios de su Magestad. &c. * Inter quas hæc continetur. Item, que podamos dar licencia para celebrar, y hazer dezir Missa en oratorio particular, siendo primero visitado por el Ordinario. * Et in fine: * Lo qual todo mandamos sacar de la dicha Bula original, y Breves, en favor della, por su Santidad concedidos, y en fee dello mandamos dar, y dimos la presente firmada de nuestro nombre, &c. * In quibus verbis clarè & evidenter contineri, Commissarium posse concedere licentiam habendi oratorium privatum, & in eo celebrandi, putant doctissimi viri. Videatur P. Andreas Mendo in explicat. Bullæ, disp. 37. cap. 15. num. 106. Ubi ait: Temerè, & absque fundamento judicaretur oppositum, & in re gravissima fides negaretur tanto viro. * Cui consentit M. Barnabas Gallego in explicat. Bullæ, cap. 14. claus. 14. dub. 182. fol. 199. & seq. Ubi acriter carpit Antoninum Dianam, eo quod oppositum doceat part. 9. tract. 1. resol. 24. Et post ejus impugnationem concludit: * Esta nuestra resolución, conviene à saber, que es cierta, è indubitabile la dicha facultad, tienen comunmente los Autores que escriben sobre la Bula de la Cruzada, que han tocado este punto. (que no todos lo han tratado, por que lo suponiam) Estos, pues, son Alfonso Perez de Lara en el Compendio de las 4 res. grâcias, fol. 59. Egidio Trullenchi. de Bulla, lib. 2. §. 5. dub. 3. Andres Mendo supra, y Juan Valero Monge Cartuxo, en las diferencias de ambos fueros, en la palabra Missa, en la diferencia 2. Yaora novissimamente el anno de 1651. el muy docto Thomas Hurtado, Clerigo Menor tom. 2. variar. resol. tract. 12. cap. 1. §. 4. lo supone como cosa cierta. Y esta doctrina deuten en senñar todos los que sobre este punto escriuieren. * Hæc M. Gallego: Commissarium autem Cruciatæ non semel concessisse talem facultatem, evidentiissimum est, & non pauci oculares testes deponunt.

8. Ex quibus ad rem nostram sic formo argumentum, ex eo quod Commissarius, ut ipse declarat, possit: * Dar licencia para celebrar, y hazer dezir Missa en oratorio particular, siendo primero visitado por el Ordinario. * Inferunt citati Auctores, quod si prædictam licentiam dederit, poterit quisque in domo sua oratorium erigere, & obtemperare Ordinarii approbatione, in eo celebrare, vel celebrari facere. Atqui Bulla Cruciatæ hæc eandem, & ferè eisdem verbis licentiam fumentur Bullam concedit, ut constat ex clausula quarta Bullæ Hispanæ. * Que puedan, aun en tiempo de entredicho en oratorio particular senñalado, y visitado por el Ordinario, dezir Missa, & hazerla celebrar, &c. * Ergo virtute facultatis, quam Bulla Cruciatæ concedit, non profus cuique licebit, quod virtute licentiæ, quam Commissarius Cruciatæ concessit. Confirmatur quia Alfonso Perez de Lara refertur à Gallego, Mendo, & aliis pro facultate Commissarii ad concedendum oratorium: cum tamen præfatus Lara solummodo dicat. * El Comissario General tiene facultad de dar licencia para dezir Missa en oratorio particular, quando primero visitado por el Ordinario, y en otras partes. * Ergo cum idem circa oratoria, Bulla Cruciatæ cuique concedat, re ipsa concessum habet, quod Commissarius concedere potest, & consequenter rigere oratorium.

9. Adde, Commissarium non aliunde prædictam facultatem habere, nisi ex citatis Bullæ verbis, utitur Thomas Hurtado supra: * Commissarius, inquit, virtute Bullæ habet potestatem dandi licentiam erigendi oratorium, ut praxis docet, sed non etiam habet potestatem, nisi ex verbis relatæ Bullæ. Unde illi credendum est, dum dicit, se posse id concedere. * Quod non improbat Trullenchi in expost. Bullæ, §. 5. dub. 3. numer. 7. fol. 487. dum ait: * Quæ quidem facultas non continetur saltem expresse in Bulla Latina, attamen si Commissarius Cruciatæ utitur virtute facultatis, credendum est, id posse. * Nec fundamur ullum habet, quod scribit M. Gallego, ubi supra fol. 201. nimirum hanc facultatem Commissario competere, virtute Bullarum Apostolicarum, & aliorum Brevium. Nec quod asserit Joannes Valero, dicens: * Præfatas licentias celebrandi in privatis oratoriis concedi Commissario Cruciatæ ex speciali commissione Papæ. * Dixi, non habere fundamentum, quia ut à viro doctissimo accepi, nullum dicitur nec Bulla, nec specialis commissio à Pontifice data, post diligentem inquisitionem in Tribunali Cruciatæ reperitur. Quod etiam ex testimonio Secretarii versatissimi in illius monumentis testatur à viro vix de gravi, & fide digno accepisse eruditissimum Pat. Henao in opere de scientia media, fol. 264. num. 16. Quapropter ex solius clausulæ Bullæ Cruciatæ verbis, hanc potestatem sibi competere Commissarius Cruciatæ censuit & præmissit, ut creditur, doctissimus quoque consilio, ne temerè illam sibi arrogaret, decernit censendum est. Ergo cum Bulla Cruciatæ id concedat fumentibus, quod Commissarius ejus virtute potest, vel negandum est, facultatem Commissarii sufficere ad erigendum oratorium, ut in eo approbato ab Ordinario celebratur, vel asserendum, licentiam per Bullam concessam ad id etiam sufficere.

10. Ex quibus concludi videtur, quod si habens Bullam Cruciatæ roget Episcopum, vel Vicarium, ut locum decenter oratum in domo sua visitet, & ut locum decenter oratum in domo sua visitet, & aptum ad Missam celebrandam declaret: si Ordinarius votis annuat, poterit virtute Bullæ in eo celebrari, quia reverè in tali

casu datur quid Pontifex ad usum hujus privilegi requirit. Nec quidquam ex præfata licentia contra bonos mores inferitur, quod æquè non inferatur ex ea, quæ communiter Romæ ad oratoria erigenda conceditur, cum Ordinarius non credatur approbaturus, nec designaturus ad celebrandum, locum vel domum viri ignobilis, seu vilissimi officialis, sed eorum tantum, qui absque indecentia ulli, vel personæ, vel loci, Missam domi celebrare, vel celebrari facere possint. Et hac ratione limitata concessione Bullæ Cruciatæ, & ejus usu, reverentia Sacrosancto Sacramento debita non videtur denigrari. Hanc opinionem explicatam tuerentur non pauci viri docti hac de re consulti, ut testatur Garcia ubi supra part. 3. num. 25. ex quibus ipse concludit iterum. * Y así no se puede dudar, sino que esta opinión es probable. *

11. Addit Ludovicus de la Cruz, & ex illo Diana, ubi supra part. 5. tract. 10. resol. 66. quod si contingat, locum esse decentem, & idoneum ad arbitrium boni viri, & Ordinarius nolit eum approbare, nec facultatem concedere ad celebrandum, potest compelli ad concedendam: quia non potest deservare subditum privilegio à Pontifice sibi concessio, habendi domi oratorium: privaretur autem, non concedendo approbationem. Imò qui vellent, inquit, hujusmodi lites vitare, probabile satis videtur, quod licet posset tunc uti prædicto oratorio, & in eo celebrare per se, vel per alium absque facultate Ordinarii, quia supposita decentia, & idoneitate loci ad arbitrium prudentis viri, licentia, seu approbatio justè petita, & injustè ab Ordinario negata, ipso jure intelligitur concessa à Papa. * Hæc ex Ludovico de la Cruz, refert, & amplectitur Diana part. 5. tract. 10. resol. 76. subnectens: * Cujus doctrina est valdè notanda; nam potest etiam deservire in casibus quotidianis, quando Papa concedit aliquibus licentiam habendi oratorium in domo pro celebratione Missæ. * Sic ille. Quibus partim consentit Palao ubi supra tom. 4. tractat. 25. diff. unica, punct. 6. n. 3. dicens: * Quod si roges, quid operatur hoc Bullæ privilegium, si expectanda est Episcopi approbatio, visitatio, & designatio? Respondeo, multum operari, &c. Et præcipue operatur, ut Episcopus sit obligatus, & cogi possit, approbationem concedere, si locus decens est divino cultui deputatus. * Et partim consentit Thomas Hurtado ubi supra, nam cum opinionem Ludovici de la Cruz, & Dianæ nuper positam referat, licet non sequatur, non rejicit, neque impugnatur: Quod in hoc præcipue Doctore signum approbationis est.

§. III.

Auctoris judicium.

12. Cæterum, ut verum fatear, nulla ex opinionibus, quæ virtutis Cruciatæ oratorum erigi posse, concedit, mihi unquam neque ut probabilis arduere potuit. Et sanè prout à Ludovico de la Cruz defenditur, omnes rejiciunt. M. Barnabas Gallego in Bullam Cruciatam, cap. 4. diff. 31. dicit, esse manifestè falsam. * Y así, inquit, se enganno Fr. Luis de la Cruz en su explicacion, diff. 5. cap. 1. dub. 1. donde dice que el que tiene Bula puede compeler, y obligar al Ordinario, y que sino quiere, basta aversele pedido (aunque lo niegue) para poder tener orato-

rium, y decir Missa en el, y oír la. Pero esta doctrina es manifestamente falsa. * Antoninus Diana sibi contrariatur us part. 9. tr. 1. resol. 23. dicit: * Elle proutus rejiciendam. * Hieronymus Garcia ubi supra num. 6. valdè dissonam putat, dicens: * P. egunt, si el Pontífice dà facultada los seglares para esto, para que la niega a los Obispos, y a su Nuncio? De que ha de servir prohibirles, que den tales licencias, si los que las piden, pueden tomarla justicia por sus manos? Si el abuso, ò por lo menos la latitud de dar estas licencias en los Obispos, y Nuncio, ha ocasionado al Pontífice para reprimir las, y aun quitarlas: Como se puede entender, que pretende dar en la Bula este privilegio à todos los que la tomarán? Hæc ille, cujus ratio evidenter evincit, fumentem Bullam Cruciatam non posse cogere Ordinarium ad oratorii approbationem: Alias revocatio licentia Episcopis & Nuntio Hispaniæ facta, nullius roboris, & prorsus inanis redderetur: tum quia possent à subditis cogi ad approbandum oratorium: tum quia, si rennerent, posset quisque prudens sibi approbare: undè esset bellum justum ex utraque parte, altera justè petente approbationem, altera justè negante. Et majora inconvenientia inde pullularent, quam timeri possent, si Illustrissimi Nuntius, & Episcopus has licencias concederent. Cum ex una parte oratoriorum numerus non minueretur, & ex alia dissensionibus, & litigiis frequens daretur occasio: facile enim quique in propria causa judex pro sui oratorii decentia, & decenti ornatu judicaret, nec Episcopi prohibitionem, censuraque timeret, cum se privilegio Pontificis, cui Episcopus derogare non potest, protectum existimaret. Ergò præfata opinio à Ludovico de la Cruz, & à nonnullis defensata, omni probabilitate destituta est: ac proinde habens Bullam Cruciatam, dum oratorium ab Ordinario approbatum, & designatum non fuerit, nullatenus poterit in eo celebrare, vel celebrari facere, quamvis decenter ornatum habeat.

13. Majorem probabilitatis speciem habet opinio Clerici Minoris, Hurtado, prout supra proposita, & propugnata, scilicet pro casu, quo Nuntius, vel Episcopus, aut alius Ordinarius approbaret locum, & ornatum Oratorii, & sufficientes ad Missæ celebrationem declararet, posse habentem Cruciatam in eo celebrare, vel celebrari facere. Non quidem virtute licentiæ à Nuntio vel Episcopo obtentæ, quam supponimus tanquam certum, eos non posse, post Breve Pauli V. concedere, sed ratione Privilegii in Bulla Cruciatâ contenti.

14. Unum ego in hac parte certum reputo; quod si Ordinarius, Nuntius, vel Episcopus hodie posset ejusmodi approbationem facere, ea facta, cuique habenti Cruciatam, liceret in oratorio sic approbato celebrare per se, vel per alium. Hoc enim privilegium expresse continetur in Bulla. Undè si Episcopus sequeretur opinionem asserentem, posse oratorium approbare, & illam ad praxim reduceret; posset quivis virtute Cruciatæ in illo celebrare. Ita Garcia ubi supra, dicens, hoc esse probabilissimum, & praxi aliquando deservire posse. * Pudeat servir de consuelo para algun caso repentino importante. * Cæterum certissimum existimo; revocationem facultatum ad oratoria à Paulo V. factam, non magis comprehendere licentiam celebrandi in Oratorio, quam illud approbandi, & declarandi aptum ad celebrandum. Moveat, quia in Hispania, & in aliis hujus Monarchiæ Provinciis, & Regnis, ubi concessio Cruciatæ locum habet; facultas à Nuntis, &

Episcopis olim exacta, non requirebatur ad celebrandum in Oratoriis approbatis, & designatis, sed ad erigenda oratoria, & ut erecta approbarent, & ad divinum cultum designarent, quia ad alium effectum nemo illa indigebat. Sicut Regulares solam approbationem ad confessiones ab Episcopis exigunt; non licentiam, & jurisdictionem ad absolvendum, qua virtute suorum privilegiorum potiuntur: hanc enim ab Episcopis obtinere non curant, quia ea non indigent. Ergo si Paulus V. ad virandam Oratoriorum latam licentiam, hanc facultatem approbandi non revocavit; oleum, & operam perdidit, cum facultatem reliquerit, cujus tantummodo usum habentes Cruciatam requirent; & obtinere curabunt, quia in Oratorio ab Episcopo approbato, possunt virtute Bullae celebrare.

14. Urgetur, quia finis revocationis facultatum fuit, Oratoriorum numerum minuire, & ut Nobilioribus tantum, vel ex causa infirmitatis concederentur: quod solius Sedis Apostolicae iudicio remittendum voluit Pontifex, ideoque ejusmodi concessionem sibi reservavit; quod frustra fecisset, si ex una parte Nuntiis, & Episcopis facultatem approbandi Oratoria reliquisset, & ex alia omnibus sumentibus Bullam, licentiam concederet celebrandi per se, vel per alios in Oratorio approbato. Ergo ut reservatio Pontificis subsistat, unum e duobus necessario asserendum est, aut quod Ordinariis, & Nuntiis revocata sit facultas approbandi Oratoria, aut quod in Bulla Cruciatæ privilegium celebrandi in Oratorio approbato non continetur: hoc secundum dici non potest, cum in Bulla sit expressum, ergo primum necessarium asserendum est. Non video solutionem. Ideo jure optimo P. Henao in opere de scientia media historice propugnata, fol. 463. n. 1676. cum Pasqualigo tradit, post decretum Pauli V. fuisse impeditam potestatem designandi, & approbandi Oratoria, qua antea Episcopi potiebantur. Et inferius n. 1678. subnectit, per decretum etiam Urbani VIII. ablatam esse, & ita Dominos Episcopos existimare.

§. IV.

Fundamentis contrarie sententiae sit satis.

15. Ex dictis fit, virtute Bullae, solum licere celebrare in Oratoriis, in quibus alias, virtute aliquis privilegii, permixtum erat, sicut & in aliis Ecclesiis, seu Monasteriis. Idque satis constat ex ipsius Bullae Latinae clausula, ibi: * Ut anno durante possint in Ecclesiis, in quibus alias divina officia, interdicto durante, quomodolibet celebrare permixtum fuerit, vel in privato Oratorio ad divinum cultum tantum deputato, ab Ordinario visitando, & designando, etiam tempore interdicti celebrare, &c. * In quibus ly permixtum fuerit: ad verba etiam subsequenter refertur: & forsitan ex eo, quod utriusque partis orationis idem sit sensus, in Bulla Hispana illud permixtum fuerit omittitur. Et solum dicitur: * Que puecan, aut en tiempo de entredicho Apostolico en las Iglesias, y Monasterios, o Oratorio particular sennalado, y visitado por el Ordinario dezit Missa, &c. b Ubi etiam notandum verba illa futuri temporis, visitando, & designando in Bulla Hispana a Commissario in praeteritum verti: sennalado, y visitado, ut confusionem, quam generare poterant, au-

ferret. Ideoque ex illa Grammatica, nulli in favorem sententiae contrariae deduci potest, cum idem praeferat sicut ex eo, quod concedat Bulla facultatem celebrandi in Monasteriis, ineptè inferretur, concedere assumentem Bullam facultatem erigendi Monasteria; ita similiter ex eo, quod concedat, celebrare in Oratorio privato, inferri non potest, haberi Bullam concessum esse, Oratorium erigere, sed solummodo in jam erecto, & approbato; sive virum specialis indulti in posterum designando, & approbando celebrare. Et forsitan, quia ad designandum, & approbandumque, mens Pontificis extenditur, ideo Bulla Hispana verbis de praeterito utitur, & Bulla Latina de futuro, ut utrumque tempus hanc concessionem respicere, modo supra explicato denotetur. Et dictis responsum manet primo argumento. Secundo vero jam satisfactum est, dum probavi, facultatem etiam approbandi Oratoria revocatam esse.

16. Ad tertium de facultate Illustrissimi Commissarii respondeo, illum minime habere potestatem concedendi licentiam habendi Oratorium, solum eam, quam Bulla cuilibet assumentem concedit. Quod si aliquando Commissarii praedecessores illam concesserunt, id ex apparenti facultate, vel opinione aliquorum ducti, fecerunt. Sed revera minime possunt praedictam licentiam concedere. Et recte dicitur Gregorius XV. anno 1622. in Epistola de qua mandato scripta per Eminentissimum Cardinalem Ludovisium ad Illustrissimum Nuntium Hispanicum, ut Commissario Cruciatæ intimaretur, quae talia in Hispaniam fideliter verba, sic se habet: * Muy illustre, y Reverendiss. Sennor, Nuestror señor ha hecho ver, si el Patriarca de las Indias tiene libertad de conceder Oratorios particulares, despues de la revocation hecha del Papa Paulo de feliz memoria, y se ha hallado, que en virtud de la Bulla de la Cruzada, no se pueden conceder Oratorios particulares, y que esto mismo se intento tambien en tiempo del Papa Paulo. Mas estudiada diligentemente la controversia de orden del mismo Pontifice de buena memoria, del Cardinal Lanzeloto, del sennor Cardenal de Santa Sulanna, y de Monsenor Maradi, entonces Datario, se resolvió, que no se podia. Lo mismo ha ordenado su Santidad, que el mismo a V. S. para que haga entender a Monsenor Patriarca, (tunc Commissario Cruciatæ) que son ningunas las gracias que ha hecho, y que para en adelante se abstenga. Nuestror Sennor guido a V. S. de Roma 20. de Mayo de 1622. de V. S. afectissimo, como hermano. Ludovico. * Hanc praefata Epistola, cujus transumptum ego vidi, & ex illo fideliter excerpsi.

17. Et novissimè hoc idem declaravit Sanctissimus noster Clemens Nonus in litteris, sub anno Piscatoris, datis Romae die 28. Octobris, anno 1668. ad Illustrissimum Dominum D. Antonium de Benauides, Commissarium Generalem Cruciatæ recens promotum. Ex quibus haec fideliter descripsi. * Summa cum animi letitia, nunc accipimus te, sapientissimo piissime Reginae judicio, maxime dignum existimari, cui gravissimum Commissarii Cruciatæ munus obeundum committatur. Quod idem & Nos omnino censuimus, & unice probamus, pro certo nimirum habentes existimari, & praestantem virtutem tuam hujus officii tanti partibus omnibus egregè satisfacturam esse, neque locum ullum inconvenientibus, & praedictis relatu, quibus ex Antecessoribus tuis nonnulli fuerint jurisdic-

Q V Æ S T I O II.

*Vtrum finito tempore, pro quo indul-
tum Oratorii concessum fuit, liceat
virtute Cruciatæ in eo celebra-
re, vel celebrari
facere?*

S. I.

Doctorem Placita.

1. **Q**uestionem hanc pauci artigere, & potius supponentes, quam disputantes Doctores communiter minimè licere putant. Nihilominus partem affirmativam, ut veram, nullo pro contraria auctore citato, defendit Thomas Hurtado ex Clericorum Minorum Familia tom. 2. resol. moral. tract. 12. cap. 1. in digressionem de virtute Bullæ, num. 2177. fol. mibi 472. ubi inquit: *An si Summus Pontifex, aut eius Nuntius concedat privilegium ad celebrandum in Oratorio privato domus, si fuerit prius examinatum de decenti ornatu, & approbatum; si moriatur persona, aut alio divertatur; maneat tamen Oratorium in eadem decencia, ac antea, possit quilibet Sacerdos habens Bullam Cruciatæ in illo celebrare, sine alia speciali licentia? *En in terminis casuum, citi post alia, circa Oratoria, responderè à n. 2243. §. 5. per hæc verba: *In Oratorio sic semel approbato, semper inest approbatio & de illo dico, quod quamvis in domo, in qua situm est, habitent diversi moratores, quilibet potest, ratione Bullæ Cruciatæ celebrare, si sit Sacerdos; & si laicus, facere celebrare. Probatür primo. Quia licet privilegium habendi Oratorium privatum concedatur à Pontifice, & erigatur ab Ordinario, tanquam privilegium personale, & c. tamen approbatio semper manet, quæ primario respicit personam, cui concessum est privilegium, & secundario respicit locum approbatum, qui si maneat in eadem decencia, & non transeat ad prophana, semper manet dicatus divino cultui, ex vi prioris approbationis, & ita semper manet approbatum, nam approbatum semel, semper manet approbatum, manentibus circumstantiis, sub quibus approbatum fuit: I. Pomponius, ff. de Negotiis gestis, Glossa cap. cum Vint. de elect. Verb. Admiserunt. Sequitur Barbosa ibi num. 3. Surdus consil. 351. n. 41. & est axioma in iure communi. Quare solus Princeps potest reprobare, quod semel approbatur, quod si expresse non reprobet, censetur semper approbatum. *Hactenus Hurtado. Itaque juxta præfatum Doctorem, cum in Bulla Cruciatæ concedatur absolute, & absque limitatione celebrare, vel celebrari facere in Oratorio designato, & approbato ab Ordinario: & semper ut ipse putat, maneat approbatum, dum in eadem maneat decencia, semper licebit virtute Bullæ Cruciatæ in eo celebrare, licet persona, cui privilegium Oratorii concessum fuit, mortua fuerit, vel domicilium mutaverit.

2. Hanc conclusionem, rationis auctoritate desumpta probat Hurtado, quia sicut neque approbatio Oratorii ab Ordinario, in ordine ad celebrandum, ita se habet approbatio Confessoris in ordine ad electionem pro absolutione reservatorum: eodem enim

V 41

tenore

sua prætergressi, Pontificia sollicitudini, causam justam exposcunt, non raro præbuerunt. Quæ ne temporibus transcurrant, quamvis verendum non sit, tamen ut à te summo opere petamus, cum rei gravitas, tum etiam debita Pastoralis providentiæ cura profecto facit. Sed omni planius ex Venerabili Fratre Patriarcha Alexandrino Nuntio nostro coram intelliges. *Ex his autem, quæ prædictus Illustrissimus D. Commissarius Cruciatæ ab Illustris. Nuntio coram intellexit, principale fuit, ne in posterum Oratorii erigendi privilegium concederet. Sic accepi ab ipso Illustrissimo Domino D. Antonio de Benavides, Commissario Generali Cruciatæ, Id ergo, in quo Domini Commissarii Antecessores sine sue jurisdictionis prætergressu, censentur, & declarantur à Summo Pontifice, est concessio privilegii Oratorii. Quapropter huiusmodi facultate non potiri, omni dubio procul tenendum est.

18. Vide etiam Barbosam de Iure Eccles. tom. 2. lib. 2. cap. 8. n. 16. §. *In his privatis Oratoriis. *Ubi adducit declarationem sacre Congregationis Card. rescriptis ad Archiep. Bonon. sub die 10. Martii, anno 1616, licentias celebrandi in privatis Oratoriis, non nisi à Sede Apostolica esse concedendas, solique Romano Pontifici esse reservatas. Quapropter non levi fundamento, (etiam supra adductæ Epistolæ Emin. Card. Ludovici, in fine) hanc facultatem Commissario negant Quintana duennas tom. 1. tract. 7. singul. 33. n. 7. & Diana p. 8. tract. 1. resol. 24. & dubiam esse scripserat M. Joannes Martinez de Prado tom. 1. cap. 6. quæst. 4. n. 14. *Quia non habetur, inquit, in Summario Hispano, nec Latino, nec profertur diploma Pontificis, in quo sit concessa. *Cæterum, ut ex dictis constat, non jam dubia, sed absque dubio, in Cruciatæ Commissario non concessa, aut jam revocata, si aliunde ei competeat, censenda est, quia certissime sublata esse, nobis constat ex litteris SS. N. Clementis Noni, supra datis. Credo tamen, non levi fundamento dici posse, olim virtute Cruciatæ, Commissarium illam concedere potuisse, quia in Bulla Latina Pauli V. & Gregorii XIII. concedebatur habenti Bullam *celebrare, vel celebrari facere in Oratorio privato, dummodo sit approbatum ab Oratorio, & habeat facultatem Commissarii Cruciatæ. *Quæ verba in Bullis subsequentibus post revocationem licentiarum huiusmodi à Paulo V. factam, sublata sunt, quia illis forsan Theologi innixi facultatem Commissarii propugnabant. Per quæ satis intelligitur, non minus Commissario, quam Archiepiscopis, & Episcopis prædictam facultatem revocatam fuisse, & soli Pontifici reservatam.

19. Ex quibus concluditur, virtute Cruciatæ neminem posse Oratorium erigere, ut in eo approbato celebret, vel celebrari faciat, nec Commissarium Cruciatæ posse indultum concedere. Sed solius Summi Pontificis esse ejusmodi indulta impertiri. Quæ spero in dies non concedenda, nisi iustis de causis per Ordinarium loci prius examinandis, ut ni preces veritati nitantur, nulla sit concessio.

Aliter enim abusus aditum præcludere
difficile censeo.

tenore verborum loquitur Bulla in utroque casu. *Atqui semel approbatus ad audiendas confessiones, quamvis inuter locum domicilii, & Diocesis, manet semper eligibilis ab habente Bullam, &c. Consequenter ergo Oratorium semel approbatum potest eligi à quacumque persona habente Bullam, quamvis ad plures petitionem non approbatum, ut in illo celebretur, vel faciat celebrare: quia privilegium celebrandi in Oratorio approbato sequitur personam habentem Bullam. *Sic ille.

3. Ideo hanc sententiam amplectitur, etiam Mastarennas *rom. 1. de Sacram. tract. 5. de sacrific. Missæ, disp. 5. cap. 5.* Ubi ex eisdem principiis illam suadere conatur: *Quod verò, inquit, possint saculares clerici celebrare virtute Cruciatæ, patet. Quia supposita approbatione Oratorii facta ab Ordinario, concedit Pontifex in Cruciatæ facultatem celebrandi in illo Missam, quin aliquam apponat limitationem, ut tradit Diana *p. 4. tract. 4. resol. 76.* Trullench in *expositione Bullæ Cruciatæ lib. 1. §. 3. dub. 4. m. 11.* Fr. Manuel Rodriguez in *Addit. ad Bullam Cruciatæ, §. 5. n. 4.* ergo cum Pontifex in Cruciatæ nullam apponat limitationem, sed solum requirit approbationem ab Ordinario factam, rectè requiritur, posse saculares Clericos in tali Oratorio Missas celebrare. *Sic ille, supponens approbationem Oratorii permanere, etiam si privilegium in illo celebrandi, (sive quia pro determinato tempore sit concessum, sive quia persona decesserit) finitum fuerit. Confirmatur, quia approbatio Oratorii est quasi sententia de loci decentia ad celebrandum, sicut approbatio Confessoris est quasi sententia de ejus sufficientia, & idoneitate ad confessiones audiendas, ut benè tradit Card. de Lugo *rom. de penit. disp. 21. num. 49. & sequentibus*: atque adeo si- cut privilegium Cruciatæ sufficit ad eligendum confessorium approbatum, licet aliunde nullam habeat licentiam, seu jurisdictionem ad audiendas confessiones: sic privilegium Cruciatæ sufficit ad celebrandum in quocumque Oratorio approbato ab Ordinario, licet nulla aliunde sit licentia celebrandi in illo, quia hæc conceditur habenti Bullam Cruciatæ, non minus quam illa; cum æquè, & eodem tenore verborum concedatur, ut dixit Hurtado *suprà*. Et arguetur, quia Sacerdos approbatus pro tempore determinato, potest etiam, eo transacto, eligi virtute Bullæ, ut docent Sebastianus de Acoſta, & M. Petrus Fay, quos sequitur Diana *r. p. tract. 11. de Bullæ, resol. 11.* ergo Oratorium transacto tempore præfixo. Hæc consequentia, admissio antecedenti, rem concludit.

4. Hanc sententiam videntur confirmare fundamenta, quibus Doctores alii propugnant, virtute Bullæ Cruciatæ posse celebrari in oratoriis privatis, etiam in diebus exceptis, quibus Summus Pontifex concedens indulgentiam oratorii, id prohibet, v.g. in die Pentecostes, in Nativitate Domini, Epiphania, Ascensione, &c. ut constat ex illorum verbis. Doctissimus M. Barnabas Gallego in *explicati. Bullæ Cruciatæ, cap. 4. claus. 4. dub. 37. fol. 25.* Los senno res Obispos no podiã licitamente prohibir à los Sacerdotes que tienen Bulla, que no digan Missa en oratorios particulares la fiesta de Pentecostes, Natividad de nuestro Señor Jesu Christo, & otros que suelen exceptuar los privilegios de Indultos: ni tampoco à las personas que tienen Bulla, que tales fiestas no oyan Missas en los oratorios dichos, visitados, & señalados por el mismo Ordinario. Y si a los unos, y a los otros se lo prohibieren, no tienen obligacion de obedecerles en concieotia, sino usar de lo que la Bula de la Cru-

za da les concede, lo qual como el Papa es quod concedere, ninguno otro inferior el puede prohibir, que no se use, y se goze de lo en ella concedido. Esta dnda la tratan muy pocos Autores antiguos, & propios terminos; y si se ponderan bien las palabras de la Bula, deben tener nuestra resolucion todos los Doctores, &c. Fr. Manuel Rodriguez *tom. 1. de la Cruz de Bulla, §. 3. &c.* Tiene tambien nuestra resolucion en terminos propios Trullench de Bulla, *lib. 1. §. 3. dub. 4.* Luis de la Cruz de Bulla, *disp. 1. cap. 5. dub. 1.* Bardi de Bulla, *tract. 2. cap. 4. dub. 1.* Diana *part. 4. tract. 4. resol. 76.* Quintanaduenas *rom. 1. tract. 7. Singular. 33.* *Hactenus M. Gallego.

5. Eadem fere invenies, apud Aegidium Trullench ubi *suprà num. 1. & 2. ibi*: *Vigore indulgentiarum concedentis oratorium solum licet cum limitationibus, & conditionibus contentis in octavo capitulo celebrare, at supposita oratorii approbatione, & concessione, videtur concedere Pontifex per Bullam Cruciatam, ut possit in eo celebrari abique limitationibus *suprà dictis* (id est quocumque die anni, & lo excepto, ut cum Rodriguez, & Ludovico de la Cruz tenet ibidem, & constat ex ipsa Bulla Latine eo quod talis licentia absoluit, & sine tempore, & personarum differentia, in Bulla conceditur. Sic etiam Parochus, ex vi suæ approbationis, solum potest suas oves absolvere, at supposita approbatione de habente Bullam eligatur, potest alenas, non vigore suæ approbationis, (id est, jurisdictionis) sed quia supposita approbatione, Papa per Bullam jurisdictionem confert; sic in hoc casu, etiam nunc Oratorio approbato solum potest stricte, & limitate celebrari, & audiri Missa virtute approbationis, id est, potest Pontifex Oratorium concedens, at supposita ea approbatione, per Bullam Papa de novo confert absolute licentiam celebrandi, & audiendi Missam. *

6. Aegidii mutuatis verbis, idem tradit Diana *p. 4. tract. 4. resol. 76.* licet concludens: *Igitur, ut dictum est, licet in Oratorii privati approbati ab Ordinario non possit celebrari, nisi cum limitationibus appositis à Pontifice in eorum licentia, tamen supposita dicta approbatione, vigore dictæ licentiæ, potest per Bullam Cruciatæ, absolute in illis, quæ celebrare potest, & Missam audire, quod est valde notandum à confessoribus. *Sic ibi: Quæ iterum respectu *tract. 1. de Oratorii resol. 5.* Ubi refert, & sequitur Bardi ex eodem principio inferentem ex vi Bullæ non solum unam, sed plures Missas pluribus Sacerdotibus eadem die in Oratorio privato celebrari posse. Quia licet Breve Apostolicum, concedens Oratorium, limitet ad unam dumtaxat Missam, quæ libet die (ex non exceptis) celebrandam, tamen non tollit, quin per aliud privilegium, quale est privilegium Bullæ Cruciatæ, in quo non reperitur restrictio, possint plures eadem die Missas celebrare. *Cui quoad utramque partem assentitur Quintanaduenas ubi *suprà* citatus à M. Gallego, & Quædam licet ex virtute indulgentiarum solum Missa quoties citatur in privato Oratorio unica solum Missa quoties citatur, & nec unica diebus exceptis, sicut in Regulari, sine sui Prælati licentia, &c. nec à Regulari, sine sui Prælati licentia; omnia hæc ex Cruciatæ licentia, eo ipso, quod supponatur Oratorii privilegium à Papa, vel ejus Nuntio concessum, & ab Ordinario approbatum, hoc enim non prohibetur in Cruciatæ, Sic Rodriguez, Henriquez, & Trullench. *Quibus non contradicunt ad hæc Dicantillo *rom. de Sacram. tract. 5. disp. 1. §. 1.*

Missæ, disp. 5. dub. 4. n. 59. ubi ait: * Qui habet privilegium à Papa, ut contingit in Bulla Cruciatæ, etiam in diebus, qui excipi solent in concessionibus Oratoriorum, ut sunt dies Paschæ, Pentecostes, &c. licet celebrare, & audire sacrum. * Sic ille, & est hæc communis sententia Doctorum.

7. Ex quibus pro Hurtado, & Mascarenhas inferatur argumentum. In concessione Oratorii ad celebrandum, non minus excluduntur dies, ubi expressi, quam tempus subsequens mortem personæ, cui facta est concessio: sed quia in Bulla conceditur facultas celebrandi in Oratorio approbato ab Ordinario, licetum est in illo celebrare, etiam in diebus expressè exceptis: ergo licitum etiam erit in tempore subsequenti mortem personæ, cui concessum est.

8. Hæc sunt fundamenta, quibus Doctores citati nituntur, & quibus alii etiam doctissimi à me consulti hanc sententiam probabilem putant. Ex quibus inferri videtur, absque nova Ordinarii approbatione, licitum esse virtute Bullæ Cruciatæ, in loco pro Oratorio semel approbato celebrare, etiam si ornatus, sub quo antea fuerat approbatus, defecerit: dummodo, qui de novo inducitur, & pro alio subrogatur, fuerit a libelli Ordinarii decens iudicatus ad celebrandum. Nam cum locus, & altare ad usus profanos non transferunt, semper manent cum eadem approbatione, & designatione ad divinum cultum: reliqua verò paramenta, & ornatus de novo subrogata, cum alteri Oratorio ad ornatum inferuntur, & ut decencia approbata fuerint, sufficientem approbationem retinent. Sic tenent expressè P. Quintana de venas tom. 1. tract. 7. singul. 32. n. 4. & viri alii ex primis huius sæculi, quos consului.

§. II.

Vera sententia.

9. Contrariam nihilominus sententiam communem inter Doctores propugno, quam adeo certam omnes iudicant, ut in disputationem adducere neglexerint. Probatur primo ex communi fidelium praxi, qui finito tempore concessionis, seu mortis personæ, cui licentia Oratorii facta fuit, aut novam requirunt, aut Oratorii locum ad profanos usus destinant, & eo in posterum ad celebrandum uti non audent.

10. Secundo probatur à priori, quia ut fatetur Hurtado supra, Princeps potest reprobare, quod semel approbavit, ut constat ex l. sed & reprobat. ff. de munerib. & honorib. Sed Pontifex reprobat Oratorium finito tempore concessionis; quia solum approbat pro vita personæ, cui indultum concedit, ergo hoc tempore transacto, nequit virtute Cruciatæ in illo celebrari. Confirmatur, quia Bulla requirit, quod Oratorium maneat deputatum, & designatum ad cultum divinum; atque Pontifex, & ex ejus mandato Ordinarius, solum deputat, & designat pro tempore indulti, ergo eo elapso, nequit virtute Bullæ in eo celebrari.

11. Tercio probatur, paritate desumpta ab approbatione confessarii, cui præcipue innititur contraria sententia. Nam approbatus ad confessiones cum limitatione ad tempus, non potest, eo transacto, confessiones excipere, ex defectu approbationis, ut docet communis sententia, quam tenent Suarez in 3. p. tom. 4. disp. 28. sect. 7. n. 19. Vazquez ibidem quæst. 93. art. 3. dub. 5. n. 4. Navarrus in Sum. cap. 4. nu.

10. & 11. Et Diana 3. p. tract. 2. de Dubiis Regul. resol. 25. Unde fit approbatum ad confessiones pro uno anno, eo elapso, non potest eligi virtute Cruciatæ, ut bene docent M. Ludefina, M. Nunno, Henriquez, Joannes Gutierrez, Ludovicus de la Cruz, & alii, quos citatos sequitur M. Barnabas Gallego in Bulla, cap. 9. claus. 9. dub. 91. folio 76. eo quod Bulla solum concedit facultatem eligendi approbatum. Ergo cum Pontifex solum concedat facultatem approbandi Oratorium pro tempore limitato, eo transacto, virtute Cruciatæ in eo celebrari nequit. Consequentia est legitima. Quod autem ita approbetur, evidentissimum mihi est, quia Pontifex non magis extendit approbationem, quam licentiam celebrandi, ut ex ejus tenore constat, nec aliam esse ejus voluntatem, potest verosimiliter præsumi: alias quodlibet Oratorium semel ex causa nobilitatis, & infirmitatis concessum, perpetuitatem quandam ratione Bullæ Cruciatæ sortiretur, quo ignobiles, & vilissimi quique pro libito, nulla requisiti licentia, uti liberè possent, & brevi tempore, vilium etiam personarum domus in Ecclesias converterentur, non levi Christianæ Religionis, & divini cultus iactura. Quod juxta Pontificis mentem esse, nunquam mihi suadere potero.

12. Ex his ad fundamenta contrariæ sententiæ respondeo. Ad primum falso niti principio, quia elapso tempore in indulto Pontificis expresso, non manet approbatum Oratorium, atque adeo virtute Bullæ solum est eligibile ad celebrandum intra tempus præfixum.

13. Ad secundum, concedo approbationem oratorii in ordine ad celebrandum eodem modo se habere, ac approbationem confessarii in ordine ad confessiones. Inde verò nil pro adversariis inferitur, quia utraque potest esse pro tempore limitato, & talis de facto est, quæ in indulto oratorii conceditur.

14. Ad tertium, de facultate celebrandi virtute Bullæ in oratorio, in diebus in indulto exceptis, respondeo, pro his non limitari approbationem, alias novam postea accedere, necessarium esse: sed solum licentiam celebrandi in tali oratorio approbato; ac proinde, diebus etiam in indulto exceptis, licitum esse virtute Cruciatæ celebrare, vel celebrari facere; nam cum approbatum maneat pro tempore præfixo, nempe ad vitam ejus, cui concessum est, toto eo manet eligibile virtute Bullæ: sicut confessarius ad annum approbatus, & habens licentiam limitatam confessiones audiendi, & absolvendi ab omnibus peccatis (exceptis reservatis) est etiam quoad hæc virtute Cruciatæ, toto eo anno eligibilis, quia toto eo durat approbatio. Facultas autem omnibus diebus celebrandi, conceditur in Bulla Cruciatæ, ut constat ex illa clausula: * Puedan aun en tiempo de entrevicho Apostolico, ó Ordinario, oir Missa en las Iglesias, Monasterios, ó oratorio particular, fennalado, y visitado por el Ordinario, ó dezir Missa, ó hazerla celebrara otros en su presencia, y de sus familiares, y parientes. * Verba enim illa Bullæ Cruciatæ: * Puedan aun en tiempo de entrevicho, * hunc sensum habent: concedimus, ut in tempore prohibito, etiam ratione indulti Apostolici, possint in oratorio approbato celebrare, vel celebrari facere; atque adeo absque limitatione ulla, omnibus anni diebus: sicut & verba illa de electione confessarii approbati. * El qual los pueda absolver de qualesquier pecados, aunque sean de los reservados a la Sede Apostolica, (hunc sensum reddunt: qui possit absolvere)

absolvere à reservatis cumque superiori, imò & à reservatis Pontifici; quia vim hanc continet particula *etiam*, in utraque clausula posita: *Etiam tempore interdicti: etiam Sedi Apostolica reservatis*. Ut cum Manuel Rodriguez, docet M. Gallego in *Bulla*, cap. 4. claus. 4. dub. 37. dicens: *Si se ponderant bien las palabras de la concessión de la Bula, deben tener cuenta resolución todos los Doctores. *Sic ille, & merito, quia ut pluribus citatis, ait Barbosa. *Implicatio est hæc dicto *etiam*, & exprimit casum magis dubitabilem, & implicat minus dubitabilem. *Sic ille, & omnes. Ergo ex eo quod virtute Bullæ liceat celebrare in oratorio, etiam diebus in indulto exceptis, non deducitur, elapso tempore concessionis, similiter licere.

15. Ex quibus concluditur, privilegium oratorii omnino expirare cum persona, cui fuit concessum, & ideo nec virtute Bullæ posse in eo ulterius celebrari, sed novam concessionem desiderari. Adnotare verò non omittere, perdoctum M. Barnabam Gallego ubi supra fol. 24. supponere expressam contineri in Bulla Cruciatæ exceptionem celebrandi in die Resurrectionis in oratorio; sed apertam equivocationem patitur, quia Bulla solum excipit hunc diem ad recipiendam Eucharistiam, ad implendum præceptum annuæ communionis: si vero antea præcepto quis satisfecerit, vel proponat postea satisfacere, nulli prohibetur bi celebrare, si sacerdos; vel celebrat facere virtute Bullæ, si laicus sit. Et ita docent communiter Doctores.

16. Denique est adnotandum, non esse audiendum Pellzarium in *Man. Regul. rom. 2. tr. 8. cap. 2. sect. 2. n. 153.* asserentem, concessionem oratorii transire quandoque ad hæredes personæ, cui concessum est: *Si concessio, inquit, fiat his verbis: *Ac de ipsius ordinarii licentia ejus arbitrio duratura, &c.* puto, talem concessionem durare, usque dum legitime revocetur. Nec obstat, quod concessio ista est personalis, atque adeò debet cessare per mortem ejus, cui facta est, &c. Nam bene hoc limitatur à Palao tract. 3. disp. 4. punct. 2. §. 1. num. 4. nisi in privilegii concessionem addantur verba, quæ perpetuitatem, ac transmissionem privilegii ad posterum denotent, &c. Quæ limitatio videtur procedere in casu nostro, stante quod concessio oratorii sit ad arbitrium Ordinarii; quod potest durare post mortem illius, cui fit concessio, eoquod durante durat concessio, ac proinde censeri debet, transmitti ad alios. *Hæc ille.

17. Verum levi motus fundamento, nam cum pro vita personæ, cui fit concessio, possit limitationem admittere, ita ut si Ordinario videatur, cesset oratorium, etiam durante vita talis personæ, non est cur clausula extensionem facultatis, & non potius limitationem continere dicatur. Nec credibile est, Pontifices, qui oratoria minuere, & licentias concedendi Nuntiis Apostolicis, & Episcopis revocarunt, intendisse, illis concedere facultatem perpetuandi oratoria semel concessa, & concessionem, quam temporalem oratores petunt, Pontificis voluisse reddere perpetuam, si Ordinarius non revocet. Indè enim fieret, cum in forma consueta indulgitorum omnium, clausula illa veniat inserta, & oratoria semel approbata nunquam ab Oratorio reprobentur, omnia fore perpetua; quod incredibile prorsus est, & mihi improbabile.

18. Ex alijs rejicienda etiam venit opinio M. Soti in 4. distinct. 13. quæst. 2. artic. 3. asserentis, si absit contemptus, & scandalum, non esse mortale, et-

iam absque necessitate, dicere Missas extra Ecclesiam, Sic tradit supra §. Circa hæc, ubi inquirimus. *Utrum celebrare in locis non consecratis, & benedictis, nempe extra Ecclesiam, sine Papa, vel Episcopi facultate, sit peccatum mortale? Societas citat. *Ad hoc respondetur primum. Quod de licentia Episcopi, etiam citra necessitatem. Quod de licentia Item ex necessitate, etiam sine licentia Episcopi, ita tenet Sylvest. verb. *Missæ* §. 5. *quæst. 1. licentia* haberi potest, concedit, ut petatur. Quoniam non opus est magna necessitas, ut peccatum mortale excusetur, &c. Imò verò attende lectorem, qui nullum contempnit, vel scandalum, vix arbitror, potest contingere peccatum mortale per celebrationem extra Ecclesiam. *Sic ille. Cujus sententiam absolutam putat Suarez *rom. 3. in 3. p. disp. 81. sect. 3.* & communiter Doctores, Navar. *cap. 25. num. 22.* & alii, quos citatos sequitur Diana 2. part. tract. 14. resp. 36. & Leander *rom. 2. tract. 8. disp. 7. q. 15.* militat enim contra præceptum Ecclesiæ cum obligat sub mortali, ut Missa non celebretur extra Ecclesiam, vel oratorium ad divinum cultum dicatum, & ab Ordinario designatum. Quod capit. Nullus præceptor sub comminatione depositionis: & cap. *fiat, de cons. disp. 1.* urgentissima necessitas exigatur; dicitur enim non licere extra Ecclesiam celebrare, nisi summa supervenerit necessitas. Cum autem materia gravissima sit, non est unde violatio præcepti à mortali excusari queat. Alias quilibet absque ullo privilegio, posset absque ulla in sua privata domo celebrare, vel celebrantur: quod falsissimum, & valde abutendum est. Imò cum Sotus asserat, ex necessitate hoc licitum esse, ne venialiter peccaret, qui celebrare faceret, si quæque infirmitatem domo exire non posset, quæ ad excusandum à veniali major necessitas non videtur necessaria. Quod si semel concedatur, aut nullum, aut ad tollendum tantum scrupulos, oratorium indultum obtineretur, cum Pontifex pro hoc tantum casu, ut in plurimum illud concedat.

Q V Æ S T I O III.

Utrum Regulares possint, in oratorio non approbato ab Ordinario, vel in altari portatili, in domibus privatis secularium, virtute suorum privilegiorum celebrare?

1. Notissimum est privilegium Regularium ab Honorio III. indultum, quod habetur in his de Privilegiis Ubi sic eis conceditur: *Cum tribus Prædicatoribus, & Minoribus duraturum indulgendum, ut ubicunque fuerint, sine Parochialis juris præjudicio (nimirum quoad exactionem decimarum, & primitiarum) cum altari valeant usque celebrare. *Idem privilegium concessit Paulus III. Societati Jesu, anno 1549. in Bulla, quæ incipit *Licet debitum Pastoralis officii*, ibi: *Licetque præpositis, & de eorum facultate, universis fratribus, & locis Societatis hujusmodi, in prædictis locis constitutis, in locis in quibus degunt, & ea ne constitutis, in locis in quibus contingit, habere oratorium, & in eis, ac quocunque alio honore

& congruenti loco, in altari portatili celebrare. *His politis.

2. Disputant Doctores, an præfatis privilegiis derogatum sit per Tridentinum? Multi absolute affirmant; plures tamen probabilius negant, asserentes, vim suam modo retinere, dummodo Episcopi celebrare non prohibeant, quibus libens assentior: Quia ex Tridentino nil aliud contra illa deducitur, ex dicendis constabit.

3. Hanc sententiam tradit M. Petrus de Ledesma in Sum. 1. part. de Euchar. cap. 20. diff. 4. post 2. conclus. Ubicite: "En esta dificultad se ha de suponer, q' ay privilegio para los Religiosos Predicadores, y para los de la Orden de san Francisco, (quibus alii Ordines per communicationem petriuntur) que puedan decir Misa fuera de la Iglesia en lugar honesto, y decente. Este privilegio refiere la Suma Angelica, y se haze mención del en el decreto. Esto supuesto como cosa cierta, digo, que antes que el Obispo mande a los tales Religiosos, que no celebren fuera de la Iglesia, no pierden el tal privilegio, sino que pueden muy bien usar del; porque el Concilio Tridentino tan solamente manda a los Obispos, que no permitan, &c. Luego antes que lo prohiba el Obispo, pueden muy bien decir Misa fuera de la Iglesia."

4. Cum Ledesma sentit M. Ludovicus Lopez 2. 2. in sum. cap. 79. §. Caterum accessorium. Ubi sic scribit: "Nihilominus tamen dicendum videtur, quod licet decretum Tridentini prædicto privilegio videatur derogare: tamen hoc est certum, quod antequam hoc Episcopus prædictis Religiosis prohibeat, mandans, aut statuens, ne celebrent extra Ecclesiam, non amittunt hoc privilegium, quia Concilium non annullat, antequam mandet Episcopus. *Hæc M. Lopez.

5. Pro eadem militat M. Joannes de la Cruz in Epit. lib. 2. de Privilegiis circa Euchar. cap. 5. dub. 7. conclus. 4. Ubi ait: "Religiosi ubique, etiam in privatis domibus secularium, possunt Missas celebrare. Ita concessit Minoribus Sixtus Quartus, &c. Si obicias decretum Tridentini, ad hoc dico, quod Concilium aliquo modo revocavit ista privilegia. Licet enim Religiosi antequam ab Episcopo moneantur, possint uti prædictis privilegiis, non tamen post monitionem, quia in Concilio sic dicitur: Non patiantur Episcopi, quod Sacerdotes, etiam Regulares, in domibus privatis, & omnino extra Ecclesiam, vel oratoria, &c. celebrent. Ergo dum Episcopi illud non vetant, poterunt Religiosi ibi celebrare: secus tamen erit post prohibitionem. *Sic M. Cruz.

6. Quibus adde Man. Rodriguez tom. 1. Quæst. Regul. quæst. 43. art. 3. & 5. Partell. de Dubiis Regul. tom. 1. verb. Altare, num. 1. Villalobos in Sum. tom. 1. tract. 8. diff. 33. num. 7. Ludovic. de S. Juan de Sacrament. Eucharist. quæst. 12. artic. 3. dub. 2. append. 1. Cardinal. de Lugo de Eucharist. diff. 20. sect. 2. numer. 51. Ubi addit: "Et ita sentierunt Patres Dominicani doctissimi Salmanticæ consulti, & P. Joannes de Salas, & alii recentiores. *Ita etiam tradit Diana part. 6. tract. 8. resol. 39. & plures apud illum. Quibus consentit Dicastillo de Sacrament. tract. 5. de sacr. Missæ, diff. 4. dub. 5. num. 104. dicens: "Tridentinum non tollit privilegium, sed facultatem dat Episcopis prohibendi Regularibus, ne celebrent extra Ecclesiam."

7. Et post omnes, id magis explicans Thomas Hurtado tom. 2. tract. 12. cap. 1. num. 221. & 225. Ubi sic: "Duplex est privilegiorum genus: primum, quo conceditur Regularibus, ut etiam in Ca-

meris secularium, in altari portatili, in loco decenti, & honesto, possint celebrare. Quæ privilegia confirmavit Honorius III. cap. bis, de privilegiis. Et concessit iterum Paulus III. Patribus Societatis, anno 1549. Et hæc mihi videtur certius non esse derogata, sed eis non posse uti Regulares, si Episcopi contradicant. Quare sicut antea in consilio Episcopo id poterant, ita hodie ignorante Episcopo, seculis scandalo. Ita Portell. Ledesma, Joannes de la Cruz, Marchinus, Rodriguez, Villalobos. *Hæc Hurtado: cuius sententia, tam à ratione, quam ab auctoritate valde probabilis est.

8. Addunt alii, etiam prohibente Episcopo, posse Regulares modo, in altari portatili, ubique celebrare; eo quod à Pio V. revocatum fuerit præfatum Tridentini decretum. Sic refert, non reprobans M. Ludovicus Lopez ubi supra, dicens: Aliquibus peritis visum est, quod si post Bullam Pii V. de nova concessione privilegiorum, id statuunt Episcopi, non ligant Mendicantes, quia ablata est eis potestas ligandi Mendicantes, non obstante Concilio Tridentino. Sed quia Gregorius XIII. Regulares omnes, etiam Mendicantes, dispositioni sacri Concilii Tridentini reducit; propterea, quod Episcopi modò, ut delegati Papæ, non possint statuere, quod Regulares non celebrent extra Ecclesiam, non est certum, nisi de novo id privilegium, non obstante hac sessione Concilii Tridentini, fuerit concessum, de quo mihi non constat. *Hæc M. Lopez, qui satis innuit, contrarium esse probabile, dum contentus est dicere, hoc non esse certum.

9. Quod à fortiori sustinere debent, qui asserunt, præfatum Gregorii XIII. Bullam non fuisse promulgatam, neque intimatam. Navarrus in Manual. cap. 27. Manuel Rodriguez in Addit. ad Sum. tom. 4. cap. 105. & alii apud Henriquez lib. 7. de Indulgent. cap. 24. num. 8. in fine. Quapropter Mag. Antonius de Hinojosa ex doctissimo Predicatorum Ordine in direct. decisio. Regul. verb. Confirm. à fol. 121. pluribus suadere contendit, Regularium privilegia eandem modo vim habere, ac ante Tridentinum: Verba ejus sunt. "Idem Pius V. motu proprio, anno 1570. die 18. Januarii, de novo concessit Ordini Predicatorum omnia privilegia à suis prædecessoribus indulta, & voluit illa pro expressis haberi, non obstantibus aliis quibuscumque Apostolicis, ne non Provincialibus, vel Generalibus constitutionibus, &c. Ex quibus constat, nos reductos ad pristinum statum, quo ante Concilium Tridentinum privilegiis nostris in amplissima concessione potiebamur. Quia de novo conceduntur, non obstantibus constitutionibus generalibus, vel specialibus Apostolicis. *Hæc Hinojosa.

10. Propter hæc forsitan Mag. Serra in 3. part. quæst. 83. art. 3. asserit prædictum privilegium celebrandi extra Ecclesiam in Cameris secularium, vel in alio loco decenti, concessum esse aliquibus Religiosis post Tridentinum, quo proinde reliqua per communicationem frui poterunt. Quod an verum sit, aliis judicandum relinquo. Ego enim, dum tale privilegium non ostendatur, suffragium non feram, quia apud nullam Religionem est in usu, nec facile credam, ullum Regularem atus fuisse, contradicente Episcopo, illo uti.

11. Quod verò possint Regulares in gradibus suis, & in cellis particulatibus, in altari portatili, celebrare, etiam si Episcopus contradicat, minus difficile est. Et probabile putat Lezana tom. 3. Quæst. Regul. verb. Altare, num. 14. & ante illum M. Joannes de

la Cruz, ubi suprà lib. 2. capit. 5. dub. 7. concl. 2. Ubi ad locum Concilii respondet: *Dico, quod ibi tantum interdicitur, quod in domibus privatis non erigantur oratoria, &c. Secus in grangiis Monasteriorum, ut patet ex contextu, &c. Oratoria enim, & altaria portatilia in grangiis, & infirmariis Religiosorum ab istis erecta, non censentur esse omnino extra Ecclesiam, quia secundum Doctores communiter, nomine Ecclesiae, Monasteria intelliguntur: *Sic ille, & idem sentiunt Peyrinus, & Rodriguez apud Lezannam supra. Qui non solum de infirmariis, sed de cellis etiam Religiosorum idem affirmat, dum morbo gravati non possint inde exire, ut sacrum audiant. Eo quod ejusmodi loca non sunt privata, & profana domus, sed decentia, & honesta. Quibus adde perdoctum Thom. Hurtado rom. 2. resol. Moral. tract. 12. cap. 1. num. 122. fol. 480. ubi asserit, concessum fuisse à Gregorio XIII. & ab Alexand. VI. in Bullis editis, ut regulares possint in propriis Grangiis, & domibus ruralibus, & in Monasteriis, in cubiculis particularibus infirmorum, erigere oratoria, ut etiam de lecto possint audire sacra, & communicare. *Quod inquit, certissimum est, non esse derogatum per Tridentinum. *Pro quo adducit Compend. Minorum, & Societatis, Rodriguez, Villalobos, Marchinum Ludovicum de S. Juan, & alios.

12. Addit Pasqualigus, Regulares virtute hujus privilegii à Gregorio XIII. post Tridentinum concessi, posse (Episcopo etiam contradicente) si infirmi sint, extra Ecclesiam celebrari facere in domibus secularium in suis cubiculis. Sic tradit decisio 177. Et quamvis Hieronymus Garcia, & alii existiment, hoc privilegium non esse in usu, id parum refert, quia hujusmodi privilegia per non usum non deperdi, est doctissimi morum sententia, quos citavi opus. pro Iesu. in tract. de Iejun. prop. 7. num. 8. & 9. Præterquam quod, ut ait M. Joann. dela Cruz in Epitom. lib. 2. capit. 5. dub. 2. conclus. 2. *Privilegia etiam per non usum revocata, jam sunt per Paulum V. revalidata. *Ergo virtute prædicti privilegii de novo concessi post Tridentinum, poterunt Regulares infirmi extra claustra in domibus secularium facere celebrari, nec Episcopi poterunt id prohibere, etsi prohibeant, non ligabunt.

13. Ad hæc facit privilegium aliud Pauli V. quod concessit Canonicis Regularibus sancti Salvatoris Lateranensis, ut possint erigere altaria in locis, ubi audire possint. Quo Regulares alii per communicationem privilegiorum gaudent. Hujus privilegii notitiam videtur apud P. Henao in rom. de sacra mentis nova legis, num. 7. Propere.

14. Hæc sententia probabilis est, & ad præsumptum scrupulo reduci potest. Addo Gregorium XIII. in Bulla, quæ incipit: *Dilectissimi*, anno 1579. die 1. Octobris concessisse etiam usum altaris portatilis ad Missiones Patrum Societatis, cujus supra meminimus, & est tenor sequentis: *Usus altaris portatilis Societati vestræ à Paulo III. concessum, deinde à Concilio Tridentino universè sublatum, restitui volumus inter Missiones, quæ à superioribus sunt, præsumptis vestris, servata alias forma prædictæ concessæ, M. I. hæc sacrificium licite valeant celebrare superiusmodi altare, ubique gentium, etiam in cultu militum, modo loca, etsi communia, & profana, rata, & honesta sint, & Generalis, ut per eum Provinciales Præpositi eo utendum fore, judicaverint. *Sic ibi.

15. Ex dictis constat, Patrem Miscatenbastum, de Sacram. tract. 3. de sacrificio Missæ disp. 5. cap. 5. & 6. nescio quodam Lugillatum) parum indoluisse Regularibus, dum asseruit, virtute suorum privilegiorum posse celebrare in oratorio erecto ex licentia Pontificis, cum approbatione Ordinarii, etiam extra tempore præfixo, (quod virtute Craciata ferè p. illi docent plures citati quæstiones præcedent) cum illa concedere potuisset, tot Doctorum p. trociscum notitius: posse absque nova licentia, & absque illa Ordinarii approbatione erigere altare, & non contradicente Episcopo, in eo celebrare, & licet secundum plures, quandoque, ut vidimus, etiam si contradiceret. Recolle superius dicta.

